

CAIETELE BLAGA

Festivalul Internațional
„*LUCIAN BLAGA*”
Ediția a XXXIX-a

Editura Ardealul
2019

CAIETELE BLAGA

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL
„LUCIAN BLAGA”

Ediția a XXXIX-a, 9-12 mai 2019

LANCRĂM,
SEBEȘ, ALBA IULIA

CENTRUL CULTURAL
Lucian Blaga
SEBEȘ

Proiect editorial susținut de:
Primăria și Consiliul Local al Municipiului Sebeș,
prin Centrul Cultural „Lucian Blaga” Sebeș,

în parteneriat cu:

Consiliul Județean Alba,
Biblioteca Județeană „Lucian Blaga” Alba

COLEGIUL ONORIFIC:

Dorli BLAGA, Acad. Alexandru SURDU,
Dorin NISTOR – *primarul Municipiului Sebeș*

REDACTIA:

Nadia MITREA – *director, Centrul Cultural „Lucian Blaga”*
Ion MĂRGINEANU – *redactor fondator*
Eugeniu NISTOR – *redactor responsabil*
Mihai-Octavian GROZA – *consilier editorial*
Rodica HĂPREAN – *secretar de redacție*
N. Emil ALEXANDRU – *tehnoredactor*

ISSN: 2360-3054; ISSN: L 2360-3054

CAIETELE BLAGA

FESTIVALUL
INTERNATİONAL
„**LUCIAN BLAGA**”

Ediția a XXXIX-a, 9-12 mai 2019

Editura Ardealul
Târgu-Mureș, 2019

EFIGIE

LA LANCRĂM, PRIMĂVARA, ÎNFLORESC VEȘNICII!

Nadia-Diana MITREA

Directorul Centrului Cultural „Lucian Blaga” Sebeș

De 39 de primăveri, cele mai luminate minți, cei mai fini cercetători, biografi și exegeți ai operei blagiene își dau întâlnire la Sebeș, într-un veritabil regal al culturii și spiritualității românești închinat memoriei marelui Lucian Blaga (1895-1961), născut pe aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu. Preț de câteva clipe, la Sebeș și la Lancrăm, spiritele iscoditoare, aflate mereu în căutarea pietrei filosofale, dar și simpli participanți și vizitatori care pășesc prin poarta de la curțile dorului, își vindecă setea de cunoaștere și încearcă atât de sublimul sentiment al datoriei împlinite față de memoria marelui poet al luminii și filosof al misterelor.

Dacă începuturile au fost timide, dar atât de importante în conturarea acestui impresionant palmares, cu trecerea timpului, Festivalul Internațional „Lucian Blaga” a crescut ca amploare și impact, și-a diversificat

programul și paleta de subiecte abordate, devenind astăzi una dintre cele mai longevive și vivace manifestări cultural-științifice din țara noastră, curtat de personalități de seamă ale vremii.

Ediția cu numărul 39 este așezată sub semnul luminii și al meditației, al regenerării și înnoirii, la aniversarea celor 100 de ani scurși de la prima experiență editorială blagiană, prin publicarea volumului de versuri Poemele luminii și a culegerii de cugetări, maxime și aforisme Pietre pentru templul meu. În acest sens, manifestările proiectate au încercat să răspundă așteptărilor venite dinspre admiratorii operei blagiene, dimensiunea științifică alternând cu cea educativ-recreativă.

Nădărdăm că și în acest an, lumina, metafora tutelară a celei de-a XXXIX-a ediții a Festivalului Internațional „Lucian Blaga” Sebeș, va spori a „lumii taină” și își va risipi „razele ei albe” spre îmbogățirea zestrei culturale românești. Cu gânduri de mulțumire către toți colaboratorii noștri, cu prețuire sinceră distinselor doamne Dorli Blaga și Felicia Cornelia Bugnariu, pornim în căutarea „pașilor profetului” cu dorul de a simți clipele ca niște „muguri plini”.

La Lancrăm, primăvara, înfloresc veșnicii!

ESEU:

**SISTEMUL FILOSOFIC AL TRILOGIILOR
LUI LUCIAN BLAGA**

Acad. prof. univ. dr. Alexandru SURDU

*Academia Română,
președintele Secției de Filosofie, Teologie, Psih. și Pedag.,
director, Instit. de Filosofie și Psih. „C. Rădulescu-Motru”*

Încă din tinerețe, Lucian Blaga și-a anunțat un sistem filosofic trilogial pentadic. Acesta urma să cuprindă cinci trilogii: 1) Trilogia cunoașterii; 2) Trilogia culturii; 3) Trilogia valorilor; 4) Trilogia cosmologică și 5) Trilogia pragmatică. Fără nici o altă considerațiune, s-ar putea spune că este vorba de un sistem filosofic disciplinar. Față de unul clasic pentadic, care să cuprindă 1) ontologia; 2) logica; 3) metodologia; 4) gnoseologia și 5) epistemologia, adică un sistem pentadic cu discipline fundamentale, enumerate după ordinea istorică în care au apărut, sistemul lui Blaga se dovedește parțial-fundamental, în sensul că el cuprinde numai o disciplină fundamentală clasică, respectiv gnoseologia, prin Trilogia cunoașterii, și, prin Trilogia cosmologică, o parte din ontologie. Celelalte sunt discipline moderne, derivate, cu apariție târzie, spre secolul 20: filosofia culturii, axiologia sau teoria valorilor și pragmatica, de la orientarea filosofică numită „pragmatism”.

Ce-i drept, gnoseologia, apărută în perioada filosofiei moderne ca disciplină filosofică fundamentală are se-

rioase implicații ontologice prin „obiectul cunoașterii” și logice prin „subiectul cunoașterii”, care presupune cunoașterea senzorială și cunoașterea rațională, redată prin expuneri ale cunoștințelor despre formele gândirii care presupun logica, dar și cunoștințe metodologice referitoare la modalitățile raporturilor obiect-subiect. Pe baza acestora pot fi expuse și disciplinele filosofice subordonate, ca teoria culturii și teoria valorilor (axiologia), mai puțin însă pragmatica. Ultima are accepții deosebite, moral-pedagogice și praxiologice.

Principial, ar fi greu de alcătuit un asemenea sistem filosofic disciplinar, care să aibă o anumită coerență deductivă și secvențială între cele cinci componente enumerate de tânărul Blaga „prin anii '35.”¹ Aceasta, fără să deținem alte amănunte metodologice, în afară de „structura” trilogială a disciplinelor, care sugera o inspirație kantiană sau clasic germană, dialectico-speculativă. S-a dovedit ulterior că autorul n-a respectat nici structura pentadică a sistemului, redusă la patru discipline, și nici structura triadică a fiecărei discipline, ceea ce dovedește că nici pentada și nici triada n-au avut vreo semnificație metodologică deosebită.

Renunțarea la Trilogia pragmatică (ultima) se pare că nu s-a făcut numai din motive de timp, căci Blaga avea deja o lucrare (*Ființa istorică*) programată pe locul întâi din ultima disciplină, pe care a trecut-o însă pe locul trei din Trilogia cosmologică (a patra). Ar fi avut timp și pentru restul lucrărilor din pragmatică, căci la *Ființa istorică* scria și publica din 1943, dar Blaga n-a mai anunțat nici un alt titlu de lucrare pentru această ultimă trilogie. În plus, *Ființa istorică*, nici după titlu, nici după conținut nu are legătură cu pragmatica.

Reducând disciplinele filosofice la patru și considerând „încheiat” sistemul cu adaosuri la trilogiile inițiale: două la prima = cinci; două la a treia = cinci, în total 16 lucrări, și noi suntem obligați să-l considerăm ca atare.

Mai intervine însă ceva în legătură cu ordinea celor patru discipline și structura sistemului filosofic. Ordinea, așa cum au fost elaborate lucrările, este de la prima la a IV-a, dar sistemul ca atare, adică ordinea sistematică este *alta* și se dovedește mai mult *categorială* decât disciplinară. Ea se găsește schițată în lucrarea *Ființa istorică*,² terminată în 1959, când Blaga avea în față toate lucrările și nu-l mai interesa ordinea în care au fost elaborate.

Parcursul lucrărilor filosofice, cu titlaturile lor disciplinare, dovedește însă, chiar la o simplă răsfoire fugitivă, că sunt altceva decât ne-am fi așteptat, adică nu sunt simple teorii ale domeniilor respective, cu problematici clasice sau tradiționale, ajustate, cum se face de regulă cu adaosuri moderne. Ce-i drept, Blaga, urmând stilul tradițional, de origine aristotelică, de prezentare *in extenso* a contribuțiilor filosofice, științifice, culturale, artistice ale predecesorilor, pe care de regulă le combate, ne oferă și o imagine, dacă nu sistematică, totuși concret-istorică asupra domeniului disciplinar în care face investigații personale.

În domeniul cunoașterii, Blaga vorbește despre două tipuri de cunoaștere: cea obișnuită, numită paradisiacă, și cea științifică, numită luciferică. Indiferent de terminologie, el nu face o analiză detaliată a cunoașterii (o teorie), ci doar separă cunoașterea obișnuită de cea științifică, ilustrată cu exemple din științele vremii. Ar fi vorba aici mai degrabă de ceea ce s-a numit „epistemologie”. Cert este că în noul eon sau noua eră a cunoașterii se

ajunge, prin extinderea ei, până la limitele existenței perceptibile senzorial, adică până la transcenderea acesteia. Specifice exprimărilor prin care sunt descrise fenomenele limitative sunt antinomiile sau paradoxele inacceptabile din perspectiva logicii obișnuite. Blaga face abstracție de doctrinele logico-dialectice create special pentru justificarea acestor enunțuri contradictorii și consideră că ele ar trebui admise ca atare, ca dogme, de unde și expresia de „eon dogmatic”.

Obiectul cunoașterii, astfel conceput, de neînțeles, rămâne, oricât ne-am strădui, ascuns. Este un mister, pe care cunoașterea luciferică, numită și minus cunoaștere, nu poate decât să-l actualizeze și să-l permanentizeze. Există o „cenzură transcendentă”, trasată de Marele Anonim, care împiedică dezlegarea misterelor, dar care permite totuși „revelarea” lor prin creații culturale.

Trilogia cunoașterii nu este, prin urmare, o teorie a cunoașterii, nici măcar a celei științifice, ci doar încercarea, în manieră kantiană, de a trasa o limită a cunoașterii luciferice. Blaga n-o spune explicit, dar cunoașterea luciferică nu-i este dată oricui și nici conștiința acestei limite.

Având în vedere însă că revelarea misterelor prin creații culturale atinge forme elevate în artele populare, se poate considera că și inconștientul poate să joace un rol important.

Creația însă, fiind și cultă și populară, este o modalitate umană cvasigenerală de revelare a misterelor, mai ales că procesul are determinații ale inconștientului. *Trilogia culturii* nu este însă o filosofie clasică a culturii, ci cuprinde, prin „matricea stilistică” o teorie originală a creației, pe baza căreia pot fi clasificate operele de artă, dar și cele științifice și filosofice. Dar indiferent de stilul crea-

țiilor culturale, și acestea sunt limitate, prin caracterul lor metaforic, la aspecte superficiale ale misterelor.

Aceeași valoare, față de revelarea misterelor, o au, la rândul lor, științele, magia, religia și arta, în ciuda „bunurilor” materiale și spirituale pe care le pot produce, ceea ce înseamnă că nici *Trilogia valorilor* nu este o axiologie în sensul obișnuit al cuvântului, ci un fel de ilustrație a *Trilogiei culturii* cu exemple care presupun adesea numeroase reluări din lucrările anterioare.

Trilogia cosmologică începe cu reluarea discuției despre Marele Anonim ca „generator” al lumii în diferite faze (*Diferențialele divine*) și continuă cu detalii despre om ca ființă creatoare (*Aspecte antropologice*) și cu progresele pe care le-a făcut în cursul istoriei, fiind totuși condamnat pe vecie să nu cunoască niciodată absolutul.

Schema celor patru trilogii (sistemul editorial) în prezentarea elaborării lor succesive este următoarea: (I) adoptarea metodei dogmatice; împărțirea cunoașterii în paradisiacă și luciferică; transcendența și misterul; limita cunoașterii luciferice sau cenzura transcendentă; (II) ilustrare culturală prin matricea stilistică a inconștientului; (III) ilustrare valorică în știință, magie, religie, artă; (IV) ilustrare în crearea lumii, a omului și a istoriei.

Rezultă că nucleul sistemului editorial este cunoașterea și accepțiile sale care au la bază matricea stilistică, drept ilustrare culturală. Ea justifică și celelalte ilustrații. Trecerea, ca succesiune sistematică necesară este de la (I) la (II) și de la (II) la celelalte fără vreo ordine strictă spre (III) sau (IV), care ar fi putut să fie independente, presupunând totuși, fiecare, cunoștințe despre (I) și (II). Ceea ce înseamnă că sistemul editorial al lui Blaga nu este deductiv, ci ilustrativ, enumerativ. Dovadă și faptul că în (III) se pornește de la știință la magie, religie și artă.

Oricum, sistemul editorial, pseudo-disciplinar, poate fi numit „gnoseologic”, având la bază (I), dar și stilistic-matricial, căci se pornește cu ilustrații de la (II). Este însă, cum zice Blaga, „o viziune metafizică despre totalitatea existenței” numai prin (IV), celelalte trei părți fiind doar pregătitoare. Acesta este și motivul pentru care Blaga însuși face un „sistem rezumativ” al celor patru trilogii pornind de la a IV-a, mai precis de la „ideea despre Marele Anonim.”³

În sistemul rezumativ se pornește de la (IV), Marele Anonim fiind „centrul generator” al „existenței mundane”, prin diferențialele divine (prima trilogie, 1, din (IV), el creează lumea și apoi omul (a doua trilogie, 2, din (IV), cu particularitățile sale gnoseologice (I) și matricea sa stilistică (II), ilustrată prin toate creațiile înfăptuite (III) în desfășurarea lor istorică (ultima trilogie din (IV)). Aici ordinea ar fi: (IV), 1; (IV), 2; (I); (II); (III); (IV), 3, în care (I); (II) și (III) sunt prezentate succint.

Sistemul rezumativ al filosofiei lui Blaga este categorial, cum o spune el însuși: „Trei sunt aceste elemente [structurale ale sistemului rezumativ]: Marele Anonim, lumea, omul”.⁴ La care se adaugă: cunoașterea, misterul, matricea stilistică și ilustrațiile sale în legătură cu omul și istoria acestuia. Cvasioriginale și discutabile (controversate) sunt Marele Anonim, lumea, cunoașterea și misterul, originală și remarcabilă este teoria matricei stilistice și *multe* din ilustrațiile sale, discutabile fiind doar cele din domeniul științelor. În genere, referințele științifice se mărginesc la cunoștințele anterioare celui de Al Doilea Război Mondial.

În afară de multe lucrări de exegeză ale operei filosofice a lui Lucian Blaga, n-am întâlnit încercări de a-i continua ideile, nici pe linie sistematică (editorială sau

rezumativă), nici pe linia aprofundării vreuneia dintre temele sale. Rămâne totuși emblematică încercarea lui Vasile Băncilă de a scrie o lucrare despre „Spațiul Bărganului”, chiar înainte de *Spațiul mioritic*, dar pe care n-a mai desăvârșit-o tocmai din cauza *spațiului mioritic*!

Ceea ce nu înseamnă că filosofia lui Blaga, cum se spunea, a fost făcută, ca și poezia, o dată și pentru totdeauna așa cum este. Dovadă, faptul că Blaga însuși, i-a „spart” structura pentadică inițială și apoi cea triadică a celor patru trilogii rămase. Adică filosofia lui poate fi și restructurată și dezvoltată. Dar timpul pentru astfel de în-deletniciri nu a trecut încă, mai ales că, cel puțin la noi, așa cum am spus-o cândva, noul eon, un fel de New Age anticipat de către Blaga, de-abia începe. Or, cum o zicea tot el, de la Spengler citire, acesta va dura o mie de ani...

Bibliografie

- (I). *Trilogia cunoașterii*: 1. Eonul dogmatic, 2. Cunoașterea luciferică, 3. Cenzura transcendentă;
(II). *Trilogia culturii*: 1. Orizont și stil, 2. Spațiul mioritic, 3. Geneza metaforei și sensul culturii;
(III). *Trilogia valorilor*: 1. Știință și creație, 2. Gândire magică și religie, 3. Artă și valoare;
(IV) *Trilogia cosmologică*: 1. Diferențialele divine, 2. Aspecte antropologice, 3. Ființa istorică.

Note

1. L. Blaga, *Opere*, vol. VII, Edit. Minerva, București, 1995, p. 57
  2. L. Blaga, *Ființa istorică*, în *Trilogia cosmologică*, Edit. Humanitas, București, 1997, pp. 484-490.
  3. L. Blaga, *Trilogia cosmologică*, ed. cit., p. 484
  4. *Loc. cit.*
-

EXEGEZĂ BLAGA

LUCIAN BLAGA – OBÂRȘIILE ȘI „ANII DE UCENICIE”

Cercetător științific gr. I dr. Eugeniu NISTOR

*Academia Română,
Institutul de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru”,
Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie,
Târgu-Mureș*

În prima lui scriere memorialistică, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Lucian Blaga se referea la orizontul copilăriei și adolescenței și la „ucenicia” sa literară și filosofică, luminată de arcada Marii Uniri și de întemeierea unei familii statornice; apoi alte evenimente aveau să-i tulbure existența „în marea trecere”, simțind din plin duritatea „vârstei de fier” a veacului, prin prisma primei mari conflagrații a omenirii –, duritate continuată prin consecințele istorice dramatice la care au fost supuse țări, popoare, populații, grupuri etnice, personalități și numeroși anonimi...

Așadar, prin intermediul acestor scrieri, dar și al unei bibliografii complexe (memorii, jurnale, monografiile istorice și filosofice, cărți de critică și istorie literară), vom încerca, în paginile ce urmează, să identificăm traseul sinuos parcurs de Lucian Blaga, atât pentru împlinirea destinului propriei vieți, cât și a monumentalei sale opere.

Vom stăruii, mai întâi, asupra obârșiei familiei sale (ramurile Blaga și Moga) și ne vom opri, apoi, la cele mai semnificative „secvențe” din dimineața vieții sale.

1. Rădăcinile strămoșești din vatra Lancrămului

Lucian Blaga s-a născut la 9 mai 1895, „sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului,” mărturisind mai târziu: „N-am putut niciodată să-mi lămuresc suficient de convingător pentru mine însumi strania mea detașare de *logos* în cei patru ani ai copilăriei”,¹ fiind cel de-al nouălea copil al Anei Nina Blaga (născută Moga, 1859-1933) și al lui Isidor Blaga (1851-1908), preot român din satul Lancrăm,² comitatul Sibiu (azi județul Alba).

Cert este că familia Blaga își cunoștea rădăcinile strămoșești, atestate până la Mărian Blaga, care a trăit în vatra Lancrămului de la 1725 până la 1805. Provenind dintr-un lung șir de preoți ortodocși (22 la număr, după unele statistici, pe ambele linii de filiație, maternă și paternă), în arborele genealogic al familiei se situează și moșul Simion Blaga (1824-1869, căsătorit cu Paraschiva, născută Păcurar, 1827-1877), preot în Lancrăm, susținător al cauzei enoriașilor într-un litigiu cu sașii din Sebeș pentru „dealul podgoriilor”, care însă n-a avut sorti de izbândă nici după ultima înfățișare la Viena, unde i-a reprezentat „cu scrisori și peceti”, procesul fiind pierdut.³ Tatăl filosofului, Isidor Blaga (n. la 28 octombrie 1851), frecventează școala primară din Lancrăm, apoi cursurile gimnaziului săsesc din Sebeș, liceul la „Bruckenthal” (1869) și Institutul Pedagogic-Teologic „Andreian” din

---

¹ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ediție îngrijită și cuvânt înainte de George Ivașcu, Editura Tineretului, București, 1965, p. 5

² Denumirea așezării, în dialectul săsesc, este *Langendorf*, care înseamnă, în traducere, *Satul lung* dar, după unele supoziții, numele localității ar deriva din transcrierea documentară a toponimului *La crâng*, care pare a fi reprezentativ sub aspectul situații geografice într-o zonă cu vegetație submontană, cu crânguri și pășuni. Vezi, în acest sens, și volumul: D. Vatamaniuc – *Lucian Blaga, biobibliografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. XXI

³ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., pp. 9-10

Sibiu, absolvit în anul 1871, succedându-i tatălui său, Simion, la parohia din Lancrăm, care semnează pentru ultima oară în protocoalele acesteia la 25 ianuarie 1869, la 15 februarie (același an) stingându-se din viață. Așadar, Isidor i-a urmat acestuia, slujind ca preot în aceeași parohie și introducând inovațiile tehnice agricole în satul Lancrăm, căci, ca „mașinist” cu brevet, „El cel dintâi s-a încumetat să aducă în regiune mașini, menite să cruțe puterile omului: o greblă mecanică, cu loc de șezut înalt, de pe care puteai să cazi ușor ca de pe un cal nărvaș, o mașină de treierat, o altă mașină – de îmblătit cu o semi-stabilă cu aburi și horn zvelt, care în repaus era culcat pe o furcă. Locomobilei îi spunea *ghibolu* (bivolul). În ciuda profesiei sale duminicale, Tata ținu să-și treacă și examenul de mașinit, încercare închipuită de el mai mult ca îndemn pentru alții...”⁴

Se știe că Ana Nina Moga (născută în 1859, de origine aromână, cu rădăcinile în vestita metropolă Moscopole, din munții Pindului) se trăgea dintr-un lung șir de clerici ortodocși, primul dintre aceștia fiind preotul Gheorghe Moga, amintit documentar la Sebeș încă din anul 1715.⁵ Lucian Blaga își mărturisește, în paginile *Hronicului...*, fabuloasele rădăcini aromâne, derivând din descendența sa pe linie maternă: „Mama era substanța activă în jurul căreia luau înfățișare palpabilă toate rânduielele vieții noastre. Așa o știam cel puțin noi – copiii. În tinerețe fusese o femeie frumoasă, de-o frumusețe ce nu avea deloc conștiință de sine. Cât mă privește, nu-mi aduc aminte de ea decât ca de-o femeie mai în vârstă, cu mișcări apăsate, ca de-o arătare adusă puțin din spate, cu părul cărunt, apoi ireal de alb și ochii mari de basm. Avea în sângele ei o ascendență macedoneană. Strămoșii ei,

---

⁴ *Ibidem*, p. 10

⁵ Lelia Rugescu – *Cu Lucian Blaga*, Editura Dacia, Colecția „Restituiri”, Cluj-Napoca, 1985, Schița arborelui genealogic al familiilor Blaga și Moga, pp. 209-210.

din familia Moga, ce a dat neamului mulți preoți și un episcop, veniseră în Ardeal din Macedonia, pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea, după reprimarea de către turci a unei răscoale și după arderea acelei Moscopole, cetate balcanică de strălucită faimă, ce întreținea impunătoare legături de comerț și de cultură cu Venetia.”⁶ Însă cea mai proeminentă personalitate religioasă a familiei a fost, fără nici o îndoială, episcopul ortodox Vasile Moga, bunicul mamei filosofului⁷, care a fost primul episcop ortodox al Ardealului (numit în 1810 și păstorind până în 1845), legându-și numele de lupta dârză pentru emanciparea politică și socială a românilor din Transilvania, de

---

⁶ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., pp. 44-45.

⁷ Vasile Moga (n. 1774, în Sebeș, decedat la 17 octombrie 1845, în Sibiu) a studiat teologia la Gimnaziul evanghelic-luteran din Sebeș, la liceele romano-catolice din Alba-Iulia și Cluj, iar la cel din urmă și filosofia (1786-1798). A fost preot necăsătorit în Sebeș (1798-1810), propus și numit episcop ortodox al Ardealului în 1810, călugărit la Cruședol, hirotonit arhieru la Karloviț și instalat la 29 iunie 1811, cu reședința în Sibiu, unde a păstorit până la trecerea sa la cele veșnice. Deși îngrădit de legile, deosebit de severe pentru români, ale Imperiului Habsburgic, totuși el a cumpărat o reședință episcopală, a îndrumat cursul teologic de șase luni și cel pedagogic, precum și școlile din eparhie; a editat mai multe cărți religioase la Sibiu, a acordat burse unor tineri teologi la Universitatea din Viena, trimițând zeci de pastorale clerului și credincioșilor, iar pe tărâm politic a luptat pentru recunoașterea românilor ca a patra națiune din Transilvania și pentru acordarea credincioșilor ortodocși de drepturi politico-sociale egale cu credincioșii celorlalte confesiuni. Pentru o documentare mai vastă a acestor aspecte vezi vol. Cornel Sigmirean, Corina Teodor (coordonatori) – *Cler, biserică și societate în Transilvania sec. XVIII-XX*, Editura Argonaut Publishing, Cluj-Napoca, 2016, p. 35

recunoaștere a lor ca a patra națiune a Principatului și de așezare a religiei ortodoxe pe temeiuri de egalitate cu celelalte confesiuni din imperiu.

Isidor Blaga și Ana Nina Moga s-au căsătorit la 2 septembrie 1874, la Sebeș, și au avut nouă copii, dintre care trei – Leon (1883-1884), Florin (1887) și Lelia (1893-1895) – au murit de mici, ceilalți fiind: Letiția, Tit Liviu, Lionel, Longin, Liciniu și Lucian.

Letiția (1880-1972), sora protectoare a familiei, s-a căsătorit la 30 iulie 1899 cu învățătorul Ioan Pavel din Lancrăm (1874-1970), promovat apoi inspector școlar în județul Bistrița-Năsăud, unde se mută toată familia, având împreună doi copii, pe Dorin Pavel (1900-1979), profesor universitar la București, membru al Academiei Române, artizanul marelui proiect hidroenergetic al României, considerat a fi chiar „părintele hidroenergeticii românești”, și Elena Lelia (n. 1905), căsătorită Rugescu, autoarea scrierii memorialistice *Cu Lucian Blaga* (apărută în 1985).

Tit Liviu (1881-1916), după studiile gimnaziale la Sebeș a urmat Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, plecând apoi la Facultatea de Filosofie din Budapesta, ulterior urmând o specializare în științele exacte la Berlin, pentru a obține apoi numirea, ca profesor de fizică și matematică, la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov; este co-autor (împreună cu prof. Aurel Ciortea, tatăl fraților Marin și Tudor Ciortea, mai târziu, primul inginer, cel de-al doilea compozitor – prieteni apropiați ai lui Lucian Blaga) al manualelor școlare: *Fizica pentru școlile secundare* și *Fizica și chimia pentru școlile populare* (ambele tipărite la Brașov, în 1908).

Lionel (1885-1952), a urmat ca și fratele său mai mare, Liviu, Gimnaziul german din Sebeș și liceul la „Andrei Șaguna”, apoi Facultatea de Drept la Budapesta, susținându-și examenul de „cesură avocațională” la Târgu-Mureș. Avocat și întâiul primar român al Sebeșului (noiembrie-decembrie 1918), apoi notar public la Sibiu, îi

va găzdui familia lui Lucian Blaga (pe str. Bedeus, la nr. 5), în perioada Dictatului de la Viena (1940-1946), când Universitatea clujeană se afla în refugiu aici.

Longin (1889-1942), după Gimnaziul săsesc din Sebeș va urma o școală comercială la Brașov, practicând negustoria în așezarea Săsciori, din județul Alba.

Liciniu (1891-1924), urmează traseul școlar a fraților săi: Gimnaziul la Sebeș și liceul la Brașov, apoi însă trece la Facultatea de Medicină din București. După absolvire este farmacist practicant la Constanța, un timp lucrează la Spitalul „Filantropia” din Capitală, stabilindu-se apoi, ca farmacist, la Beiuș, de unde se trăgea soția sa, Natalia.

2. Copilul, adolescentul și tânărul pasionat de lecturi literare și filosofice

Din aburul fermecat al începuturilor, Lucian Blaga rememorează câteva secvențe care l-au marcat, unele chiar legate de aspectul dificil al comunicării și socializării, așa cum a fost pronunția consoanei buclucașe „r” sau cea de alcătuire a primei propoziții coerente: „Bere este, sodă nu-i și zlotu’ l-am chert” – aceasta atunci când Letiția, sora lui mai mare, și tânărul ei soț l-au trimis la „boldă” să cumpere o bere sau, în caz că nu era, o sticlă cu „sodă” (sifon). Apoi urmează descrierea apropierei copilului de tovarășii săi de joacă, de-o seamă cu el, prima fiind Rafira, apoi ceilalți: Vasile Bănățianu, Roman a lui Tudorel și Adam al Vicii – care îl strigau zilnic pe numele cunoscut: „Lulu Popii”, mobilizându-l la felurite jocuri la grămada de nisip, când acesta se și vedea „zidar de biserici”, astfel că, scrie Blaga, „vârsta mea, de la cinci la șapte ani, stă sub zodia de auroră a acestor prietenii.”⁸ Apoi este narat păscutul găștelor în umbra răcoasă a crângului de arini și isprava rătăcirii acestora pe Valea Pierdută, dar și episodul cu câinele turbat care

---

⁸ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârștelor*, ed. cit., p. 14

alerga prin sat mușcându-i pe mai mulți săteni, printre ei numărându-se și copilul Vasile Bănățianu, iar o babă ciudată, spălând rana mușcăturii, constata că „a văzut ca niște căței mici în rană...”⁹ Dar mirările copilului continuă prin descrierea învățăturilor neobișnuite de viață desprinse din basmul „Tinerete fără bătrânețe”, unde este relatată plecarea unui flăcău „pe celălalt tărâm” și unde altele sunt dimensiunile temporale astfel că, la întoarcere, găsește o lume cu totul schimbată, căci „în puținele zile când junele a rătăcit pe Celălalt Tărâm, se scurseseră pe pământ trei sute de ani”¹⁰; sau prin cele cuprinse în parabola cu „scuipatul cucului”, care – se spunea –, dacă apucă să îl scuipe pe un copil, îi oprește acestuia creșterea; aparte este amintirea cu cerul care venea, deasupra, ținându-se neîntrerupt după el pe ulițele satului, de unde și logica copilului: dacă cerul se ține și după el, dar și după prietenul lui, Adam, ei mergând pe ulițele satului în direcții opuse, atunci acesta ar trebui să crape, arătându-le ceea ce conține „acolo înăuntru”, adică speranța, ca într-o magică făgăduială, că „Poate că o să vedem chiar îngerii.”¹¹ Lumea fabuloasă a satului era „o zonă de minunate interferențe”, unde „realitatea, cu temeierile ei palpabile se întâlnea cu povestea și cu mitologia biblică, ce-și aveau și ele certitudinile lor.”¹²

Spirit chibzuit și așezat, preotul Isidor a instituit o regulă de aur, valabilă pentru toți băieții lui: când le venea sorocul, fiecare dintre ei făcea clasa I de două ori: „la vârsta de șase ani băiatul urma timp de un an școala din sat. La șapte ani el trecea la școala primară germană la Sebeș, unde, de dragul unui mai bun teme, era din nou înscris în clasa I.”¹³ Astfel că, prin acest mod aparte de

---

⁹ *Ibidem*, p. 19

¹⁰ *Ibidem*, p. 24

¹¹ *Ibidem*, p. 26

¹² *Ibidem*, p. 24

¹³ *Ibidem*, p. 29

a-i pregăti pe cei mici pentru viață, copilăria filosofului a fost marcată de rigoarea școlii primare germane din Sebeș, de straneitatea cântecelor religioase de orgă și, mai ales, de refugiul în lectură, care i-a adus primele mângâieri sufletești. Tot lecturile îi deschid ochii și mintea tânărului Blaga, mai ales că pe frontispiciul clădirii unde învăța – gimnaziul săsesc – se putea citi de la distanță inscripția: *Bildung ist Freiheit!* („Cultura este libertate”).¹⁴

Adolescentul studios din Lancrăm va continua să se pătrundă de acest misterios îndemn spiritual și pe băncile prestigiosului Liceu „Andrei Șaguna” din Brașov, început în 1906, la care profesează, între atâția dascăli eminenti (Andrei Bârseanu, Vasile Goldiș, Virgil Onițiu, Nicolae Sulică ș.a.), și unchiul filosofului, dr. Iosif Blaga,¹⁵ dar și fratele lui mai mare, Tit Liviu Blaga, care i-a predat matematica și fizica. Din pricina lipsurilor materiale ale familiei, trei din cele șapte clase de liceu (a III-a, a VII-a și a VIII-a) au fost promovate în particular, fără frecventarea școlii. Acolo, în atmosfera cărturărească a

---

¹⁴ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p. 49

¹⁵ Născut la 1 iulie 1864, în comuna Lancrăm, Iosif Blaga era văr primar cu tatăl filosofului. După studiile elementare la Sebeș și în Cetatea Bălgradului, acesta a urmat cursurile Seminarului Teologic din Sibiu (1884-1887), continuate apoi la Facultatea de Litere și filosofie a Universității din Budapesta (1887-1891), susținându-și doctoratul în filosofie cu o teză în limba maghiară, intitulată *Problema atenției din punct de vedere psihologic și pedagogic*. La Gimnaziul din Brașov a venit ca profesor, în anul 1891, predând o serie de discipline precum: filosofie, istorie, limba latină, maghiara, germana, geografie fizică și politică; apoi a devenit director (între 1915-1924), inspector școlar (1924-1925), senator în Parlamentul României Mari și vicepreședinte al Senatului (1928-1931). Este autorul unei lucrări unice în felul ei: *Teoria dramei, cu un tratat introductiv despre frumos și artă*, editată la Tipografia Ciurcu din Brașov, în 1898. Conform studiului introductiv semnat de Serafim Duicu, în volumul Iosif Blaga – *Teoria dramei*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1995, pp. 5-19

burgului de la poalele Tâmppei, adolescentul Blaga, studios și tăcut, cu vizibile înclinații spre meditație și reverie, citește cu febrilitate mari opere literare, dar și fundamentale lucrări de filosofie. Prin urmare, să constatăm că, încă de pe atunci, descoperă în biblioteca părintelui său, preotul Isidor, din Lancrăm, operele complete ale lui Schiller și Goethe, așezate pe același raft cu cărți ale lui Alecsandri, Eminescu, Creangă, Iorga, Sadoveanu, și alți autori români. Ceva mai târziu, face primii pași spre alcătuirea unei biblioteci personale de filosofie, cumpărându-și, după propriile-i mărturisiri, *Corespondența* lui Spinoza, dar și *Lumea ca voință și reprezentare*, a lui Artur Schopenhauer, *Criticile* și *Prolegomenele* lui Immanuel Kant, mai multe dialoguri platonice, precum și cartea lui Haeckel – *Enigmele lumii* – „ce tocmai în timpul acela făcea ravagii în rândurile intelectualilor din Europa Centrală...”¹⁶

După ce în iunie 1908 termină clasa a II-a de liceu (locuind în gazdă, pe Ciocrac, aproape de domiciliul fratelui său mai mare, Tit Liviu), se întâmplă marea dramă a familiei: pe 5 august se stinge din viață tatăl său, Isidor Blaga, în așezarea Oașa, din Munții Sebeșului, unde se afla pentru a-și „redresa plămâniile măcinați de tuberculoză”, fiind adus acasă pe pat de cetină și înmormântat în fața bisericii din Lancrăm. În anul următor familia va vinde casa și gospodăria din Lancrăm, mutându-se la Sebeș.

Doi ani mai târziu, tânărul liceean debutează în revista *Tribuna*, din 26 martie 1910, cu poezia „Pe țârm”, semnată cu inițialele L. B., pentru ca pe 8 mai, aceeași publicație să-i tipărească cea de-a doua poezie, „Noapte”, de această dată semnată cu numele lui întreg – ambele poezii fiind create în maniera instituită în epocă de Octavian Goga. În același an scrie primul său studiu filosofic,

---

¹⁶ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p. 101.

despre vise, foarte apreciat de profesorul său, Iosif Blaga, și este preocupat de geometriile neeuclidiene, de teoria relativității și, în general, de cele mai noi și mai îndrăznețe ipoteze, teorii, descoperiri științifice etc.

Grație unui ajutor bănesc de 120 de coroane, mijlocit de „unchiul Iosif” cu banca „Sebeșana”, din Sebeș (acordat ca o recompensă pentru activitatea avută anterior de tatăl său în „comitetul de supraveghere” al băncii), între 31 martie și 24 aprilie 1911, Lucian Blaga pleacă într-o excursie școlară în Turcia, Grecia și Italia, vizitând: Constantinopole, Atena, Catania, Neapole, Pompei, Florența, Veneția, Messina, Fiume, Roma, Budapesta; tot cu acest prilej, la București, vede pentru prima dată și este profund impresionat de manuscrisele lui Mihai Eminescu. Dar, tot atunci, dintr-o librărie din Roma, tânărul avid de lecturi filosofice, își achiziționează o revistă italiană, de dată recentă, în care descoperă „niște note despre filosofia lui Bergson.”¹⁷

Era momentul când visurile adolescentine îi îndeamnă pe unii elevi studioși la fapte mărețe, astfel încât tânărul Blaga s-a încumetat să se „aventureze” și să se adâncească până în întortocheatele desigururi ale *Criticii rațiunii pure* și ale *Prolegomenelor...*, după cum singur spunea: „Nu ocoleam dificultățile. Dimpotrivă, le căutam. Astfel, bunăoară, m-am pus singur la încercare cu interpretările dificile la marginea gândirii kantiene ale Școlii de la Marburg (...) De mă închideam între patru pereți sau de mă plimbam pe sub Tâmpa, era ca să mă aplec asupra unui text anevoios sau ca să iau pieptiș vreun gând prea vertical. Terminologia filosofică nu mai era pentru mine o sperietoare.”¹⁸ Și, tot în acea vreme, „într-un ceas norocos”, Blaga descoperă în librăria brașoveană „Zeidner” ediția în limba germană a operei lui Bergson, *Datele imediate ale conștiinței*, pe care reușește

---

¹⁷ *Ibidem*, p. 120

¹⁸ *Ibidem*, pp. 133-134

să și-o procure. Apoi, ca printr-un miracol, în Librăria „Ciurcu”, din același burg, ajunge un exemplar răătăcit („unul singur”) din volumul lui Constantin Antoniadă – *Filosofia lui Henri Bergson* – din lectura căreia tânărul va învăța o lecție exemplară: „cum se poate scrie plastic și elegant – filosofie în limba românească.”¹⁹ Dar cum tocmai revenise de la studii din Viena, vărul său, Simion Blaga, el beneficiază de liberul acces la cărțile pe care acesta le adusese cu sine acasă, la Lancrăm: „M-am aruncat ca un incendiu asupra cărților lui Simion (...) Metafizica devenea tot mai mult viciul meu fără leac, demonică patimă...”²⁰

În plin război balcanic (în 1912), el îi citea cu ardoare pe Hegel, Plotin, Rudolf Eucken, Stuart Mill, Henri Poincaré, fără a se atașa de o carte sau de o doctrină filosofică anume. Totuși, inspirat de critica kantiană, tânărul Blaga scrie o lucrare originală despre număr și judecățile matematice, pe care o expediază, plin de încredere juvenilă, pe adresa revistei *Luceafărul*, din Sibiu; dar lucrarea nu i se publică și, dezamăgit, exclamă cu amărăciune în confesiunile din *Hronicul și cântecul vârstelor*: „Coloanele revistei nu s-au deschis și nici măcar vreun răspuns nu am primit.”²¹ Pune totul pe seama provincialismului și îngustimii culturale a respectivei publicații.

Însă rodul lecturilor și al preocupărilor lui filosofice nu întârzie să se arate: în preajma pregătirilor pentru susținerea bacalaureatului, tânărul va caligrafia un nou eseu – „Reflexii asupra intuiției lui Bergson” –, prin care încerca să relaționeze intuiția intelectuală a lui Schelling, cu „fenomenele originare” goetheene și cu unele variante ale intuiționismului bergsonian; spre uimirea sa, acesta îi va fi publicat în ziarul *Românul* din Arad, din 25 martie 1914, fiind luat însă drept traducere din H.R. și

---

¹⁹ *Ibidem*, p. 135

²⁰ *Ibidem*, p. 136

²¹ *Ibidem*, p. 144

semnat cu pseudonimul Ion Albu, căci tânărul licean, spre a-și vedea foiletonul tipărit, recursese la o nevinovată mistificare. Preocupările lui Blaga pentru filosoful francez (ales în 1914 membru al Academiei franceze) se amplifică și publică în paginile *Gazetei de Transilvania*, din Brașov, din 23-29 iunie 1915, studiul „Ceva despre filosofia lui H. Bergson”, de această dată semnat în nume propriu. Eseul cuprinde, bine integrat în conținutul lui, fragmentar și cu unele modificări, articolul de debut (tipărit în *Românul arădean*). Pe de altă parte, acum nu mai avem doar o simplă expunere a gândirii bergsoniene, ci și analize critice pertinente, asocieri și disocieri cu operele filosofice ale lui Platon, Goethe, Schelling, Kant, Schopenhauer, Darwin, Lamarck ș.a.

După ce în iunie 1914 își ia cu „foarte bine” bacalaureatul, uimind comisia cu cunoștințele lui (explicând, suplimentar cerințelor de examen, teoria relativității restrânse a lui A. Einstein, prea puțin cunoscută atunci), spre a nu fi înrolat în armata austro-ungară (izbucnise războiul mondial și cauza chesaro-crăiască îi era străină!), se înscrie la Institutul Pedagogic-Teologic din Sibiu, secția Teologică, la fel procedând și alți câțiva colegi șaguniști, însă, cu toată această sincopă de trei ani (1914-1917), când sensul învățăturilor a fost unul orientat dogmatic, filosoful a confirmat mereu ideea libertății dobândite, cultivate și sporite prin studiu și cultură! Dar și ca student teolog, Blaga își adâncește cercetările filosofice, prezentând în cadrul Societății de lectură „Andrei Șaguna”, în 30 noiembrie 1914, disertația „Ceva despre filosofia lui H. Bergson”; tot în acea vreme publică aforisme în *Gazeta Transilvaniei*, din Brașov, și în *Românul arădean*.

Elogiind rolul intuiției în cunoaștere, pe care tânărul filosof o vede ca pe o „osmoză” între logica abstractă și „datele vii și mișcătoare ale simțurilor, ale conștiinței și vieții”, el apreciază că inteligența trebuie să se retragă din preajma acesteia, deoarece superioritatea metodei rezidă tocmai din faptul că „înțelege realitățile prin sim-

patie.” Finalul comentariului blagian este neobișnuit: prin formă și condensare ideatică el este un aforism: „Se pare că are dreptate misticul când spune că rațiunea aruncă lumină, dar și umbră asupra lucrurilor.”²² E aici un sâmbure de filosofie, care va încolți mai târziu, va crește frumos și se va modula elegant, atât în lirica blagiană din *Poemele luminii*, cât și în arhitectura sistemului său de gândire. Câțiva ani mai târziu, în *Pietre pentru templul meu*, Blaga se va exprima astfel: „Întunericul nu trebuie să-l *luminăm* pentru ca să-l putem vedea...”²³

Din colaborările la *Românul și Pagini literare* (ambele din Arad) și *Convorbiri literare* (din București), în perioada 1915-1916, reținem preocupările pentru filosofia științei, în legătură cu care îi invocă frecvent în articolele sale pe Aristotel, Aristarh din Samos, Isaak Newton, Albert Einstein, pledând pentru o diferențiere mai radicală a naturii / materiei de spirit, pentru lămurirea „preocupațiilor” metafizicii etc.

3. Debutul editorial, sub arcadele Marii Uniri

Literatura autohtonă și cultura românească, în ansamblul ei, de după Marea Unire, s-a îmbogățit, grație tânărului Lucian Blaga, cu două volume de certă valoare estetică și ideatică, fiind vorba de cartea de poezie *Poemele luminii* și de volumul de aforisme *Pietre pentru templul meu*, ambele purtând semnătura unui june intelectual român care bătea atunci, energic, la porțile afirmării. Dar, dincolo de conținutul fraged al cărților sale de debut, cu o semnificație aparte, o nuanță specială capătă

---

²² Lucian Blaga – *Încercări filosofice*, ediție îngrijită și bibliografie de Anton Ilica, prefață de Viorel Colțescu, Timișoara, Editura Facla, 1977, p. 45-46.

²³ Lucian Blaga – *Zări și etape*, ediție îngrijită și repere istorico-literare de Dorli Blaga, București, Colecția Patrimoniu, Editura Minerva, 1990, p. 16.

dublul eveniment editorial în contextul istorico-social al vremii, atât de frământat, marcat de sfârșitul Marelui Război și de reîntregirea neamului, când „ziarele și revistele bucureștene” socoteau cele două cărți a fi „un dar pe care Ardealul îl face României de ziua marii uniri.”²⁴

Faptele de viață ale acelor dramatice împrejurări istorice sunt relatate cu detalii semnificative și, totodată, cu căldura unor intense trăiri, în scrierea memorialistică *Hronicul și cântecul vârstelor*, Lucian Blaga având mereu alături imaginea copilăriei și adolescenței, dar și a unui tânăr visător, cu mari aspirații spirituale, care face largi investigații în mediul social-politic al vremii, de la sfârșitul Marelui Război, din preajma Unirii Transilvaniei cu patria-mamă și din perioada imediat următoare acestora. Cu câțiva ani mai înainte, în septembrie 1914, ca absolvent al Liceului „Andrei Șaguna” din Brașov, sfătuit de fratele său mai mare, Lionel, mobilizat ca ofițer cezarocrăiesc (tocmai atunci întors acasă, bolnav, de pe frontul din Galiția),²⁵ Lucian Blaga se înscrie, spre a înlătura pericolul încorporării în armata imperiului austro-ungar și a scăpa de „melița războiului”, la Institutul Pedagogic-Teologic din Sibiu, la secția Teologie, avându-i colegi de an, printre alții, și pe viitorul profesor universitar de filosofie D. D. Roșca, pe viitorul istoric Andrei Oțetea și pe Horea Teculescu, viitorul folclorist și antologator al remarcabilei culegeri de poezii populare *Pe Murăș și pe Târnave. Flori înrourate* (Sighișoara, 1929).

Așa cum rezultă din paginile scrierii sale memorialistice, Lucian Blaga se afla, în toamna anului 1918, la Viena, unde intra în contact cu uluitoarele aspecte artistice ale curentului expresionist, în special cu poezia lui

---

²⁴ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p. 238

²⁵ Spre a-l convinge, Lionel i-a explicat că războiul va dura, iar el va fi cu certitudine recrutat, astfel încât: „singura salvare ar fi să te înscrii la teologie la Sibiu. Numai acolo mai găsești un scut!” Lucian Blaga – *Op. cit.*, p. 157

Rilke și Trakl, Stepan George, dar și cu teatrul lui Strindberg, care îl vor influența pe cel puțin două linii de creație (din cele trei exersate), mai întâi în poezie și filosofie, iar ceva mai târziu și în dramaturgie. Deocamdată însă, dincolo de preocupările lui literare, el se arăta interesat de gândirea orientală și îndeosebi de filosofia indiană, pe care o studia „după cele câteva volume ale lui Daussen.”²⁶ Și, totodată, se documenta stăruitor în vederea elaborării tezei sale de doctorat „Teoria cunoștinței” (*Kultur und Erkenntnis*), pe care o va susține în 1920, la Universitatea din Viena, dar o va publica câțiva ani mai târziu (în 1922), la Institutul de arte grafice „Ardealul” din Cluj, prefăta fiind datată „martie 1920”, unde tânărul gânditor își exprima cu claritate preferința pentru abordarea unor aspecte filosofice din perspectiva „metodei culturale”.²⁷

Dar, în același timp, nu putea rămâne indiferent la metamorfozele sociale ale epocii, care se arătau a fi profunde și radicale, marcând, prin urmările lor imediate, nu doar destinele mai multor popoare ale bătrânului continent, ci și coloniile marilor puteri europene din Asia, Africa, Oceania și Americi etc. Semnele schimbării erau peste tot, dar mai cu seamă tragediile fără de limite ale războiului, mișcările tot mai inerte ale trupelor, stabilizate într-un lung „război de poziții” pe frontul din vest, prăbușirea imperiului țarist și biruința ideologiei socialist-leniniste în Rusia – toate acestea lăsausă se înțeleagă că altele aveau să fie rânduilele social-politice ale veacului după „marea încăierare”. Pe acest fundal dramatic, tânărul Blaga consemna: „Bulgaria se prăbușise. În împărăția austro-ungară și în Germania simptomele de dezagregare se înmulțesc de la o zi la alta. Mânjite de sânge, simbolurile imperiale se năruiau. Studenții care luptaseră

---

²⁶ *Ibidem*, 181

²⁷ Vezi documentarul lui D. Vatamaniuc – *Lucian Blaga, biobibliografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 24

ani de zile pe fronturi, se întorceau la vetrele lor (...) Ru-moarea străzii străbătea prin toate zidurile. Manifestațiile se înteteau.”²⁸

În împrejurările acestor convulsii sociale ale epo-cii, junele student în filosofie al Universității din Viena vedea „apropiindu-se ziua în care Transilvania va fi a noastră, scăpată din ocolul vulturului heraldic.” Sub apă-sarea știrilor tot mai dramatice și în atmosfera vieneză de înstrăinare, pe 30 octombrie 1918 riscă, împreună cu colegul său, D.D. Roșca, luând hotărârea de a pleca acasă și urcă într-un tren ultra-aglomerat, încărcat cu soldați de toate națiile, mai ales cu unguri și români ardeleni, care, bucuroși că au scăpat de urgia războiului, se manifestau ca atare, prin gările și prin așezările din Ungaria, cântând și lansând chiote și strigăte „în toate graiurile împără-ției”.²⁹

În ziua de 3 noiembrie 1918 populația românească din Sebeș se adună în jurul „bisericii de lângă râu”, ur-nindu-se apoi spre piața centrală a orașului, cu o avan-gardă alcătuită din soldați și intelectuali, unde „s-au rostit discursuri, arătându-se că românii din Transilvania do-resc alipirea lor la regatul României” dar, în același timp, comentează cronicarul, „se încerca, pe de altă parte, pe cât cu putință, și domolirea spiritelor, acum când «Dum-nezeul Willson» a luat în mâinile sale destinele popoa-relor.”³⁰

Iar dacă, în aceste împrejurări, fratele lui, Longin devenise, „ca fost ofițer, comandant șef al gărzii”, în schimb, celălalt frate, „Lionel, s-a pomenit într-una din zile cu o delegație de sași din conducerea orașului, care i-a oferit postul de primar.”³¹ Ales primar de comunitatea locală (inclusiv de cea săsească), Lionel era preocupat de

---

²⁸ Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p. 223

²⁹ *Ibidem*, p. 226

³⁰ *Ibidem*, p. 229

³¹ Lelia Rugescu – *Cu Lucian Blaga*, ed. cit., p. 49

constituirea unui consiliu orășenesc și de luarea unor măsuri care să asigure ordinea socială și să prevină orice posibilă „răzmeriță”; a reușit doar parțial calmarea populației deoarece nu a putut opri devastarea gospodăriei unui negustor sas, aflată la marginea orașului (între timp refugiat cu familia la Sibiu), pedepsit de norod „pentru atitudinea lui odioasă din timpul războiului.” De altminteri Lionel Blaga, de profesie avocat, va demisiona din funcția de primar spre sfârșitul anului.

Descendența familiei Blaga dintr-un lung șir de preoți îi conferă o anumită aură și poate chiar o poziție socială privilegiată în Sebeș, în raport cu alte familii autohtone de intelectuali ai vremii, căci să nu uităm că între strămoșii săi se afla și vajnicul și implicatul luptător creștin Vasile Moga, primul episcop ortodox al Ardealului, care și-a legat numele de lupta pentru emanciparea politică și socială a românilor din Transilvania, și de așezare a religiei ortodoxe pe temeiuri de egalitate cu celelalte religii din imperiu.

Așadar atmosfera din Sebeșul săsesc era una specifică vremurilor revoluționare și perioadelor de tranziție, o administrație etnică fiind înlocuită cu alta. Era același oraș care îl impresionase pe Lucian Blaga la vârsta fragedă a primelor mirări, singura deosebire era, probabil, doar entuziasmul fără de seamăn al românilor, în așteptarea hotărârii istorice, așa cum de altfel și descoperim consemnat în *Hronic*: „Pentru marea, istorica adunare națională de la Alba-Iulia unde s-a hotărât alipirea Transilvaniei la patria-mumă n-a fost nevoie de o deosebită pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani. În dimineața zilei de 1 decembrie, ca la un semnal, lumea românească a purces spre Alba-Iulia (spre Bălgrad), cum îi spuneam noi, cu vechiul nume, pe jos și cu căruțele. A renunțat la călătoria cu trenul, căci până la Alba-Iulia nu erau decât 16 km. Era o dimineață rece de iarnă. Respirația se întrupa în vizibile cristale. Pe o parte a șoselei se duceau spre Alba-Iulia, scârțâind prin făga-

șele zăpezii, căruțele românești, buchete de chiote și bucurie, alcătuiind un singur șir, iar pe cealaltă parte se retrăgea în aceeași direcție, armata germană, ce venea din România, tun după tun, ca niște pumni strânși ai tăcerii. Soldații germani, fumegând liniștiți din pipe, se uitau mirați după căruțele noastre mai grăbite.”³²

Lionel Blaga pleacă la Alba-Iulia, în calitate de șef al delegației, ducând cu sine *Credenționalul* românilor sebeșeni, cu cele 2413 semnături, între care figura și cea a lui Lucian Blaga, student în filosofie la Universitatea din Viena. Acesta își însoțește fratele în cetatea unirii, dar nu a reușit să intre în sala adunării, rămânând afară, printre poporeni, cunoscând astfel acel tumult febril al mulțimii, asemuit cu „o roire de necrezut”, și entuziasmul necontrafăcut al acesteia, „sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv.” La întoarcerea în Sebeș, cei doi frați se abat din drum pe la mormântul tatălui lor, preotul Isidor Blaga, aflat în fața bisericii din Lancrăm, pentru a-i transmite măcar „ceva” din întreaga încărcătură sufletească a momentului: „Atât eu, cât și fratele meu, ne simțeam purtați de conștiința că «pusesem temeiurile unui alt Timp», cu toate că n-am făcut decât să «participăm» tăcuți și insignifianți, la un act ce se realiza prin puterea destinului (...) O emoție ne strânsese gâtul ca o mână, care încetul cu încetul se înmuia, după ce voise aproape să ne sufocă. În sat era întuneric și liniște. Când dăm să ieșim din sat, numai ce auzim dintr-o curte, neașteptat, în noaptea, un strigăt de copil: «Trăiască România dodoloață!» (acest «dodoloț» era în Lancrăm cuvântul curent pentru «rotund».”³³

Întârzierea sosirii trupelor românești, de dincolo de munți, în Transilvania, îi pare lui Lucian și, probabil, și concetățenilor săi, „inexplicabilă” și „intolerabilă”, deoa-

---

³² Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., pp. 231-232

³³ *Ibidem*, pp. 232-233

rece punea la grele încercări răbdarea norodului, însă toate aceste stări de incertitudine au luat sfârșit: „...într-o seară de decembrie, (când) trupele mult așteptate și-au făcut intrarea în sufletul cetății. Entuziasmul și bucuria populației s-au manifestat printr-o horă uriașă, ce-și spărgea cercul, încolăcindu-se în spirală, după modelul nebuloaselor cerești...” În acest larg cadru de entuziasm participativ, care se dovedește a fi și molipsitor, tânărul Blaga se hotărăște să „participe” și el *cu ceva* la rotunjirea destinului nației române, devenind astfel un „contributor” implicat direct: „Țineam gata de tipar cele două volumele *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu* (aforisme). Ezitam însă.” Nehotărârea publicării lor se datora chiar spiritului autocritic, aprecierii autorului că cele două manuscrise ar contrasta cu „realitățile istorice palpabile” ale momentului, că, în fapt, se confesează el, „poeziile și cugetările mele ar fi putut deci să pară cu totul străine de aspirațiile inerente peisajului nostru spiritual.”³⁴ Îndoielile lui au ținut până pe la începutul lui ianuarie 1919, când, aflându-se la Sebeș, a primit de la „doamna Roman” un număr al ziarului *Glasul Bucovinei*, de la Cernăuți, unde profesorul universitar și directorul publicației Sextil Pușcariu prezenta, pe două pagini, un lung și elogios articol despre *Poemele luminii*: „Se scria deci despre volum înainte ca volumul să fi apărut. Ceasul suna gândului meu o dezlegare (...) Articolul îmi săltase juvenila conștiință mai mult decât se cuvenea și luai hotărârea de a tipări volumele de îndată ce voi descoperi undeva hârtia necesară. Trăiam încă într-un timp cu coada destrămată de război.”³⁵ Cu sprijinul lui Lionel, care îi făgădui suma necesară, tânărul poet identifică și hârtia trebuincioasă chiar în apropiere, la fabrica de hârtie din Petrești, și ambele cărți intrară „în lucrare” la Imprimeria Cosânzeana, a lui Sebastian Bornemisa: poeziile la Orăș-

---

³⁴ *Ibidem*, p. 234

³⁵ *Ibidem*, pp. 234-235

tie, iar aforismele la Sibiu, tipărirea lor fiind încheiată la sfârșitul lunii martie. Apoi a urmat un nou obstacol: difuzarea acestora, care s-a făcut prin colegi, prieteni și cunoștințe, între care și viitorul istoric Andrei Oțetea, care a dus la București câteva sute de exemplare, altele fiind expediate de autor pe adresa unor personalități ale culturii române „din generația veche”, el amintindu-i pe: N. Iorga, Al. Vlahuță, Duiliu Zamfirescu și Garabet Ibrăileanu. Din paginile memorialistice aflăm că cea care i-a trimis poemele lui Sextil Pușcariu a fost domnișoara Cornelia Brediceanu (studentă în medicină la Viena), prietena și viitoarea soție a lui Lucian Blaga.

Reacțiile la noile apariții editoriale nu întârzie și în *Neamul românesc* nr. 88, din 30 aprilie 1919, Nicolae Iorga scria *Rânduri pentru un tânăr*: „Din Ardeal ni vin foarte frumoasele versuri ale d-lui Lucian Blaga (...) E aici un tânăr care întinde brațe de energie către tainele lumii. Tainele nu se prind niciodată, căci avem un singur chip de a le prinde: să le trăim. Dar avântul acestor brațe drept și nobil întinse trebuie prețuit și el ca și distincția de așa naturală grație, a formei. Pierdem zilnic atâtea forțe. E o mare bucurie când vedem cum din fondul binecuvântat al neamului răsar totuși altele pentru a le înlocui. În rândurile, rărite îngrijitor, ale cântăreților simțirii noastre de astăzi, fii binevenit, tinere Ardelean!”³⁶

Încurajat de ecurile favorabile stârnite de cărțile sale, în mai 1919 Lucian Blaga pleacă la București, exclamând, cu încântare, în însemnările sale, că „aveam în sfârșit și eu o capitală”. În plimbările lui, împreună cu Liciniu, fratele său mai mare (care își făcea atunci stagiatura de farmacist), mergând pe Calea Victoriei, ajunge din întâmplare la Academia Română, unde era ședința festivă de primire a lui Ovid Densusianu, și, strecurându-se cu greu până în pragul sălii, aude cuvintele profesorului Ion Bianu, care, în discursul său de răspuns, spunea:

---

³⁶ *Ibidem*, pp. 237-238

„«Chiar din Transilvania ne vin poeziile de nouă factură ale tânărului poet Lucian Blaga...» Sunetele mi se păreau cu totul neverosimile... Visam?»³⁷ Tot atunci, acolo, îl întâlnește pe Sextil Pușcariu și îi este prezentat lui Iorga, pe care-l va vizita, în zilele următoare, la redacția ziarului *Neamul românesc*, îl va cunoaște pe Vlahuță... Dar constatarea lui va fi că Cetatea lui Bucur nu își dezvăluie deloc ușor misterele, stăruind să rămână între un ciudat „amestec de știut și neștiut”, având impresia că oamenii ei „au alt suc în vine”, decât românii „de peste munți.”³⁸

Hotărât să dea o mai largă circulație culturală scrierilor sale, tânărul scriitor își va reedita ambele cărți – volumul de poeme chiar în acel an, iar cel de aforisme în anul următor (1920) – la prestigioasa editură bucureșteană „Cartea Românească”.

Dublul debut editorial al lui Lucian Blaga stârnete mare vâlvă în lumea culturală românească, iar succesul deplin îl înregistrează volumul *Poemele luminii*, despre care s-a publicat o duzină de cronici literare și recenzii, dintre care, în afară de cele ale lui Sextil Pușcariu și Nicolae Iorga, le mai amintim pe cele publicate de: Al Buiucioceanu (în revista *Luceafărul*), Ion Agârbiceanu (în *Patria*), Ovid Densusseanu (cu rezerve, în *Viața nouă*), Nichifor Crainic (în *Dacia*), Al. Brătescu-Voinești (în *Analele Academiei Române*), Octav Șuluțiu (*La nation roumaine*) ș.a.

În zilele noastre, un critic literar cu gust – este vorba de însuși Eugen Simion – remarcă cum arcul poeziei blagiene, încă din tinerețe, se răsfire „între mica taină (interioară) și marea taină a universului”, acționând astfel prin intenție spre a o ocroti pe prima și a o adânci pe a doua, dar același remarcă și tema baudelaireană „a morții ascunse în lucruri”, precum și o influență preluată de la

---

³⁷ *Ibidem*, p. 242

³⁸ *Ibidem*, p. 240

romantici dar rezolvată conform tiparelor expresionismului: „conjugarea dintre un vitalism exploziv și un stăruitor sentiment al sfârșitului, între mărginire și dezamărginire...”³⁹ Între poemele turbulente din volumul de debut, caracterizate prin grație și pudoare, criticul face trimiteri elogioase la poemul *Frumoase mâini*, pe care îl vom reproduce integral aici: „Presimt / frumoase mâini, cum îmi cuprindeți astăzi cu / căldura voastră capul plin de visuri / așa îmi veți ținea odată / și urna cu cenușa mea. / Visez / frumoase mâini, când buze calde-mi vor sufla / în vânt cenușa, / ce-o s-o țineți în pălmi ca-ntr-un potir, / veți fi ca niște flori, / din care boarea-mprăstie – polenul. // Și plâng: / veți fi încă așa de tinere atunci, frumoase mâini.”⁴⁰

Dar nici volumul de aforisme *Pietre pentru templul meu* nu trece neobservat, apariția lui fiind semnalată, încă de la prima ediție, în mai multe publicații ale vremii, sub semnături dintre cele mai prestigioase; astfel Al. Buiușoceanu (în *Luceafărul*), Tudor Vianu, care remarcă atașamentul lui Blaga față de marile curente de gândire ale veacului (în *Zburătorul*), Artur Enășescu (în *Junimea Moldovei de Nord*), I. Al. Brătescu-Voinești se referă la claritatea și originalitatea meditațiilor blagiene (în *Analele Academiei Române*) ș.a. Majoritatea comentatorilor au subliniat limpezimea, maturitatea de gândire și deschiderea enciclopedică a scrierilor tânărului Blaga, fără a anticipa însă, în „liniile” încă timide ale acestor prefigurări filosofice, adâncimea și amploarea sistemului său trilogial de mai târziu. Reflecțiile tânărului filosof pornesc, adesea, de la lucruri simple, întâlnite în banalul vie-

---

³⁹ Vezi volumul Lucian Blaga – *Opere. I. Poezii*, ediție critică de George Gană, cronologie și aducere la zi a receptării critice de Nicolae Mecu, introducere de Eugen Simion, Academia Română – Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2012, pp. IX-X

⁴⁰ Poemul este preluat din ediția Lucian Blaga – *Poezii*, colecția Scriitori români contemporani, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1942.

ții cotidiene, pentru a aborda apoi cu mult curaj critic articulațiile unor structuri clasice de gândire, întemeiate pe logică, pe epistemologie sau pe unele imperative categorice (de ordin moral, religios etc.), ca în exemplele de mai jos: „După ce descoperim că viața n-are nici un înțeles, nu ne mai rămâne altceva de făcut decât ...să-i dăm un înțeles!”; sau: „Omul simplu îl recunoști din aceea că se miră de toate, dar simplitatea i-o recunoști și din aceea că de unele lucruri nu se miră destul...”; sau: „Filosofia iederii: numai târându-te te poți înălța!” sau „Foarte multe sofisme nu se nasc din lipsă de logică, ci din prea multă logică...”⁴¹

Într-adevăr, atunci, după entuziastul eveniment al Marii Uniri, deși în aparență fără legătură cu acesta, Lucian Blaga le-a făcut românilor *nu un dar*, ci, prin prisma evoluției sale creatoare, două sau chiar trei „daruri”: *un poet*, a cărui operă se va împlini sub arcada tradiționalismului metafizic și a expresionismului, *un filosof*, cu o meditație profundă și originală asupra lumii și a lucrurilor, pe care își va zidi cu migală magnifică sa construcție filosofică, și *un dramaturg*, de o uluitoare modernitate, împletind în chipul cel mai firesc mijloacele artistice novatoare cu arhetipalul, cu adâncurile ancestrale ale sufletului omenesc.

Dar valul de energie al Marii Uniri nu se stinge, ci continuă să marcheze destinul biografic și spiritual al lui Lucian Blaga: în anul următor acesta își încheie studiile universitare și își susține examenul de doctorat, la 26 noiembrie 1920 obținând titlul de doctor în filosofie al Universității din Viena, cu teza *Kultur und Erkenntnis*, pe care o va tipări în 1922, la Cluj, în traducere prescurtată, sub titlul *Cultură și cunoștință*.

---

⁴¹ Toate aforismele de mai sus sunt preluate din ediția Lucian Blaga – *Pietre pentru templul meu*, Editura „Cartea Românească”, București, 1920, situate, în ordinea transcrierii, la pag.: 6, 26, 46, 75-76

La 16 decembrie 1920 Lucian Blaga se căsătorește cu Cornelia Brediceanu, tânăra familie stabilindu-se la Cluj, el ca publicist în presa culturală a vremii, ea studentă în penultimul an la stomatologie, transferată de la Viena la Universitatea „Regele Ferdinand”. Cornelia, născută la 2 septembrie 1897, era mezina familiei avocatului și omului politic bănățean Coriolan Brediceanu⁴², cu școala elementară terminată la Lugoj, gimnaziul la Sibiu, urmând o școală comercială la Brașov și apoi *École Vinet*, din Lausanne – Elveția, unde își îmbunătățește cunoștințele de franceză și engleză; în toamna anului 1913 este înscrisă ca elevă, în particular, la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov (absolvit în 1916) și, astfel, devine colegă cu Lucian Blaga, pe care îl impresionează profund cu chipul ei plăcut de „ghiocel negru”. Se vor reîntâlni, în octombrie 1916, la sala de lectură a Universității din Viena, unde Cornelia venise să se înscrie la Facultatea de Medicină, dar Lucian este nevoit să se reîntoarcă în Transilvania, pentru a-și continua studiile la Institutul de Teologie, transferat de la Sibiu la Oradea. Alături de fratele ei, Caius Brediceanu, a făcut parte din Delegația României la Conferința de Pace de la Paris, ca

---

⁴² Prestigios avocat și om politic bănățean, apărător al intereselor românilor ardeleni în Parlamentul de la Budapesta, spirit altruist care a subvenționat inclusiv Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, sprijinindu-i la studii pe Traian Vuia și pe alți tineri dotați. Conduita părintească a fost preluată și de frații Corneliei: Tiberiu Brediceanu (jurist, compozitor și muzicolog, membru în Consiliul Dirigent, fondator al Operei și al Conservatorului din Cluj, director al Operei Române din București) și Caius Brediceanu (diplomat de carieră, secretarul delegației care a dus documentul Proclamației de la Alba-Iulia la București, membru al delegației române la Conferința de Pace de la Paris, ministru plenipotențiar al României în Brazilia, Vatican, Viena și Helsinki) – ambii implicați în prefacerile societății românești din timpul și de după Marele Război și, mai ales, în modernizarea ei instituțională de după Marea Unire

secretară a secțiunii de tineret, Transilvania.⁴³ Relația lor va deveni, treptat, tot mai apropiată, întărită apoi prin căsătorie.

Distinsa poetă și prof. univ. Marta Petreu ne-a pus la dispoziție un discurs-eseu în care se subliniază rolul extrem de important jucat de Cornelia Blaga în configurarea operei blagiene, prin implicarea ei în tot felul de activități care, în mod normal, secondează actul creației, mai ales în vremea în care Lucian Blaga se afla în diplomație, arătând că aceasta „administra casa, mergea la bibliotecă să împrumute cărți pentru el, făcea o bună parte din munca lui de birou ca atașat de presă, adică citea, rezuma, redacta rapoarte pe care apoi Lucian le semna, iar dacă el lipsea din localitate, le semna ea cu numele lui; organiza întâlnirile, dineurile și toate contactele sociale la care-l obliga pe el funcția, asta inclusiv la Lisabona...” Pe de altă parte, ea era și fotografatul evenimentelor, dactilografa și corectoarea manuscriselor lui, făcând chiar unele observații critice și propunând modificări, apoi conspecta unele cărți de interes pentru documentare, ținând și evidența cronicilor și comentariilor publicate despre opera lui Lucian Blaga, iar în anii interdicției de semnătură, când lucra la traduceri din literatura universală, mai ales la *Faust*, îi întocmea rezumate ale unor studii asupra operelor traduse, inclusiv asupra celei a lui Goethe, „pentru a-l ajuta la descifrarea sensurilor criptate ale versurilor.”⁴⁴ Lucian și Cornelia alcătuiau împreună ceea ce filosoful însuși numea – făcând apel la un concept „tare” al lui Leibniz – „o monadă”.

---

⁴³ Datele biografice din această „secvență” le-am consemnat după cele din vol. Dorli Blaga – *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Editura Apostrof, Cluj-Napoca, 2004, pp. 344-345

⁴⁴ Vezi discursul-eseu al Martei Petreu, intitulat „Ce rol a avut Cornelia Brediceanu-Blaga pentru istoria filosofiei și a culturii românești?” – în vol. *Transilvania din cuvinte*. O antologie de Irina Petraș, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017, pp.116-117

UN EPISOD DIN VIAȚA LUI BLAGA*

Prof. dr. Gheorghe GRIGURCU
Uniunea Scriitorilor din România

După o carieră diplomatică ce prin marile capitale europene (Praga, Berna, Viena, iarăși Berna, Lisabona), ce a însumat 13 ani, Lucian Blaga a fost măcinat de dorința de a se întoarce definitiv în patrie, încredințat că „ce e prea mult nu e sănătos”. Dorință pe care n-au avut-o alți compatrioți iluștri ai săi stabiliți în Occident, precum Emil Cioran, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, e drept și din motivul că între timp România ajunsese victima unui regim totalitar. Dar e de presupus că autorul *Spațiului mioritic* purta în ființă o specifică atracție către mediul natal, simțind nevoia de a-și armoniza existența cu ceea ce exprimase cu o impresionantă fermitate în operă. A trăi în propria-i viziune. Aspirația mai apropiată de ce a reprezentat pentru Arghezi Mărtișorul: „Cea mai fierbinte dorință a mea era să am o grădină la țară, prin împrejurimile Clujului, cu o căsuță și gospodărie țărănească unde să mă pot retrage în timpul verii și al lungilor vacanțe universitare”. Sunt cuvintele poetului transcrise într-un caiet de către Elena Daniello, cu o factură stilistică ce ne îndreptățește a crede că au fost dictate de aceasta. Spre a-și împlini dorința, Blaga se adresează surorii sale, Letiția Pavel, cu rugăminte de a-i căuta casa visată. Aceasta i-o cumpără în toamna lui 1938, fiind vorba de o construcție modestă, situată pe dealul Dumitra din apropierea orașului Bistrița.

Între timp, în cariera lui Blaga intervin câteva schimbări majore. La inițiativa regelui Carol al II-lea, un devotat protector al său, deschide un curs cu dedicație, de „filosofia culturii”, la Universitatea din Cluj și totodată dobândește calitatea de senator în Parlamentul României.

De asemenea, devine academician. În vara lui 1938, poetul împreună cu soția sa se ocupă de amenajarea noii locații, „quinta” sa, după cum o numea în glumă aceasta. În trecut fie spus, termenul desemnând în limba portugheză o reședință pretențioasă, aristocratică, a fost luat în serios de Ion Bălu, în *Viața lui Lucian Blaga*, eroare amendată de Dorli Blaga, în textul *Jurnalelor* scrise de Cornelia, pe care le-a adnotat. Iată descrierea proprietății făcută de însuși Blaga, în textul oferit de Elena Daniello: „Grădina se întindea pe clinul ușor învălurat al dealului, pe vârful căruia străjuia o pădure de stejar și fag și rămășițele unui turn de cetățuie medievală, de unde, după legendele locului, nobili tâlhari răpeau prin secolul XV frumoase săsoaice pe care le închideau în Burg pentru plăcerile lor. Aveam de toate în grădina mea. Mai ales o splendidă privire asupra Văii Bârgăului, asupra munților spre răsărit, unde se ascundea în albastrul neguros așezarea Colibița. Când mi-am luat în primire rostul de agricultor, am spus sorei mele că nu putea să găsească un loc mai potrivit visurilor mele de «tinerete» tomnatică”. Totul părea acolo sortit pentru a răspunde cu fidelitate idealului blagian. În curtea casei acoperită cu șindrilă și înconjurată de un pridvor, se afla un copac de excepție, un veritabil monument al naturii, *Sequoia Gigantia*, înalt de aproape 20 de metri, apt de o longevitate incredibilă: cinci milenii. Arhaicul însuși în accepție vegetală. Arbore distrus, însă, în perioada refugiului de după 1940. Constatând faptul, Blaga trage concluzia nu lipsită de noimă că „împrejurarea nu era de bun augur pentru întoarcere”. Dar trecutul îndepărtat era prezent și pe altă cale în preajma casei bistrițene: „De la Institutul de arheologie, mărturisește poetul confidentei sale, din care cităm în continuare, aflu că sub pădure, nu departe de fosta mea grădină, s-au descoperit vreo 40 de urne cu cenușă și osioare. După tehnică, ornamentală, stil, unele sunt de pe la 1500 înaintea erei noastre”. Veritabile „nebănuite trepte”, care îngânau un „schimb de taine cu strămoșii”.

Doar două veri i-au fost date poetului să se bucure de gospodăria de pe Bistrița Deal. Veri de ferice abandon

eliberator în ocupațiile rustice, astfel înregistrat de beneficiarul său într-o epistolă adresată prietenului Vasile Băncilă: „Viață nouă, grija de toate vietățile, noviciatul întru agricultură... m-au acaparat cam pe jumătate din ceea ce sunt... Cu gospodăria am proiecte frumoase, chiar dacă n-ar fi de nici un folos. O fac de dragul gospodăriei în sine”. Refugiul petrecut de Blaga și familia sa la Sibiu, între 1940 și 1946, încă rodnic pentru activitatea sa, prefățează anii sumbri ce i-au urmat, incluzând și vânzarea proprietății ideale, în 1947.

Trecută prin mâinile câtorva persoane, „minunăția” în cauză a avut în final cea mai tristă soartă. A fost rasă de pe fața pământului în 2017, de către ultimii proprietari care și-au înălțat alături propriile locuințe. Zadarnice s-au dovedit protestele unor oameni de cultură ai locului, deoarece autoritățile, lipsite de un elementar bun-simț, n-au luat nici o măsură. Iată cuvintele întrutotul justificate ale poetului Victor Știr, unul dintre protestatari: „Nu era treaba proprietarului conservarea casei, ci a bistrițenilor, de la autorități la simpli cetățeni. După proiectele grandioase de centre culturale, rostite de unii, cu simpozioane filosofice de anvergură mondială, s-a renunțat la toate [...] funinginea de pe obrazul nostru nu va fi spălată de toată apa lacului Colibița”.

Ce a rămas din ultimul episod paradisiac al biografiei blagiene? Nu în ultimul rând, o seamă de versuri inspirate din acest fragment de uz personal al spațiului miortic, în care autorul *Laudei somnului* s-a regăsit locuind în gospodăria din Bistrița. Circumstanță atestată de Blaga însuși într-o caldă confesiune făcută Elenei Daniello: „Cele două veri petrecute în grădină au rămas [...] printre amintirile de zenit ale vieții mele. Elemente de atmosferă și de peisaj de acolo au intrat în multe din poeziile mele scrise mai târziu”.

* Jenița Naidin, *Blaga la Bistrița, 1938-1940*, cuvânt înainte și addenda de Zenovie Cârlegea, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2018.

LUCIAN BLAGA – CONTESTATAR AL POLITICILOR EXTREMISTE

Prof. univ. dr. Mircea POPA

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia

Ajuns în Occident în calitate de atașat de presă la legațiile noastre de la Viena și Berna, Lucian Blaga a avut sub ochi ascensiunea fascismului italian și german și a asistat chiar la ocuparea Austriei de către Hitler (amănuntul este consemnat de Dorli Blaga, în cartea sa *Tatăl meu, Lucian Blaga*). Schimbările teritoriale îl fac să dozească și mai mult întoarcerea acasă, iar teoriile în numele cărora unele state își construiau politica expansionistă găsește în el un comentator avizat și un critic deschis. Apelul la astfel de teorii, care să le susțină expansiunea și dominația asupra altora, i se pare o problemă de morală și jurisprudență internațională. Pentru apărarea unor puncte de vedere greșite, unele popoare au apelat la abordarea problemei din punct de vedere „științific” când, spune el, această problemă se sustrage examinării științifice fiind mai degrabă o problemă politică. A susține în plin secol XX teoria care vorbește de „rase pure” i se pare nu numai nedrept, ci și aberant, deoarece, în opinia lui, nu pot exista rase pure, după atâtea secole de cuceriri și metamorfoze sociale, ereditare și antropologice, schimburi și mutări de populații, încât asemenea teorii sunt create doar de inși dubioși, ori „inconștienți ori șarlatani”, puși în slujba unor scopuri străine aflării adevărului. El și înlocuiește numirea rasei cu termenul de „configurație psiho-biologică”, care i se pare mult mai adecvat. Luând în analiză asemenea fenomene, el nu poate nega că nu a întâlnit în anumite situații concrete persoane

sau grupuri de persoane care pot fi desemnate drept caracteristice pentru un popor sau altul, deoarece întrunesc o serie de caracteristici fizice, biologice și comportamentale, care pot defini locuitori ai unei anumite țări și popor de origine. Pentru a defini un englez, e destul să-l urmărești în acțiunea lui zilnică pe sir Aubrey Chamberlain; pentru a defini poporul evreu e destul să fi întâlnit un grup de tineri învățăcei cu structură somatică asemănătoare, comportament și mod de a fi identic; pentru a defini tipuri caracteristice pentru poporul român, a găsi de cuviință să ne trimită la oierii din zona Poiana Sibiului. Astfel de trăsături ies la iveală în diferite situații de viață, când acest mod de comportament poate fi identificat cu ușurință. Atunci când vorbim însă de rase trebuie să deosebim două feluri de sensibilitate: una elastică și una rigidă. Cea elastică privește masele biologice tolerante și dispuse la înțelegeri, în timp ce cea rigidă duce automat la „mesianism rasial”, rezultat al unei atitudini țâfnoase și unui aer de superioritate. E un efect al „unei trufii colective”, care duce la consecințe distructive și păgubitoare. Pentru a determina exact fenomenul, nu este de ajuns studiul antropologiei, etnologiei și biologiei, nici cel al măsurătorilor oferite de unele dintre ele, deoarece aici e un domeniu în care știința a eșuat. A vorbi despre caracteristica blonzilor germani și a cere ca totul să se facă în conformitate cu ideile național-socialiste germane, este la fel cum ai pretinde că mesianismul rasial anglo-saxon este unic, sau cum ai justifica pretențiile rusofililor. Sunt exagerări menite să justifice poziții de imperialism social, politic sau economic al unui singur popor, care cad în ultimă instanță în zona lipsei de caracter. Tot ce este pretenție nejustificată atrage după sine imoralitatea și depărtarea de adevăr. Nu vom intra în întreg sistemul de argumentație al lui Lucian Blaga cu privire la rase. Lectura articolului de mai jos va confirma ipoteza noastră că poetul condamna, în esență, toate teoriile fasciste și naziste la modă, și cerea revenirea la dom-

nia rațiunii. Articolul a fost scris și publicat de Lucian Blaga în anul 1935, în paginile revistei „Gândirea” și a fost inclus și în proiectatul său volum cu titlul *Izvoade*. Edițiile prime ale volumului nu l-au înglobat, deși în manuscrisul dactilografiat nr. 6959 de la Biblioteca Central Universitară Cluj-Napoca, îl conținea. Abia în ediția ultimă a volumului, apărut la editura Humanitas, acest lucru a fost corectat. Noi l-am copiat din arhiva Elena Daniello de la Biblioteca Central Universitară Cluj-Napoca, socotind că luarea de poziție a lui Lucian Blaga în anii 30 împotriva teoriilor raselor pure și a imperiaslismului rasial merită toată atenția.

O problemă dificilă și delicată: rasa

Problema rasei! Frecventând cu oarecare interes știința despre fenomenele vieții și încercând să pătrunzi secretul, ascuns într-o sută de alte secrete, al apariției speciilor și variantelor ființelor terestre, precum și în taina cu aspecte uneori atât de matematice a eredității, nu găsești ce-i drept soluții prea mulțumitoare pentru problema rasei, dar îți faci cel puțin o icoană aproximativă despre dificultățile și despre complexitatea ei de neistovit. Mi-am închinat câțiva ani de pătimășe osteneți și de entuziastă energie asimilatoare-biologiei. Mă socot printre aceia care se țin la pas, cu deschisă curiozitate, înprospătată zi cu zi, cu toate descoperirile care pot avea întrucâtva vreo înrâurire asupra imaginii ce ne-o facem despre viață și fenomenele ei. Ostenețile mele pe acest teren nu mi-au prilejuit însă participări la lumini, de natură să-mi pot începe considerațiile asupra rasei cu vreun simțământ de certitudine. Pe urma studiilor, am rămas mai curând cu impresia unui impas și cu o neîncredere, pe care aș vrea să o comunic astăzi cititorilor. Neîncrederea mea aș formula-o astfel: oamenii de știință, care pretind a fi rezolvat cu mijloace științifice problema raselor în toată complexitatea ei sunt, sau niște

inconștienți sau niște șarlatani. Și aceasta pe motivul binecuvântat că problema raselor, sub multe din aspectele ei, nici nu e problemă de natură științifică. Problema raselor are aspecte asupra cărora cercetătorul nu poate să decidă și să-și facă o judecată decât pe planurile unei lumi de desiderate și valori, ce depășesc mult chemarea și cercul izbânzilor posibile ale științei. Între neajunsuri voi aminti numai că știința n-a izbutit până astăzi nici măcar să se fixeze asupra unei definiții, cel puțin convenționale, a termenului. Antropologia ne oferă, ce-i drept, statistici și măsurători din belșug, dar tot la câțiva ani rezultatele trebuie să suporte interpretări după noi și noi criterii. Cum se determină însușirile fizice și sufletești ce urmează a fi puse în sarcina „rasei” și cum acelea care se datoresc „mediului”? Între ce limite îngăduite poate să varieze o însușire caracteristică unei rase? Până la ce grad de abatere de la media unei însușiri ne este permis să vorbim încă de o simplă variantă și de la ce grad de abatere începe rasa, mutațiunea? Sunt multe întrebări de acest fel care de obicei se soluționează, filosofic vorbind, mai mult după tactul, bunul simț sau bunul plac al cercetătorului, decât după criterii puse la adăpost de orice infiltrații și subiectivism. De la experimente și măsurători nu se pot aștepta răspunsuri precise, deoarece cercetările experimentale și de măsurare postulează, într-un anume fel, tocmai aceste răspunsuri, ca un apriori al lor. Biologia și antropologia au porțile deschise încă tuturor surprizelor. Iar dacă cineva ne-ar invita să amintim unele rezultate problematice ale „științei”, în care se amestecă diverse puncte de vedere metafizice, morale, estetice, și care totuși sunt prezentate, naiv și cu toată aparatura, drept axiome „științifice”, iată câteva, așa cum ne vin în minte, fără multă alegere. Sunt cercetători rasiști neînduplecați, care afirmă că o anume rasă e, după toate semnele anatomice și morfologice, pe care maiestratea sa știința le constată, rasă pură. Sunt cercetători care, cu argumente scoase din sertarele tuturor cunoș-

tiințelor umane, susțin că orice amestec de sânge și aliaj de substanțe între rase sunt echivalente, prin efectele lor, cu rezultatele bastardizării și denigrează până la dezastru aceste rase. Alți cercetători, nu mai puțin erudiți, găsesc suficiente argumente, și nu de calitate inferioară, ca să hotărască peremptoriu că nu există nici o rasă pură și că amestecul raselor, ducând la asumarea virtuților s-ar fi dovedit cel mai adesea ca un proces suitor și în avantajul neamului omenesc. Cercetătorii aceștia nu-și dau seama că în cuvinte precum „dezastru” sau „avantaj” este implicată întreaga lume de „valori” asupra cărorora nu se poate hotărî după criteriile științifice. Anume oameni de știință, atacând cu pretențiozitate nejustificată problema raselor, au izbutit, în intervalul scurt al unui singur secol, să compromită de-a binelea și aproape mai iremediabil decât au compromis bunăoară pictorii academici, nudul. Să tratăm pe cei ce ne-au obosit inutil, în același fel cum au fost tratați pictorii academici din partea unei anume școale mai noi. Să cerem interdicția, printr-o convenție, să zicem, internațională, a acestui subiect, pentru cel puțin o altă sută de ani. Sau mai precis: să cerem științei să se mărginească la problemele ce îi aparțin cu adevărat.

Vom încerca în rândurile de față să privim problema rasei într-un spirit mai degajat. Aruncând peste bord balastul termenilor de matematică și statistică biologică, să privim rasa deocamdată ca o indescifrabilă entitate a naturii și să vorbim despre ea, așa cum se vorbește de obicei despre o realitate umană, într-o lume de valori umane. Pe un asemenea plan e poate mai indicat să întrebuițăm termenul „rasă” într-un sens oarecum mai de toate zilele și fără de orice pretenții de scientism. Cuvântul „rasă”, în accepție curentă, echivalează aproape cu acela de „configurație psiho-biologică”. În măsura în care termenul „rasă” îl substituim prin acela de „configurație psiho-biologică” suntem efectiv puși în situația de a vorbi despre rasă în termeni mai apropiați de in-

tuiția și simțămintele noastre. Cert lucru, încercăm uneori simțământul că ne găsim în prezența unui om de „rasă”, sau în fața unei vădite „configurații”, tot așa cum încercăm uneori simțământul că ne găsim în prezența unei opere de artă de „stil”. Cel care încearcă acest simțământ și-a însușit prin aceasta chiar o poziție, de unde se poate lansa în considerații și aprecieri omenește inteligibile. Pentru a vorbi despre o simfonie nu e nepărat nevoie să o reduci la vibrațiile aerului, ce o compun pe plan fizic. Din contră: pentru a vorbi omenește despre o simfonie trebuie să uiți cu totul că ea e alcătuită dintr-o succesiune de vibrații ale aerului. În cazul rasei trebuie să facem abstracție de ceea ce această entitate ar putea fi pe planul naturii și să ne mărginim la ceea ce este pe planul sensibilității și al valorilor umane. Facem așadar o analogie între simțământul că te găsești în fața fenomenului „rasă” și simțământul că te găsești în prezența unei configurații psiho-biologice.

Îmi amintesc că în cursul vieții am încercat de mai multe ori acest simțământ sui generis. Mai acum câțiva ani, la sesiunile pitorești ale Ligii Națiunilor la Geneva, unde ți se dă prilejul variat să întâlnești exemplare umane în stare să ilustreze viu toate tipurile unui muzeu antropologic, mă impresiona, iarăși și iarăși până la fascinare, figura de deplin realizată în felul său, a omului de stat englez Sir Austen Chamberlain. Eram simplu privitor și nu mi s-a dăruit în nici un fel ocazia să judec vreodată calitățile, nici morale, nici intelectuale acestui om, rezervat fără a fi întunecat, stăpânit fără efort și în chip nemijlocit impunător, dar în fața lui mă încerca de fiecare dată simțământul copleșitor că mă găsesc în prezența fenomenului „rasă” și îl contemplan, fără de a-i înțelege graiul, cu desfătarea vibrantă, pe care ți-o comunică o rară operă de stil. Vorbesc despre rasă și iată-mă îndrumat spre cazuri foarte concrete. E cel mai bun drum ce-l putem urma. Căci fenomenul rasă, exact ca și fenomenul stil, îl cuprinzi cel mai de-a dreptul potri-

vindu-te în fața lui și arătându-l cu degetul în lumea și în atmosfera lui concretă.

Îmi amintesc de un alt moment când am fost atins într-un chip cu totul aparte de același simțământ revelator. Cu ani în urmă, rătăcind odată prin nordul Ardealului, am fost nevoit să poposesc într-o noapte într-un sat evreiesc; am tras la un han cu lumini sufocate de fum și beznă. Mi s-a îmbiat o cameră. Dimineața, părăsind camera, am dat într-o mică curte pătrată, înconjurată de pridvoare. În mijlocul curții închise se înălța un chioșc copleșit de viță de vie. Era o splendidă dimineață de mai. În chioșc stăruiau, în jurul unei mese, vreo șase băieți, în vârsta biblică de 12 ani, cu părul roșcat cum e frunza de viță toamna, cu perciuni în spirale și cu ochi mai vii decât cei de veveriță. În atmosfera proaspătă și solară, copiii discutau cu aprindere în jurul unui enorm Vechiu Testament. Deschis pe masă, și schimbau priviri și/vorbe/ guturale. Erau așa de cuprinși de focul dezbaterei că, deși la spatele lor, niciunul nu a ținut să mă remarce. Am asistat îndelung la această scenă de pui de patriarhi și am rostit pentru mine și ca un comentariu la tot tabloul, cuvântul „rasă”.

În țara noastră, cu tipuri de oameni destul de variate, n-am fost pătruns poate nicăieri de simțământul că mă găsesc în prezența rasei în aceeași măsură ca în fața ciobanilor noștri din Poiana Sibiului. Acești mândri ciobani, în ale căror făpturi se împlinesc însușirile fizice și sufletești proprii unui neam de oameni, românesc și carpatin. Însușiri a unor împrejurări istorice suficient cunoscut-latente sau incomplet dezvoltate, demonstrează palpabil și cu oarecare aproximație nivelul până la care s-ar putea ridica media rasei noastre. Bănuiesc însă că și poienarii s-au bucurat mai mult, poate acum o sută sau două sute de ani, de o și mai strălucită perioadă de înflorire a rasei lor, decât astăzi. De atunci au intervenit unele împrejurări despre care doctorii ținutului ar putea să istorisească câte ceva, împrejurări ce și-au dat, desigur,

contribuția nefastă la începutul de declin fizic al acestui splendid neam de oameni. Oricum însă, constatarea aceasta nu schimbă întru nimic convingerea mea că ciobanii din Poiana reprezintă una din culmile configurației psiho-biologice românești. Acești oameni, cu figurile lor înalte, de-un aer aristocratic, de-o stăpânită încredere în ei înșiși, prieteni și totuși distanți, vânjoși fără brutalitate, și de-o aspră seninătate, vegetativă și astrali ca brazii și puternici ca urșii au fost în timpul din urmă adeseori remarcați cu interes și cu admirație și din partea străinilor. Sunt puține regiuni în Europa, unde simpli oameni de la munte sau de la țară să facă o impresie atât de aristocratică. Au apărut în vremea din urmă prețioase și bine alcătuite cărți de propagandă, cu ilustrații de oameni și locuri din România, și cum de ani de zile îmi port rosturile prin străinătate, știu din experiența zilnică cât de mult impresionează și cu ce stăruitor ecou chiar și numai din simple fotografii, ciobanii poienari. Nu mă preocupă deloc în rândurile de față ce anume „rasă” înfloreste în poienar sub aspect antropologic, cât e de „pură” această rasă și nici întrebarea dacă românul din alte regiuni nu reprezintă cumva, sub unghiul antropologic, altă rasă, sau amestec de rase. Ciobanul poienar mă interesează aici, oarecum ca stil biologic, vital și sufletesc, iar sub acest unghi trebuie să mărturisesc că în prezența poienarului sunt cu totul furat de simțământul că mă găsesc în fața unui asemenea stil, pe deplin realizat și nu numai alcătuit din latențe, din posibilități sau din aspecte pe cale de a se schița.

După ce te-ai obișnuit puțin să consideri rasa ca o configurație, e sigur că cele mai multe dintre așa-zisele puncte de vedere „științifice”, din care se atacă problema, ți se vor părea tot atât de puțin esențiale, ca de pildă isprava savantului care face curbe grafice după o compoziție muzicală. Cu toate avantajele sale de metodă, considerarea rasei ca o configurație psiho-biologică e pândită însă și ea de o primjdie, ba chiar de o mare pri-

mejdie. Primejdia e cu atât mai mai mare, cu cât sensibilitatea sui generis cu care luăm act, în chip intuitiv de atari fenomene, e mai limitată și mai rigidă, dar cu atât mai mică cu cât această sensibilitate se lărgește și devine mai elastică. O sensibilitate **elastică** încearcă în prezența raselor stări întovărășite de-o anume evlavie, ca în fața unor fenomene originare ale firii. O sensibilitate elastică se va transpune cu ușurință și cele mai adesea cu simpatie în ansamblul de valori fizice și spirituale ale unei alte rase. Nu aceasta e însă cazul sensibilității limitate și rigide. O sensibilitate rigidă va manifesta aversiune față de ansamblul de valori fizice și spirituale ale unei alte rase, având tendința să vadă în ele non-valori.

Când conștiința de rasă este însoțită în chip nenorocit de o sensibilitate rigidă, se produce fenomenul dizgrațios și mătăhălos, căruia îi dăm numele de „mesianism rasial”. Acest fenomen consistă în exaltarea valorilor fizice și spirituale ale unei singure rase. Mesianismul rasial e caracterizat prin credința cu care D-zeu a ținut să înzestreze geniul omenesc și că toate celelate rase posedă însușiri numai parțial sau într-un fel degradant sau viciat. Istoria omenirii a avut parte de mai multe ori de asemenea puțin îmbucurătoare mesianisme. În afară de mesianismul evreiesc al Vechiului Testament și de mesianismul blond al național-socialismului german, despre care actualmente se vorbește așa de mult, mai există un mesianism analog anglo-saxon, precum și unul rusesc. De fiecare dată mesianismul e altfel nuanțat și îmbrăcat în altă doctrină, dar în centrul fiecăruia se găsește pretenția și mândria exagerată a unei anume rase de a fi „rasa aleasă” a lui D-zeu. Mesianismele rasiale, dezvoltate când în doctrină teologică, când în doctrină biologică, sunt în egală măsură forme ale unei truții colective. Că mesianismul se întemeiază odată pe un fictiv contract cu Iehova sau că se clădește pe tot atât de fictive considerații de știință naturală cu privire la superioritatea de nivel și de destin a rasei blonde, nu e prea

important. Mesianismul vechi evreiesc era bazat pe așa-zisa învoială de la „tu” la „tu” cu divinitatea. Mesianismul germanilor, care astăzi țin să „nordizeze” cu orice preț prin înzdrăvenirea fizică și prin paganizare, se întemeiază nu atât pe un contract teologic bilateral și cu stipulațiuni în regulă, cât pe niște așa zise privilegii, ce li s-ar fi acordat blonzilor din partea naturii. Deosebirea nu ni se pare prea mare. „Iehova” și-a schimbat numele în acela de „Natură” și și-a strămutat preferințele despre malurile Iordanului pe malurile Spreei. Mesianismul rasial, cu toată flora sa de ficțiuni, a existat și există, oricât formele sub care apare ar contraria simțământul de respect în fața configurațiilor și profilurilor biologice ce ar trebui acceptate în pluralitatea lor. La rândul său anglo-saxonul, de când a pus piciorul în patria insulară și în imperiul apelor s-a crezut neadmițând niciun fel de discuție în această privință, neam ales al lui D-zeu. Simpatia cea anglo-saxonă arată aproape ostentativ Vechiului Testament că nu e decât un simptom al acestui mesianism. Există și un mesianism rasial rusesc, acela al așa-zişilor „slavofili” de pe vremuri. Rușii, în momentul când s-au trezit la conștiința de sine și mai ales la conștiința că sunt un enorm popor, au găsit și ei cu cale să-și exalteze rolul istoric. „Mujicii” și „idioșii” (aceia descriși de Dostoievski) devin dintr-odată, și cu exclusivitate, singurul popor purtător de D-zeu pe pământ. Moscova, ca o a treia Romă, visa la un moment dat să „salveze” întreaga omenire, adică probabil să o și supună, ca să impună lumii pecetea sa.

Mesianismul rasial de orice fel a fost și este atins de o penibilă orbire față de toate virtuțile altor rase. Un popor lovit de această cecitate spirituală nu mai e în stare să se depășească, căci nu se mai vede decât pe sine însuși. Toate celelate popoare și rase sunt văzute în oglinda deformată a narcisismului de unul singur. De cecitatea, ce tocmai o subliniarăm, n-au fost cruțați nici remarcabili gânditori. Lui Houston Stewart Chamber-

lain, unul dintre teoreticienii favoriți ai rasismului german, îi reproșăm în primul rând sensibilitatea prea limitată și exasperant de rigidă de care dă la fiecare pas dovadă, în fața fenomenului „rasă”. Lipsa de elasticitate l-a făcut incapabil de a pricepe orice fenomen care nu poartă pecetea blondă a germanismului. Să ne amintim numai în ce ton nedrept și disprețuitor vorbește el de celebra carte „Fundamentele veacului al XIX-lea” de pil-dă, despre vechea cultură egipteană, în care, cu toții suntem obișnuiți să admirăm fără de nici o rezervă întâia cultură monumentală apărută în istoria omenirii. Și acestea pe motivul - cât de irelevant! - că vechii egipteni nu erau „arieni”. Sensibilitatea în fața „configurațiilor” se poate însă educa. Să ne amintim ce opinii cu adevărat obtuze aveau europenii în genere despre neamurile negre africane, câtă vreme încă nimenea nu-și luase osteneala să pătrundă în scretele culturii lor spirituale. Europenii, care vor să învețe ceva sau să-și lărgească și să-și mlădieze puțin sensibilitatea, sunt invitați să citească sau măcar să răsfoiască operele lui Frobenius despre culturile africane. Mărturisesc, și iau răspundere sub semnătură pentru această apreciere, că nu am citit legende mai poetic întruchipate și mai profunde ca semnificație decât legendele negre. Nu mai departe decât acum câteva zile am asistat la o conferință despre poezia pigmeilor din centrul Africii. Altă surpriză incredibilă. Un „imn către curcubeu” în care pigmeii, aceste furnici umane, aduc laude brâului de culori al curcubeului. În care ei văd o ființă năzdrăvană pe care o imploră să nu-iucidă, m-a emoționat mai profund decât atâtea antologii de poezie modernă a mai multor popoare laolaltă. Am avut prilejul să aud și poezie lirică polineziană, de largi ritmuri și cu metafore de început de lume, poezie care ar putea să fie semnată de orice mare poet oriental, de la LI-Tai-Pe până la Tagore. Nu am suferit niciodată de mesianism rasial, dar dacă aș fi suferit, cele câteva lecturi întâmplătoare m-ar fi vindecat definitiv de orice trufie.

Dacă mi s-ar pune întrebarea ce atitudine aş lua faţă de problema amestecului între rase, aş răspunde: nici în această chestiune nu mă îndrumă pretinse descoperiri sau principii ştiinţifice, ci, mai curând, „sensibilitatea” mea. Mă voi declara, cu alte cuvinte, împotriva amestecului dar nu din considerente biologice de puritate a plasmei ereditare, ci, fiindcă mi se pare că amestecul duce în cele mai multe cazuri la estomparea configuraţiilor şi într-un anume sens la lipsă de caracter. E în joc un elementar simţ al configuraţiilor şi un respect cvasi religios faţă de formele substanţei vitale, simţăminte pe care nu pot şi nu înţeleg să le înving. Simţământul că te găseşti în prezenţa unei rase, care a fost favorizată de împrejurări prielnice de-a se realiza, consecvent cu ea însăşi, şi de a-şi rosti în fapte creatoare toate virtualităţile este una din rarele bucurii şi satisfacţii la care mi s-ar părea monstruos să renunţ cu uşurinţă. Să nu stricăm, să nu nivelăm, să nu spălăcim, noi oamenii ceea ce a răsărit din sânul naturii şi al sorţii cu irezistibila putere a unor fenomene originare, plastic delimitate prin graţie de sus. Nu mai puţin condamnable ar fi însă şi drumul celălalt, al exaltării rasiale. Atitudinea, pretenţioasă în formă, primejdioasă pe cât de naivă în esenţă a mesianismului rasial, care în ultimele sale consecinţe teoretice şi practice propagă în ascuns sau pe faţă imperialismul spiritual, fizic şi economic al unei singure rase, nu e prin nimic justificabilă. Simţământul, singurul care deschide poarta spre un cadru ecumenic, simţământul de evlavie în faţa fenomenului raselor ne dictează să fim noi înşine, sub stelele noastre şi să îngăduim celorlalţi să fie şi ei-tot înşişi, sub stelele lor.

DE LA LUMINĂ, LA „MINUNILE ÎNTUNERICULUI”

Prof. dr. George VULTURESCU
Uniunea Scriitorilor din România

1. „Minunile întunericului” din *Poemele luminii*:

Cine citește atent, ferit de clișeele criticii, va putea să observe că „lumina” din poemele lui Lucian Blaga nu e cea paradisiacă, ci aceea luciferică.¹ Nu s-a observat că poetul din Lancrăm invocă, singurul din întreaga literatură, o „harfă de-ntuneric” pe care să-și cânte „dorul sugrumat/și frânta bucurie de viață” (*Liniște*). S-a trecut grăbit peste versurile lui care insistă mai mult asupra întunericului decât a luminii: el cântă „minunile întunericului” (*Mi-aștept amurgul*), cântă „noaptea elementelor” (*Solstițiul grădinilor*), se vede înconjurat de „cei șapte sori negri / Care aduc întunericul bun” (*Liniște între lucruri bătrâne*) și invocă „lumina stinsă pe care-o tot laud” (*Lumina de ieri*). Cerul „zăvorât” al luminilor e mereu negru: „Noi suntem numai purtători de cântec/sub glia neagră a tăriilor” (*Noi, cântăreții leproși*), doar dragostea îl face să nu mai aibă „amintirea marilor întunecimi” și „povara văzduhului negru ce-l port pe umeri” (*Psalm dragostei*). De ce acest strigăt - pe acest fond negru - din „poemele luminii”: lăsați-mă să trec printre voi „cu ochii închiși”? (*Către cititori*).

Am spus că Lucian Blaga nu vorbește despre lumina paradisiacă. Care ar fi aceasta? Lucian Blaga vorbește despre „efluviile de lumină divină” care se revarsă neconținut din Dumnezeu peste lumea creată. E lumina „su-

prafirească” imaginată de Sfântul Dionisie Areopagitul, care „transfigurează creaturile”.²

Pentru lumina paradisiacă e nevoie de o percepție de liturghie, de cuminecare. Or, după scena adamică, omul a fost izgonit „din cuibul veșniciei” (*Lacrimile*), unde lumina e substanță a originilor. Dante, clar-văzătorul hărții cerești, spune că în orice loc din cer e „paradisul”: „orice-așezătură/de oriunde-n cer e Raiu”.³ Ce lumină îi mai rămâne celui izgonit, pentru care „cerul e zăvorât”? (*Noi, cântăreții leproși*). Știm că Lucian Blaga, filosoful, ne-a propus cele două moduri de cunoaștere: paradisiacă și luciferică. „Prin cunoașterea paradisiacă, spune el, ne simțim parcă în lumea grației”, iar „prin cunoașterea luciferică ne simțim părtași la nu știu ce mare tragedie”.⁴ Așadar, celui izgonit pe pământul negru/al „păcatului”/îi rămâne lumina luciferică-un fel de „filtru de misteriozare”⁵ între „lumina fără umbră”⁶ și consubstanțialitatea cu lutul „alcătuirii”, purtător al umbrei: „strai de purpură și aur peste țărâna cea grea” (*Epigonii*), cum știm de la Eminescu.

2. Opacitatea trupului de lut în fața luminii:

Să revenim la Dante, pentru acest „filtru” al corpului de lut. Ne amintim scena din *Purgatoriu* când, pe înserat, Dante observă, pe potecă, că soarele care apune lasă doar o singură umbră-a trupului său care devine „perete”/„zăvor luminii”.⁷ În schimb, Virgiliu, ghidul său, fiind deja spirit, nu lasă umbră-e transparent precum materia aștrilor care conduc lumina și o răsfrâng în cosmos. Lucian Blaga a putut găsi și în cuvintele lui Mefistofel din *Faust* o astfel de referință la „opacitatea lutului” din trupul omenesc: „Lumina/strâns legată e de corpuri,/Din corpuri vine și înfrumusețează corpuri,/Un corp o poate-n drum opri./?Așa nădăjduiesc, că mult nu va mai dăinui./

Deodat cu corpurile va pieri”⁸. Să nu ne îndepărtăm: despre „corpul de lut”, care nu poate participa la transmiterea luminii, a scris vizionar, Mihai Eminescu: „... Și ne-am dori cum raza dorește-o altă rază./Una în brațul altei lumină fac frumoasă./Dar nu se poate încă... căci corpul meu de lut/Un sclav greoi și rece-e sclav-dar e astut./Mă ține-n pieptul bolnav...” (*Feciorul de împărat fără stea*). În viziunea creștină, „păcatul” este partea „opacă” a „urgisitului bulgăr de pământ” (*Pustnicul*). Lucian Blaga redă acest „greu” impur din trupurile noastre în *Psalm dragostei*: „Simt în mine greul pământului și deznădejdea lutoasă”. Doar iubirea poate, prin focul său „mistuitor” („Noi ardem, ah, mistuindu-ne unul pe altul” - *Cântecul focului*), să transfigureze opacitatea lutului din trup.

Iubirea e ardere: ea lasă deschisă calea spre trans-luciditatea cristalului-„Când iubim.../suntem în tine, Elohim” (*Psalm*), sau: „noi ardem, ah, cu cruzime în văpăi/ mistuindu-ne unul pe altul” (*Cântecul focului*). Nu asta spune și *Epistola către efeseni* a lui Pavel: „Și umblați prin iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi” (5,2).

Să conchidem: „poemele luminii” nu trebuie înghe-suite în șablonul îngust al unui „imn” adus luminii, cât trebuie privite, înțelese ca o disperată caligrafie de „um-bre” care încearcă să țină-n echilibru dualitatea dintâi: *întunericul și lumina*. Știm bine că în cartea *Genezei* scrie cum Dumnezeu „a făcut cerul și pământul” (capitolul 1,1), că „era întuneric deasupra adâncului și Dumnezeu se purta deasupra apelor” (capitolul 1, 2). Apoi a rostit: „Să fie lumină! Și a fost lumină” (capitolul 1, 3) și Dum-nezeu a văzut „că este bună lumina, și a despărțit Dum-nezeu lumina de întuneric” (capitolul 1, 4, *Facerea, Întâia carte a lui Moise*). Despre această dualitate pleneră-*lumină/ întuneric* - ne dă seama și *Isaia*: „Eu întocmesc lumina și dau chip întunericii” (45,7). Iar Lucian Blaga păstrează, în permanență, complementaritatea *Satan /*

Dumnezeu din Faust: „Ah! Doua suflete-s în mine!...”⁹
La Lucian Blaga e vorba de o ... *Pax Magna*: „Lumina și păcatul / îmbrățișându-se s-au înfrățit în mine-ntâia oară...”. Îndoiala o păstrează și Bogumil din *Meșterul Manole*: „Și dacă întru veșnicie bunul Dumnezeu și crâncenul Satanil sunt frați?”. Se întrevede deschisă calea spre „cunoașterea luciferică”: O dată bezna nopții,/iar alteori văpaia dimineții” (*Luceafărul*).

Calea „luciferică” se întrevede bine în *Pustnicul* din replica lui Lucifer: „... Când eu-s în joc,/îmi place să păs-trez misterul;/de vrei însă dogmaticii să-i faci un epilog/ iată:/tocmai sosi la judecată/un biet întârziat.//E duhul unui pustnic, vine fără trup,/cât a trăit și l-a urât așa de mult/că la-nviere nu l-a mai găsit./Ce crezi-maestre ne-ntrecut?”. Întrebarea lui Lucifer - ne poate trimite înapoi la scena cu trupul lui Dante care lasă umbră penserat, dar a spiritului lui Virgiliu nu-deschide „criza” „misterului deschis” pe care ne-o lasă „cunoașterea luciferică”: „*ascunsul* revelat ia în anume măsură locul *arătăturii* inițial”¹⁰.

3. Un „alt Orfeu” „sfâșiat de accese/de cântec...”:

Astfel că poetul Lucian Blaga trebuie să facă față unor disperate probleme pe care „filosofia” paradisiacă nu le poate devola: „De ce m-ai trimis în lumină, mamă,/ de ce m-ai trimis?” (*Scrisoare*). Liniștea paradisiacă a razelor de lună care se izbesc de geamuri transgresează totul dacă n-ar întâlni „sufletul”-prund de păcate. O altă ripostă trebuie să aleagă poetul, un alt „orfism”: al scindării, al edificării misterului ca ambiguitate („revelat”/ „învelat”). E singura dată când Lucian Blaga se vede ca un „alt Orfeu”, cu un alt program: „Mire-se nimeni că-n văile sublunare adast ca Orfeu,/ca un alt Orfeu încercat într-alt chip, sfâșiat de accese/de cântec, azi ca și mâne

dezamăgit/că stâncile pe care le-a pus în mișcare/refuză-a-l strivi, precum dat îi fusese..." (Norul).

„Orfismul” lui Lucian Blaga nu se mai revendică de la rebelul gest (neptunic, eminescian) de-a arunca „harfa în mare”, ci ca „sfășiere de accese de cântec”, prin deschiderea către mister care „suferă o despuiere în două, într-o parte *se arată* și într-o parte *se ascunde*”.¹¹ „Sfășierea” aceasta este criza lăuntrică, substanța poeziei moderne: „unde cântec este e și pierdere” (*Unde nu cântec este*). E suferință în lumină: suntem opaci cu partea de lut din trupuri la lumina paradisiacă. Lumina e ardere a lutului-trup întru căutare de Dumnezeu: „Nici o suferință nu-i așa de mare/să nu se preschimbe în cântare” (*Catren*). Versul din *Leagănul* - „Eu cred că suferea de prea mult suflet” - e o însetare de Narcis, întors spre el însuși, spre cel care caută apa „din care curcubeul își bea suferința” (*Autoportret*).

Nicăieri nu e surprinsă mai bine această „sfășiere” luciferică decât în poezia *Laudă văzduhului*. Aici, „feștila candelii” *arde* „până la termenul combustiei”. „Arde-rea”, „mistuirea” este chipul de manifestare a Orfeului blagian: „Să ard singur, orice zare să mă-nfrângă/ ursitoarele-nceputului m-au uns” (*Lângă vatră*). „Sunt isonarul unei arderi”, spune el. Comparația cu feștila o mai găsim și în *Stelelor*: „flăcări de adorare/îmi ard în ochi, ca-n niște candelă de jertfă”. Omul lui Lucian Blaga crede că „mergând în foc” - „ca aurul ne rotunjim” (*Solstițiul grădinilor*), că poate fi „transfigurat de lumina divină” în care regăsește „dorul întoarcerii la Dumnezeu”, restaurarea, re-uniunea cu Creatorul.¹²

Dar putem noi suporta „lumina fără umbră” a începutului? Să ne amintim scena din *Cartea lui Moise* când, pe muntele Horeb, Dumnezeu îl așază în scobitura stâncii și-i acoperă ochii spunându-i: „Fața mea însă nu vei putea s-o vezi, că nu poate vedea omul fața mea și să

trăiască” (Ieșirea, capitolul 33, 20). Ca și iubirea dintre oameni, și iubirea de a-l vedea pe Dumnezeu, este „mistuitoare”: „Noi ardem, ah, mistuindu-ne unul pe altul” (*Cântecul focului*). Doar Dumnezeu „arde fără a se mistui” („rugul ardea, dar nu se mistuia”, *Ieșirea*, capitolul 32). Așadar, Lucian Blaga când scria *Poemele luminii* știa că numai lumina *cu umbră* ne poate proteja: „Umbră ce-o purtăm pe drum,/că-i din soare, că-i din lună,/ nențeleasă-i ca o rună,/scrisă-n piatră de lagună” (*Umbră*). Versul său din *Către cititori* este edificator pentru un poet care nu cerea o „harpă de aramă”, ci o „harpă de ntuneric” (*Liniște*): „lăsați-mă.../să vă ies în cale cu ochii închiși”.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE:

- 1 Trimit la lucrarea noastră: *Orbul din Poemele luminii, eseuri*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2017.
- 2 *Gândire magică și religie, TRILOGIA VALORILOR, II*, capitolul II, *Religie și spirit, Lumina necreată. Nașterea Logosului*, București, Editura Humanitas, 1996, pp. 295-297.
- 3 *Paradisul, Cântul, III*, 88-89.
- 4 Lucian Blaga, *Opere, volum 8, Trilogia cunoașterii*, București, Editura Minerva, 1983, p. 436.
- 5 După o formulă a lui Alexandru Cistelecan, „Logosul ca lacrimarium”, în *Cultura*, număr 20, 27 mai 2010.
- 6 A se vedea *Iluminările de la Mecca* a lui Ibn- Arabi, 1165-1240.
- 7 *Cântul, III*, 17.
- 8 Faust, *Goethe*, traducere de Lucian Blaga, partea întâi a tragediei, volum 1, p. 65, ediția a II-a, EPL, 1968.
- 9 *Ibidem*, p. 75.
- 10 *Gândire magică și religie*, p. 323.
- 11 *Ibidem*, pp. 320-323.
- 12 Lucian Blaga, *Opere, volum 8*, p. 133.

LUCIAN BLAGA ÎN ZODIA NE-AȘEZĂRII (I)

Prof. univ. dr. Ana SELEJAN
Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu

Domiciliile lui Lucian Blaga

Este vorba de omul Blaga care, ca orice om și cetățean trebuia să aibă un loc de viață într-o localitate, un domiciliu. Din acest punct de vedere, se poate afirma că cetățeanul Lucian Blaga a fost un ne-așezat. În cei 66 de ani trăiți, a locuit în 11 localități, în unele revenind, în două sau mai multe etape ale vieții (la Cluj, Viena, Berna), așa că domiciliile au fost mai multe. Ele au fost mai multe și datorită specificului activității sale de diplomat european, în cadrul Ministerului de Externe, din răstimpul 1926-1939, Lucian Blaga urcând în ierarhie, de la atașat de presă pe lângă diferite legații (consulate) ale României în străinătate, până la ambasador al țării noastre în Portugalia (1938 -1 aprilie 1939).

Domiciliile familiei Blaga au fost mai multe și datorită vitregiilor istoriei; bunăoară, în anul 1940 când, fugind de ocupația horthystă (și, apoi, de ravagiile războiului, mai accentuate la Cluj), Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj, unde Lucian Blaga era profesor, din octombrie 1939, la catedra de filosofia culturii, se mută la Sibiu; și Lucian Blaga, așijderea.

Dacă ar fi să stabilim cronologia domiciliilor fixe și sezoniere (cele din timpul studiilor ș. a.), precum și statutului civil al lui Lucian Blaga, al ocupațiilor, adică, (iar din 1920, după căsătorie, și domiciliile familiei sale), geografia și traiectoria spațială ale acestora ar fi aceasta:

-**Lancrăm**, în casa părintească, mai 1895-1908, când, după moartea tatălui lui Lucian Blaga, preotul Isidor Blaga, familia vinde casa și pământurile și se mută la Sebeș. Pe atunci, Lancrămul se afla în comitatul Sibiului;

-**Sebeș**, 1902-1906: elev la școala germană, stă în „gazdă”, „pe strada Parcului nr. 2, actuala stradă Traian nr. 2”;¹

-**Brașov**, 1906-1908, elev la Liceul „Andrei Șaguna”; stă „în gazdă” în Șchei, Piața Prundului;

-**Sebeș**, în casa părintească, între 1909-1920; licean, student, poet: în 1919 debutează cu volumul *Poemele luminii*, doctor în filosofie; a locuit împreună cu mama și frații pe Ulița Susenilor nr. 3, între 1909 și 1916 (actuala str. Gaterului nr. 1) și apoi pe str. Grecilor (actuala stradă Augustin Bena); casele nu mai există;

-**Sibiu**, 1914-1917: student la Institutul Pedagogic-Teologic „Andreian”;

-**Viena**, 1916-1917, 1920, cu intermitențe, ca turist, student și doctorand la Facultatea de Filosofie; în 1920 susține doctoratul la Universitatea din Viena cu teza *Kultur und Erkenntnis (Cultură și cunoștință)*;

-**Cluj**, 1921-1924, str. Moșilor nr. 18; poet proeminent cu două volume, premiat încă de la debut, dramaturg: *Zamolxe* și *Tulburarea apelor*, publicist prolific la periodice clujene și bucureștene;

-**Lugoj**, în primăvara anului 1924-1925, pe str. Făget nr. 4 și la „Casa de la vie”; scriitor, filosof, publicist;

-**Varșovia**, noiembrie 1926-noiembrie 1927: atașat de presă; îi apar alte scrieri literare și filosofice; scrie aici și editează, pe cont propriu, în 500 exem-

plare, la editura „Dacia Traiană” din Sibiu, drama *Meșterul Manole*;

-**Praga**, 1 noiembrie 1927-31 martie 1928: atașat de presă; vizitează Parisul. Concediile din anii 1927, 1928 le petrece la Lugoj sau la Sibiu - în casa lui Lionel;

-**Berna**, 2 aprilie 1928-30 octombrie 1932, atașat de presă; susține o constantă propagandă culturală românească prin conferințe (la Zürich, Lausanne, Basel, Lucerna ș. a.), prin pagini literare în presa elvețiană și emisiuni radiofonice; organizează concerte și recitaluri de muzică populară și poezie românească contemporană;

-**Viena**, 1932-1937, str. Pötzleindorf,² consilier și secretar de presă; devine membru al Academiei Române în anul 1937; în 5 iunie 1937 rostește discursul de recepție *Elogiul satului românesc*, primind răspunsul din partea lui Ion Petrovici; se cazase la Hotel „Splendid”, aproape de Academie, unde obișnuia s-o facă (între 1936-1938), când nu locuia la verii săi, Vasile Nicolau sau Lelia Rugescu;

-din nou **Berna** (1936, 1937-cu intermitențe, secretar de presă);

-**Lisabona** (1938-1939, ambasador);

-din nou **Cluj**, în anii 1939-1940, str. Avram Iancu, nr. 3 (nr. 5, acum); profesor universitar, scriitor, filosof;

-**Sibiu**, 1940-1946, str. Bedeus nr. 7, azi str. Ion Codru Drăgușanu;³

-**Bistrița**, 1939-1947, locuință de vacanță, numită „Grădina de la Bistrița”, situată pe o colină din apropierea orașului, pe „Dealul Dumitrei”;⁴

-iarăși la **Cluj**,⁵ din septembrie 1946 până la sfârșitul vieții, 6 mai 1961, pe str. Popa Fărcaș nr. 27,

devenită str. Martinuzzi 14, actualmente str. Măcinului nr. 18;

Așadar, 17 domiciliu, în 11 localități, a avut Lucian Blaga, cele mai multe cu chirie, mai puține proprietate personală. E mult într-o viață nu prea întinsă, de om... Încât nu e de mirare, că Lucian avea o adevărată fobie pentru mutat. Se înțelege că, câteva locuințe: casele părintești din Lancrăm - casă și pământ vândute în 1908, și Sebeș, cele din Lugoj, Cluj, Sibiu se intersectau cu altele, temporare, îndeosebi în vacanțe și concedii (Sibiul, Purcăreți, Căpâlna etc.).

Câte din casele în care a locuit Lucian Blaga, care mai există astăzi (2019) au placă memorială? E de discutat și acest subiect.

Revenind, să spun că zodia ne-așezării se accentuează, apoi, și datorită unui obicei de viață, așa spune, al lui Lucian Blaga, acela de a sta în ospeție un timp considerabil și de a reveni periodic. Căci Lucian Blaga, se știe, a fost și un mare călător, un îndrăgostit de „ieșiri” în alte spații, fie că erau excursii turistice, fie că erau sejururi mai îndelungate, cu reveniri regulate, adevărate locuințe temporare, în calitate de invitat. Scriitorul și filosoful a îndrăgostit statutul de oaspete, de regulă în medii ne-scriitoricești - prin respectul, flateriile anturajului, statutul de privilegiat, traiul bun, setea de liniște propice creației și alte aspecte intrinseci.

Itinerariile călătoriilor și al locuirilor sezoniere, de vacanță sau nu, largesc, așadar, considerabil geografia spațiilor vitale ale lui Lucian Blaga. Știm aceasta din memorialistica blagiană (*Hronicul și cântecul vârstelor*), din corespondență, din romanul *Luntrea lui Caron*, din evocări (*Isvoade*), din publicistică, precum și din mărturiile altora.

Poate că dorul excursiilor i-a intrat în sânge încă din copilărie când, la vârsta de 8 ani, împreună cu fa-

milia, face prima excursie - așa cum mărturisește în *Hronic* - de altfel toate citatele despre viața și activitatea lui Lucian Blaga până în 1921, le dăm din această sursă:⁶ „În vacanța mare din vara anului 1903, aveam să-mi sporesc orizontul cu experiența unei lumi noi, a Muntelui [...] O hotărâre fu luată nemijlocit cu chiote: vom pleca în munții Sebeșului, la Bistra” (p. 53). Coliba de munte a fost cea de-a doua locuință temporară a lui Lucian Blaga, după casa în care stătea în gazdă la Sebeș, ca elev la școala germană. Excursiile de atunci în munți (Șureanu, Vârful lui Petru) și altele care vor urma, îl vor transforma definitiv în „om de pădure” („*Om de pădure sunt și-mi place frunza*”, *Soare iberic*).

Itinerarii europene

Itinerariile europene, la fel de îndrăgite, încep în 1911, când, licean fiind, integrat de profesorul brașovean de „Teoria dramei”, Iosif Blaga („*rudă nu tocmai așa de apropiată cu noi [...] dar căruia eu îi spuneam «unchiu»*”, p. 104), integrat, așadar, contra-cost, într-o „*serie fericită de elevi*”, Lucian Blaga face o călătorie fabuloasă în Turcia, Grecia, Italia, pe ruta **Constantinopol** („*Agia Sofia. Cred că eram insuficient pregătit pentru cutremurul de farmec, de frumusețe și de măreție al acestei foste catedrale*”, p. 109) - **Atena-Catania-Neapole-Roma** („*ne-am statornicit pentru vreo zece zile*”, p. 117)- **Florența-Veneția-Budapesta** („*De aici, apoi, direct la Brașov*”).

Acestea continuă (după episodul inaugural de la vârsta de 16 ani, ca elev la Brașov în 1911, pomenit ceva mai sus), cu vizitarea orașului **Viena** (1916); continuă, apoi, cu călătoriile favorizate de activitățile diplomatice în care a fost implicat între 1926-1938. Să le configurez, pe scurt.

Din vara anului 1916, până în decembrie, Lucian Blaga vizitează în mai multe rânduri Viena. Întâi, la începutul lunii august, chemat de Lionel, fratele său - venit aici să-și obțină scutirea de serviciu militar. În prima zi, dezorientat, de unul singur, „*cu stângăcii de provincial*”, bate Ringul, admiră Parlamentul și Primăria, vizitează universitatea - unde, nici nu bănuia, că în curând, va fi, student. Cunoaște studenți români (pe Ion Clopoșel, bunăoară) se duce, în următoarele zile, la cafeneaua acestora („Palast”), dar mai ales la „Maximilian-Keller” („*un enorm restaurant la subsol, prin apropierea Operei*”, p. 167), unde va lua contact „*cu inovațiile artei «expresioniste*». *Pledoariile nu mi se păreau deloc esoterice. Dimpotrivă, le găseam foarte clare*”. Adună, deci, alte seminte, germinări și influențe, fructificate în poezia ulterioară și în teatru.

Revenirea la Viena se face în scurt timp (tot în 1916), după sărbătoarea Sfintei Marii, de astă dată cu o misiune; războiul, „*marea încăierare*”, cum îl numește undeva în *Hronic*, izbucnise și Lucian Blaga fugea din calea lui, sub pretextul altor studii universitare: „*începui să frecventez Biblioteca Universității. Fugeam de mine însumi cel puțin șase ceasuri pe zi*” (p. 174). Aici o întâlnește și începe un frumos episod de dragoste, finalizat cu căsătorie, pe Cornelia Brediceanu, studentă la medicină, știută, din vedere, încă din vremea studiilor brașovene. După un intermezzo (în noiembrie, la Oradea, unde se mutase Institutul Teologic din Sibiu) - revine, în 20 decembrie 1916, la Viena.

Vreme de peste 10 ani (1917-1928), statutul de turist și călător european al lui Lucian Blaga este înlocuit cu cel mult râvnit de scriitor și diplomat. Anotimpul călătoriilor reîncepe, deci, mult mai târziu, odată cu intrarea în diplomație.

Așa, în martie 1928, călătorea la **Paris** și **Milano**. Ajutat și însoțit de prietenul Ion Breazu, Blaga vizitează muzee (Luvru, Rodin ș. a.), expoziții: „*Au fost două, din cele mai frumoase săptămâni ale vieții mele*”; și încă: „*sunt idioțit de frumusețile Parisului*”.⁷

Așa, excursia la **Geneva**,⁸ făcută „*în două rânduri*”, pentru a-l întâlni pe Nicolae Titulescu-pe care-l evocă în pagini înaripate: „*În primăvara anului 1928 s-a decis să fiu transferat [...] la legația din Berna. Eram [...] atașat de presă, o funcție destul de incertă [...] care în-găduia un exercițiu dintre cele mai variate [...] La Geneva am colindat cu soția mea străzile cu amintiri istorice care încep chiar din timpul lui Iulius Cezar. Și am inspirat aerul subțire de pe cheiul lacului Lemán [...], ne-am oprit în cele din urmă, în mijlocul orașului, lângă o statuie a lui Rousseau, pe-o insulă ce-o alcătuiește Ronul*”.

Și anul următor, 1929, prilejuiește familiei Blaga, experiențe turistice. Astfel, în luna iunie, cei doi soți vizitează **sudul Franței**, iar în august, fac o călătorie la **Roma**.

Itinerariul european continuă cu vizitele la **Heidelberg** (august 1930), **Frankfurt** (august 1930), **Lausanne** (1931). În decembrie 1931, prin intervenția prietenului său, scriitorul elvețian Hugo Marti, primește invitația de a pleca la Lausanne la întâlnirea cu omul politic indian Mahatma Gandhi:⁹ „*M-am simțit chiar ușor măgulit ținând în mână una din cele numai câteva zeci de invitații ce s-au distribuit în întreaga Elveție. A doua sau a treia zi plecam la Lausanne, cu trenul special, care aducea de la Basel și de la Zürich, pe ceilalți poftiți la un singular praznic al spiritului. De la Berna nu plecau decât vreo cinci inși*”. Din goana trenului acela special, cu pasageri speciali, crema intelectualității elvețiene din vreme, „*prin ceața de decembrie*”, Blaga surprinde doar câteva peisaje

profilate în spațiu: „Țara de Sus a Bernei, cu linia zigzagată a piscurilor Jungfrau și Mönch”, căci „ochiul în-lăuntru se deșteaptă” și Blaga face interesante cugetări, privind interesul cărturarilor români pentru cultura indiană: Eminescu, Hașdeu, Coșbuc, Ion Pillat, Mircea Eliade.

Surprinzătoare este apariția și portretul conferențiarului indian, în contrast cu auditoriul european: „*O fotă și-o mișcare de chipuri expresive, chinuite. Fețe intolerante de sectari, figuri înalte de englezoaice cam trecute, măști profesional deformate, de intelectuali, profesori, scriitori, gazetari [...] Iată-l, în sfârșit, că intră: omulețul care poartă numele de Marele Spirit, Mahatma Gandhi [...] Imbrăcat ca într-o togă de lână albă, cu picioarele goale până la genunchi și în sandale [...] Și tocmai [...] când credeam că o să-și ocupe locul pe scaunul din mijloc, el urcă, spre surpriza tuturor, pe scaun, și de aici, în picioare, pe masă, pentru ca să se așeze apoi în poziție de Budha, în mijlocul mesei*”. Blaga este profund impresionat de firescul și esențializarea exprimării („nici un cuvânt prea mult”), de „permanenta concentrare lăuntrică”, concluzia fiind: „*Aveam în față nuditătea supremă a spiritului suprem*”.

Autorul *Poemelor luminii* n-a ținut jurnale ale călătoriilor în străinătate, a evocat arareori și tangentele aceste aspecte (în corespondență, în câteva articole). Dar câte sunt, aceste informații, conexe cu cele despre itinerariile românești, cu studiile făcute în mai multe localități (Lancrăm, Sebeș, Brașov, Sibiu, Viena), cu viața pe fugă în și mai multe domiciliu, cu profesiunea de diplomat în multe țări (Cehoslovacia, Polonia, Elveția, Austria, Portugalia), cu cărțile apărute în multe orașe (Sibiu, Cluj, București), cu deambulările de faun, de prin 1941, de la o muză la alta (Domnița Gherghinescu-Vania, Coca Rădulescu, Eugenia Mureșan-Roșca, Elena Daniello), dau, pentru Lucian Blaga, o concludentă imagine a existenței

în zodia ne-așezării. Despre itinerariile românești și statutul de oaspete al lui Lucian Blaga, cu altă ocazie.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE:

¹ Bazil Gruia, *Blaga inedit. Efigii documentare*, volum 1, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p. 50 („Lucian Blaga locuia împreună cu frații săi Longin și Liciniu și cu verii primari Niță, Romi și Victoria Bena din Pianul de Jos [...] Gazda lor, Iosefina Püllök [...] avea camerele în curte, cu geamurile spre parc, în vecinătatea „Turnului studentului”).

² *Ibidem*, p. 119

³ Locuința era în același perimetru (Parcul Sub Arini, Dumbrava Sibiului) cu casa lui Lionel (1885-1952), notar la Sibiu din 1927; era fratele îndrăgit, „geamănul” cum îl numea Blaga, a cărui casă era situată pe str. Cristian nr. 30, unde locuia și mama lor, Ana Blaga și, unde, se-nțelege, Lucian Blaga era „de-al casei”, mai ales până la moartea mamei (19 septembrie 1933), dar și după aceea. „Deși nu departe de centrul Sibiului, strada Cristian respiră liniște și tihnă. La numărul 30 sunt primit [de d-na Carmen Blaga, văduva lui Lionel, n. n.] în spațioasa cameră de la etajul clădirii, unde odinioară, invariabil, era găzduit Lucian Blaga”, scrie Bazil Gruia, *Blaga inedit*, p. 100.

⁴ Vezi și Ionel Opreșan, *Lucian Blaga printre contemporani*, București, 1995, p. 318; Bazil Gruia, *Blaga inedit*, pp. 40-41, din relatările nepoatei lui Blaga, Lelia Rugescu: „Casa-o modestă casă țărănească, avea în jur o grădină [...] din care o parte era livadă cu pomi, o parte destinată pentru zarzavat, iar restul pământ arabil [...] Casa a fost repede amenajată [...] Când Lucian a venit întâia oară aici [...] a spus cu emoție: Acesta e adevăratul meu spațiu mioritic”.

⁵ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, volum 3, București, Editura Libra, 1997, p. 242; Ionel Opreșan, *Lucian Blaga printre contemporani*, p. 284.

⁶ *Hronicul și cântecul vârstelor*, în Lucian Blaga, *Opere*, volum 6, București, Editura Minerva, 1979.

⁷ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, volum 1, 1995, p. 383, 382.

⁸ „Niculae Titulescu”, în volumul *Isvoade*. București, Editura Minerva, 1972, pp. 182-184.

⁹ „Mahatma Gandhi, cum l-am cunoscut”, în *Ibidem*, p. 132, 138 și urm.

**LUCIAN BLAGA – TRADUCĂTOR
DIN LIRICA UNIVERSALĂ**

„Traducând-m-am simțit crescând”
(Lucian Blaga)

Dr. Nicolae MAREȘ
Uniunea Scriitorilor din România

Fără teamă de a greși, putem spune că studiile monografice consacrate lui Blaga (circa 30) l-au prezentat, numai parțial. Mai niciunul din ele n-a dezvoltat „toate sectoarele activității sale”, după cum nici cele *sectoriale* n-au la bază cunoașterea în mod exhaustiv a tuturor documentelor blagiene. În anul 1943, când „băteau încă tunurile războiului”, Lucian Blaga „răspundea izvoadelor” ce le avea în față, aplecându-se asupra culturii universale. Aflăm, că atunci, s-a născut în el: „dorinta arzătoare de a anexa și de a asimila graiului românesc o seamă de poezii, dintre cele mai frumoase ale literaturii universale”. L-a interesat, spune el, nu numărul, ci „caractele”.

A ales, filosoful, poetul transilvan, stihuri egiptene, dar și din Antichitatea greacă sau chineză, africane, italiene, galice etc., fără a avea ambiția de a face prezentări docte, complete cu privire la lirica respectivă. În succintul cuvânt introductiv precizează, fără niciun fel de ambiguitate, că: „a spicuit prin autori și prin antologii străine, cum a putut și pe unde a putut”, utilizând „în vederea transpunerii atât texte în limba de obârșie cât și traduceri în alte limbi”, atunci când limba originalelor i-a fost inaccesibilă. Iată o declarație care a scăpat tuturor exegeților: „Traducând-mi-am domolit o aprigă sete. Tra-

ducând - m-am îmbogățit cu o experiență. Doream să văd în ce măsură poezia poate fi trecută dintr-un grai într-altul. Traducând - m-am simțit crescând”. Și a făcut aceasta începând cu 1921, când a publicat în „Gândirea” poemul lui Alfred Momert, „Plimbare”, text asupra căruia vom reveni.

De data aceasta, în anul 1941 el s-a „ostenit numai cu poezii”, ce i-au stârnit încântarea, și care, prin tălmăcire, puteau să devină, într-un fel ale sale, ale noastre, ale Românilor (Lucian Blaga, *Din lirica universală, tălmăciri*).

Din creația egipteană, Lucian Blaga a ales patru poeme anonime din secolele XVI-XIV înaintea erei noastre, toate de o sensibilitate lirică aparte pentru acele timpuri, cum ar fi „Imn soarelui”. Soare care atunci când răsare, lumea izbucnește în chiote, întâmpinând acest domn al zeilor, lăudat fiind de paviani și animale, oceanul vibrând de strălucirea lui, Zeii din Heliopol preamărindu-se spune versiunea blagiană.

Urmat este acest poem de „Cântecul de triumf al sufletului”. „Actiunea” se poartă în poarta cerului-acolo unde marele zeu: „care din nimic se făcu./și care din numele său creiază totul./Timpul în scrum se prefăcu./fiind ziua de ieri și ziua de mâne, ajunge în patria cerului, bucuros că se află la tatăl său”.

Năzuința poetului anonim egiptean a fost de-a ajunge la imperiul, care se află în cer, dus de: „Păsările care sunt în văzduhuri”, continuând cu observația că: „Animalele ce misună pe târâmurii./Peștii din fluvii și mări// imperiul ceresc fiind în inima lui”.

Impresionante sunt sentimentele de iubire ale „primitivului” egiptean, atunci când se află în brațele iubitei: „A te vedea este lumină pentru ochii mei./Mă alipesc ție, fiindcă-ti văd iubirea./tu marele inimii mele./Ceasurile mele sunt pline de veșnicie/de când dorm cu tine./Tu ai ridicat inima mea/când zăcea în noapte./Eu sunt bucata de pământ/în care tu îți sădești florile./Plăcut este locul pe care mâna ta l-a săpat,/pe unde se plimbă mână în

mână./ în răcoarea vântului de miază-noapte./Inima mea de bucurie e plină/pentru că mergem împreună./Ca un must e pentru mine/Glasul să ti-l aud./Eu trăiesc, fiindcă îl aud”. Câtă candoare, iar gingășia exprimată aici apare în lirica europeană peste secole bune, aceasta la anticii greci; în cea modernă peste două milenii.

Din creatia lirică chineză, Lucian Blaga a ales cea mai veche poezie cunoscută, cu 2000 de ani înaintea erei noastre, respectiv șase versuri de o rară frumusețe: „Răsăre soarele. De muncă mă apuc./Apune soarele: în somn mă duc./Îmi sap fântâna, beau din ea./Din plin ogorul mă va satura./Nici împăratul cu puterea lui, mai bine/nu s-ar putea îngriji de mine”.

Nu știm muzicalitatea originalului, însă nu greșim afirmând că, grație tălmăcirii blagiene, cititorul român ia cunostință pentru prima dată cu poemul lui Li Tai-Pe, cel care a trăit între anii 701-762 din era noastră: traducând din acest poet, Lucian Blaga aduce cititorului român parfumul unei poezii nu numai îndepărtate în spațiu, ci și în timp: asadar, cu peste o mie de ani, fiind vorba de stihurile consacrate „Slovelor eterne”. Din nou, un lucru insolit: Li Tai-Pe se dovedește a fi conștient că vorbele scrise de el sunt precum florile de prun căzute pe pământ și care răvășite în zăpadă, au mireasma mandarinei; duhul tainei dispăre când o față, prea-ndelung poartă-n faldurile hainei parfumul acestei flori. Mai afirmă Li Tai Pe că: „Si bruma pierde-se, când soarele o vede./Numai slovele pe care eu le scriu/sunt veșnice, o știu”.

Poetul din secolul al XIX-lea, Tung Liu-Fan, care dovedește o abordare deja modernă, europeană, ne aduce în fața unor peisaje impresioniste cu bărci și corăbii cu flori, cu fete care cântă despre moarte și iubire, iar florile de lotus aud cântarea și se miră. Suferă poetul modern că atunci când alaiul de fete vor aluneca în marea verde și se vor cufunda: „cu trupuri albe și păr întunecat./și-n moarte tot va mai suna/un cântec de iubire plin/Nici o tânguire gurile nu vor rosti”.

Din lirica greacă, Lucian Blaga a tradus pentru prima dată la noi din Bakchylides, poet din secolul al V-lea înainte de Hristos. E vorba de poemul „Lauda păcii”, un imn pentru măretele lucruri pe care pacea le naște. Pacea înseamnă pentru anticul elen ca și cum: „Pe chinga scutului își țese pânza/paianjenul. Iar lancea ascuțită/și spada cu tăisuri, două, sunt/amarnic măcinate de rugină”. Retinem, totodată, mesasjul plin de bucurie că pe vreme de pace trompeta de aramă amuțește. Somnul e liniștit în timpul păcii, înprospătând inima, iar cântecul poate slăvi frumusețea. Acestea sunt virtuțile antice ale păcii la greci. Poate primele surprinse în ipostazele de mai sus.

Al doilea poet, și el necunoscut până atunci la noi, este Ibicos, secolul al VI-lea înainte de Hrisos, cu poemul „Primăvara”. Anotimp asociat de poet cu gutuii înfloriți, cu un vuiet ce vine din munte și care-i stăpânește puternic sângele. Dintre urmașii celor doi, Lucian Blaga îl alege pe Anakreon, decedat în 495 înainte de Hristos, cu poezia „Către greer”, insecta tovarășă a poetilor, și pe care bătrânețea nu o ajunge. „Tu născut esti fără carne./fără sânge, fără semeni./Niciodată tu nu suferi./Numai zeilor te-asemeni”.

Pentru antologia sa, Lucian Blaga a ales din poezia persană stihuri din Nisam Ed Din (1141-1202), reproducând în românește poemul „Câinele mort”, o parabolă hristică despre turpitudine.

Poezia primitivă este ilustrată cu cântece atât din Tahiti, Polinezia, Oceania, cât și a unor triburi din Africa de Sud și Centrală, America de Nord. Print aceste „cântece vorbite”, cum le-am denumit noi în anii 80 ai secolului trecut, Lucian Blaga reușește să illustreze capacitatea unor creatori atât de îndepărtați de Europa și de România. Poetul transilvan este uimit de harul lor de a putea însușii natura, dar mai ales capacitatea acesteia de a se recrea. „Noi suntem stele cari cântă./Noi cu lumina noastră cântăm./Păsări de foc suntem noi,/Păsări peste cer prin senin”. Aceasta este imaginea tahitienilor despre puternicul lor zeu Taaora.

Revenind la continentul european, Lucian Blaga îl alege pentru antologia sa pe Francois Villon (1431-?), cu poemul apocrif: „Mica baladă de iubire”, text în care întâlnim o căprioară gingasă, cu părul „cumplit de roșu”, de care se îndrăgosteste poetul. Tot din Villon traduce poetul diplomat: „Balada doamnelor de altă dată”, cu referenul cunoscut: „Dar unde sunt zăpezile de an?”.

Din Pierre de Ronsard (1524-1585), Lucian Blaga a tradus „Sonet pentru Maria”, punând în valoare acel prinos de iubire adus primului trandafir de mai: „Ca jertfă primește aceste lacrimi aduse ție./Ast vas cu lapte, aceste flori, pentru ca, vie/și moartă, făptura ta numai roze să fie”.

Paul Verlaine (1844-1896) este prezent în antologia la care ne referim cu poemul „Plânge în inima”, poezie ce seamănă din punctul de vedere al facturii lirice cu poemele bacoviene: „Plânge în inima mea/cum plouă peste oraș:/ce-i tristețea aceasta grea,/răul ce inima-mi ea?”. Încheind cu: „Un chin e fără măsură/să nu știi de ce,/fără iubire și ură,/suferi peste măsură”.

Din Paul Valery (1871-1945), Lucian Blaga a ales poemul „Pașii” pentru a reda acea îndepărtare reținută făcută de umbra divină, pașii care înaintează muți și înghețați; aici stihurile ne încântă cu o muzicalitate pe care doar în strofele eminesciene o mai întâlnim: „Ah, gingașa faptă tu n-o grăbi,/dulceața de-a fi și de-a nu fi/căci am trăit din așteptarea ta/și pașii tăi sunt inima mea”.

Încă din adolescență, după ce a vizitat prima oară Italia, poetul sebeșan s-a îndrăgostit de peisajul și arta italiană, țara și cultura meridională rămânându-i pentru totdeauna la inimă. A tradus pentru antologia la care ne referim din Dante Alighieri (1265-1321), „Sonetul XXX” și „Cântecul II”. După cum se știe, în ambele poezii este evocată Beatrice. În tălmăcirea lui Blaga poemul sună: „Și are Beatrice-n chip culoarea perlei, precum vor/toate femeile să aibă, dar nu peste măsură./Ea este tot ce Firea-n-truchipat în țărână dură/mai bine pildă a frumuseților învederate./ Din ochii oricum i-ar fi luminile mișcate,/

fiori de dragoste-n afară bat, cum nu ai crede,/ ochii ră-
nind aceluia, ce copleșit îl vede./Se regăsesc pe urmă ini-
mile-mprospătate”.

Din Francesco Petrarca (1304-1374), Lucian Blaga a tradus poemul „Cântecul Italiei”, preamărind în stihuri melegurile și istoria ținutului, exprimând adevăruri cari „bine inimii îi face”.

Ciclul italian se încheie cu două sonete din Michelangelo Buonarroti (1457-1564): „Sonet I” și „Sonet XXIII”. Iată câteva din versurile meșteșugite de marele artist renescentist în transpunere blagiană: „Artistul vrednic nu hrănește nici un gând/pe care marmora cu prisosința ei/nu l-ar cuprinde. Izbândește însă/cu temei/doar mâna ce ascultă mintea cugetând”.

În capitolul de lirică germană, mult mai dezvoltat în antologie, Lucian Blaga a inclus poeme din opt mari poeți. Ciclul debutează cu Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), respectiv cu fragmente din *Faust*: „Închinare”, „Balada regelui”, „Cântecul Margaretei”, „Cuvinte orifice” („Daimon”, „Tyhe”, „Eros”, „Ananke”, „Elfis”), „Dor fericit”, și „Elegie”. Aici sunt multe stihuri șlefuite și în anii 1952-1954, așadar, din perioada pregătirii pentru tipar a capodoperei goethiene, asupra căroră vom reveni pe larg cu altă ocazie.

Din Friedrich Von Schiller (1739-1805), tălmăcitorul alege poemul: „Împărțirea pământului”, versurile în care generos zeul împarte cu poetul nemulțumit de împărțea făcută „cerul larg deschis!”.

Din Friedrich Holderlin (1770-1843), Lucian Blaga a inclus în antologia sa trei poeme: „Cântecul soartei”, „Menon se plânge după Diotima” și „Amiaza vieții”. În toate a fost surprinsă tristețea pe care nimeni nu o ia de pe fruntea poetului, iar steagurile sună metalic în bătaia vântului.

Din opera marelui romantic Heinrich Heine (1797-1856), a tradus cunoscuta poezie „Loreley”, poemul cunoscut în care luntrașul va fi răpus de valuri de cântecul

eroinei principale: „Vâltoarea va să înghită/Luntre, luntraș fără grai”.

„Fântâna romană” și „Vâsle trase” sunt cele două poeme din lirica lui Conrad Ferdinand Meyer (1825-1898) și care n-au lipsit din antologia blagiană.

Din creația lui Rainer Maria Rilke (1875-1926), se află incluse în antologia la care ne referim poeziile: „Amintire” și „Epilog”. Ambele, abordând trecerea implacabilă a timpului și spaima morții care plânge în noi. Cunoaștem, apoi, „Lauda femeilor”, scrisă de expresionistul Ștefan George (1868-1933), în care este redat simțământul morții pe care fecioarele și miresele îl încearcă urmând un sicriu sumbru, la fel fetele și mamele ce-și plâng soarta.

Capitolul de lirică germană se încheie cu poemul „Cei doi”, de Hugo von Hofmannstahl (1874-1929), în care dragostea înfățișată e atât de vibrantă încât „mână nu se mai găsea cu mână/și negru vin curgea-n țărână”.

Din poezia engleză și americană, Lucian Blaga a inclus în culegerea sa o veche baladă scoțiană aparținând lui Sir Patric Spens, iar lirica medievală engleză, debutează cu poemul: „Așa ni-i dată”, de Michael Drayton (1563-1631), strofe în care: „Credința este chemată a trece Inocența din moarte la viață”. Din Christopher Marlowe (1564-1593), transpune Lucian Blaga poezia: „Păstorul către iubita” cu slove din romantica chemare-asigurare: „Un așternut de roze am să-ți fac,/ți-adun buchete de miresme-o mie./Cu-o tunică te-mbrac, în foi de mirt,/și-n păr îți pun flori roșii și colie”.

William Shakespeare (1564-1616) este ilustrat cu versuri din *Romeo și Iulia* (act III, scena V) și din *Furtuna: Parada vieții* (act IV, scena I): „Asemenea spectacolului stins,/noi suntem din aceeași stofă/făcuți ca visurile, iar viața/ne este rotunjită cu un somn”. Adaugă „Sonetul XVIII” și „Sonetul XV” din care reținem strofa: „icoanele acestei nestatornicii/te-aduc în tânără splendoare-n fața mea,/iar timpul și ruina rea țin sfat, pustii,/cum ziua jună să ți-o schimbe-n noapte grea”.

Din Ben Jonson (1572-1637), a transpus poezia: „Către Celia”, iar din William Blake (1757-1827) poemele: „Lesne e”, „Micuțul negru” și „Noul Ierusalim”: „Nu vreau să-mi curm a minții luptă/nici sabia n-adoarmă-n mâna mea,/cât timp n-om fi clădit Ierusalimul,/în țara verde a Angliei să stea”.

Din John Keats (1795-1821), Lucian Blagă a tradus: „Odă la o urnă grecească”, „Odă la o privighetoare”, „La belle dame sans merci” și „Sonet”.

Elizabeth Barrett Browning (1806-1861), este prezentă cu un cunoscut „Sonet”, tradus din portugheză și alte două versuri mai larg răspândite: „Și dacă Dumnezeu va da, mai tare după moarte te-oi iubi”.

Din Edgar Allan Poe (1809-1849), a ales Lucian Blaga poezia „Anabel Lee”, care a fost un imn de dragoste inefabil pentru iubita sa din copilărie de care nici îngerii și nici demonii nu i-au putut despărți.

Din cunoscutul volum în versuri libere al marelui poet american Wal Whitman (1819-1892), Lucian Blaga a tradus poemele: „Un copil întreabă ce este iarba”; „Ținerețe, zi, bătrânețe și noapte”; „Ținerețe eu nu mai am”.

Verbul lui Lucian Blaga din aceste poeme arată dialectica vieții și a morții la tineri și la bătrâni, la femei și copii pentru a ajunge la concluzia că „și cel mai neînsemnat vlăstar dovedește că este moarte”. „Și dacă a fost moarte vreodată, ea a fost/Premergătoare vieții/Din larg spre larg năzuiește totul/nimic nu se destramă,/și a muri este altfel decât s-a crezut,/un lucru mult mai fericit”.

Din creația poetului englez, profesor de poetică de la Oxford, Matew Arnold (1822-1888), Lucian Blaga a ales și a tradus poemul, „Omul mării părăsit”, respectiv acele stihuri în care magistrul descrie abisurile pentru ascunși ai mărilor regi.

**SEXTIL PUȘCARIU –
PROMOTOR ȘI SUSTINĂTOR CONSECVENT
AL LUI LUCIAN BLAGA**

*Prof. dr. Zenovie CÂRLUGEA
Uniunea Scriitorilor din România*

Există în viața creatorilor, din varii domenii, împrejurări și ocazii când aceștia au nevoie de susținere, de recunoaștere, de promovare. Asemenea momente sunt, de obicei, cruciale, marcând destine și vocații, inaugurând desfășurări valorice confirmate în timp, constituind repere în afirmarea personalității. Sub acest raport, relațiile dintre Sextil Pușcariu, profesorul și omul de știință, și Lucian Blaga, scriitor, filo-

sosof, diplomat, academician și profesor, sunt din cele mai pilduitoare. Nu de un mentorat este vorba aici, ci de un sprijin sincer și prietenesc, pornit din profunda convingere a dascălului, literatului și savantului filolog că Lucian Blaga reprezenta *o valoare inaugurală a modernității literare* în epoca de după Marea Unire, care trebuie sprijinită și promovată până la deplina recunoaștere întru cauza literaturii și culturii române.

Sextil Pușcariu (4 ianuarie 1877, Brașov-5 mai 1948, Bran) a fost un universitar de elită, un valoros filolog și lingvist, un istoric și cronicar literar, muzical și teatral de bun gust estetic, un academician de larg orizont cultural, personalitate românească de prestigiu european din prima jumătate a secolului al XX-lea. Coordonator al

Dicționarului limbii române (Dicționarul tezaur al Academiei) de acolo de unde îl lăsase B. P. Hașdeu (literele A-C, F-L, până la cuvântul *lojniță*, București, 1913-1948) și al *Atlasului lingvistic român*, fondatorul revistei „Dacoromania” și întemeietorul, în toamna anului 1919, al Muzeului Limbii Române din Cluj, Sextil Pușcariu a fost cel dintâi cărturar și savant român, cu studii la Leipzig, Paris și Viena (precursor al lingvisticii integrale fundamentate de Eugeniu Coșeriu) care, după ce a intuit „scânteia divină” și „harul dumnezeiesc” al geniului poetic blagian, nu a prețuit niciodată să-l susțină pe Lucian Blaga în afirmarea deplină a personalității sale pe toate planurile (literar, pedagogic, academic). Numit comisar general al Consiliului Dirigent privind organizarea Universității Daciei Superioare din Cluj după Unirea Transilvaniei cu România (instituție care purta denumirea de Universitatea „Franz Josef”), Sextil Pușcariu va fi primul rector român al Universității din Cluj, vreme de doi ani, preluând apoi în 1940-41 același mandat. Merită amintită și activitatea sa în organisme, ca membru al delegației române la Liga Națiunilor din Geneva (1922-1925), ca reprezentat al țării reîntregite la Institutul Internațional de Cooperare Intelectuală de pe lângă Societatea Națiunilor (1922), ca membru în Comitetul Internațional de Lingvistică (din 1936) ori ca președinte al Institutului Român din Berlin distins cu supremul premiu „Acvila germană” ș. a.

Sextil Pușcariu va fi, prin actele sale de prețuire, sprijin, solidaritate, conștiință veghetoare asupra destinului lui Lucian Blaga, ca om și scriitor, un fel de „părinte spiritual”, cum îl numește criticul și istoricul literar Mircea Popa în lucrarea *Sextil Pușcariu și Muzeul Limbii Române* (2016), amintind de rolul de „naș literar” al lui Iosif Vulcan față de Eminescu. Cum acela îl debutase pe romanticul poet și-i oferise coloanele „Familiei” în perioada 1866-1869, tot astfel și Sextil Pușcariu va proceda cu Lucian Blaga, prin ziarul „Glasul Bucovinei”, al cărui prim număr apare în prețuia celui în care autorul *Poemelor luminii* era prezentat și publicat ca „un nou poet”.

Era acesta un moment mirabil, de afinitate electivă și consonanță inaugurală, prilejuit de gestul prietenesc al medicinistei vieneze Cornelia Brediceanu care, la 10 octombrie 1918, trimite profesorului universitar Sextil Pușcariu, la Cernăuți, „fără a-mi cere consimțământul, poeziile mele (*Poemele luminii fuseseră tocmai încheiate în manuscris*)...”. „Aprecierile profesorului, care era și critic literar, erau mai mult decât măgulitoare...”, va preciza poetul în *Hronicul și cântecul vârstelor*, capitolul XLII, „iar cuvintele ce umpleau cele câteva pagini erau într-adevăr destinate să-mi dea încredere și să mă întărească în hotărârea de a tipări volumul, de îndată ce se va termina războiul”. Este vorba de scrisoarea trimisă de profesorul universitar bucovinean în 23 octombrie 1918 (deci a doua zi după înființarea ziarului), prin care se confirmă valoarea textelor primite, „scânteia divină” din ele și „harul dumnezeiesc” ce le animă. Ceea ce a urmat se cunoaște: impunerea în ziarul „Glasul Bucovinei” ca „un nou poet” a lui Lucian Blaga (nr. 3/16 ianuarie 1919) și publicarea susținută până la 18 iunie a uneia sau două poezii. Preluate și de alte publicații din Ardeal și București, poemele, apărute în volum în primăvara lui 1919, au impus cu adevărat un nou poet, determinându-l pe profesorul Nicolae Iorga să considere volumul inaugural drept „un dar pe care Ardealul îl face României în ziua *Marei Uniri*”. Gestul valorosului dascăl și literat cernăuțean fusese unul decisiv pentru intrarea tânărului poet în viața literară românească. Văzându-se „înșirată deja între poezii mari ai noștri”, tânărul poet îi va face Corneliei cunoscute, într-o scrisoare, ecourile pe care le avea debutul editorial în presa românească din Ardeal și de la București.

Sextil Pușcariu îi va propune autorului editarea volumului la Cernăuți, dar, întrucât poetul făcuse deja înțelegerea cu Sebastian Bornemisa, *Poemele luminii și Pietre pentru templul meu* vor fi imprimate la Orăștie, sub egida Biroului de imprimate „Cosânzeana” cu sediul la Sibiu. Și tot consultându-l pe Sextil Pușcariu, Blaga va trimite volumele la Academia Română, unde secretarul

Ion Bianu, cu toate că termenul de depunere fusese depășit cu mult, se dovedește binevoitor. Volumele vor fi premiate, o parte din banii Premiului Adamachi revenindu-i tânărului autor.

În toamna lui 1919, Sextil Pușcariu este numit de Consiliul Dirigent al Transilvaniei rector al Universității Dacia Superioară din Cluj și însărcinat cu organizarea acesteia. Blaga încă era student, dar încă de acum nutrește dorința de a intra în învățământul universitar. Anul viitor își va susține doctoratul în filosofie la Viena, după care își legitimează relația cu Cornelia, la căsătoria civilă, din 16 decembrie 1920, fiind de față și Sextil Pușcariu. Patru zile mai târziu va avea loc și căsătoria religioasă la biserica ortodoxă din Cluj, tânăra familie având ca nași pe familia Vasile Osvadă, directorul Băncii Agricole și membru în consiliul de administrație al ziarului „Voința” (1920-1923), la care Lucian Blaga fusese angajat încă din vară cu frumoasa leafă de 3000 de lei.

Lansându-se, la Cluj, într-o publicistică de larg orizont cultural, poetul va publica în ziarele „Voința” (1920-1922) și „Patria” lui Agârbiceanu (1922-1923), în revista „Cultura” înființată de Sextil Pușcariu (1924), fiind totodată unul din fondatorii revistei „Gândirea” (1921), revistă la care va colabora și după transferarea ei la București (din octombrie 1922), vreme de două decenii, detașându-se, însă, de programul ortodoxist impus de teologul Nichifor Crainic. În „Gândirea” din perioada clujeană (1921-1922), poetul publicase fragmente din „misterul păgân” *Zamolxe*. Piesa va fi premiată de Universitatea din Cluj, grație inițiativei și demersurilor făcute de Sextil Pușcariu în consiliul profesoral al Facultății de Litere și Filosofie. Festivitatea de premiere a avut loc la 3 ianuarie 1922 în Aula Universității, *Zamolxe* fiind declarată, cu unanimitate de voturi, „opera cea mai valoroasă apărută anul acesta”, premiul de 6000 de lei fiind asigurat de Ministerul Artelor. Raportul asupra operei a fost prezentat de Sextil Pușcariu (publicat în „Cugetul Românesc”), căruia profesorul decan Alexandru Lapedatu i-a dat cuvântul. „Deși a suferit, ca și Coșbuc, influența ger-

mană - arăta Pușcariu în comentariul său -Blaga rămâne român, având o limbă de o puritate rară. O coincidență a împrejurărilor a făcut ca Ardealul să dea în poezie (prin Coșbuc și Blaga) cea mai curată limbă românească și cele mai frumoase împreunări de cuvinte românești". Premiul a fost ovaționat momente în șir. Era un succes fulminant al tânărului care era acum impus și ca dramaturg, după ce același Sextil Pușcariu îl lansase ca poet. Faptul îi va atrage admonestarea lui Nicolae Iorga, la o ședință a Academiei Române, istoricul pronunțându-se într-un articol publicat în „Ramuri”, „Ce a premiat cu 6000 de lei și serbare publică Universitatea din Cluj”. Succesul repurtat și hotărârea de a persevera în domeniul creației l-a determinat pe tânărul Blaga să amâne intrarea în diplomatie (care-i fusese aprobată încă din decembrie 1921, de ministrul de externe, Gh. Derussi, cumnatul său Caius Brediceanu fiind atunci „*ministru de stat pentru Ardeal, Banat și părțile ungurene*”). La 29 februarie 1924, Teatrul Maghiar din Cluj a jucat piesa *Zamolxe* în traducerea poetului Bard Oscar, fapt ce-i sporește notorietatea tânărului poet care, în ingenioase registre expresioniste, a perseverat în a crea piese de teatru, precum *Tulburarea apelor*, *Fapta*, *Învierea*, *Daria*, *Meșterul Manole*. Ultimele le-a scris la Lugoj, unde familia Blaga se stabilise în primăvara lui 1924, după insuccesul poetului la examenul de docență în estetică de la Universitatea din Cluj. În evocarea „Lucian Blaga mă poartă prin țara lui Zamolxis”, Pușcariu relatează discuția avută cu poetul pe seama piesei, „poem dramatic-filosofic”, convins că piesa va avea un binemeritat succes de scenă.

În scrisoarea din 23 iulie 1924, profesorul Sextil Pușcariu își exprimase regretul că tânărul său amic părăsește Clujul („*Îmi pare rău că părăsești Clujul...*”) dar și convingerea că „*în Lugoj vei avea o epocă de concentrare și productivitate mai mare decât în Cluj sau București*”. Se arăta, totodată, interesat de cele două piese de teatru, *Fapta* și *Daria* (1925), aflate în lucru, în care apăreau unele aspecte de psihanaliză, care nu vor face aderență cu spiritul său clasicist.

Dedicându-se scrisului „*cel puțin 10 ore pe zi*” (după cum aflăm dintr-o scrisoare a Corneliei adresată aceluiși Sextil Pușcariu), tânărul Blaga va avea la Lugoj o perioadă atât de densă și concentrată încât mai târziu, la 3 mai 1937, îi va mărturisi Corneliei: „*În Lugoj am făcut saltul decisiv al vieții mele: acolo am făcut cele mai mari eforturi de gândire și am uneori impresia că tot ce am lucrat de-atunci nu e decât o realizare*”.

Lugojul va constitui, *expressis verbis*, „*saltul decisiv al vieții mele*”, moment decisiv în conturarea mai armonioasă a personalității sale. Scrisul neconținut la masa de sub castanul din vie, începând din 1924 până în toamna lui 1926, va îmbrățișa o arie vastă de probleme. Aici va definitiva Blaga *Filosofia stilului*, tipărită în septembrie 1924 la „Cultura Națională”, prin intervenția lui Sextil Pușcariu, *Ferestre colorate*, volum tipărit la Editura Librăriei Diecezane de la Arad, în anul 1925, prin grija lui Aron Cotruș, precum și eseul *Fenomenul original*, apărut în volum în iunie 1925, după ce fusese publicat în foileton, începând din toamna lui 1924, în „Adevărul literar-artistic” al lui Mihail Sevastos.

Și o mică „răzbunare” a celui respins la examenul de docență cu lucrarea „*Filosofia stilului*” care, spre indignarea lui Sextil Pușcariu, nu plăcuse unor Bogdan-Duică și Ștefănescu-Goangă, dar pe care poetul o va tipări în toamna anului 1924 la „Cultura Națională” din București, cu aprobarea lui Nichifor Crainic (devenit din 1 ianuarie 1923 director al secției culturale al Fundației „Principele Carol”), și pe care Tudor Vianu o va recenza elogios în numărul din 15 noiembrie al „Gândirii”, la rubrica „Cronica filozofică”, găsind în ea „*o perfecțiune a stilului filosofic către care eu nu pot nicidecum năzui*”, autorul introducându-ne în „*o lume nouă și plină de un pathos teoretic concentrat*”. *Filosofia* aceasta a stilului e un fel de „*filozofie a culturii*”, observă eseistul, stilul nefiind decât „*expresia culturalului în artă*”. Într-un fel, tinzând către definirea „*stilului absolut*”, Blaga ar face aici și „*un autocomentar la opera sa poetică*”.

Nu ar fi lipsit de interes să menționăm și scrierile de altă natură ale poetului găzduite de revista „Gândirea” din această perioadă 1924-1926. Anunțată ca apariție editorială la „Cultura Națională” în numărul din 1 noiembrie 1924, *Filosofia stilului* beneficiază de o cronică pertinentă semnată de Tudor Vianu în numărul din 15 noiembrie 1924. În numărul următor (1 decembrie) Blaga publică eseu *Arta magică* semnat „L. B.”, iar în cel din 15 decembrie articolul *Corectiv și expresiv*. Un nou articol semnat „L. B.”, intitulat *Povestea unei metode*, se publică în numărul din 1 ianuarie 1925, iar în cel de la 1 februarie 1925 eseu *Reflexii asupra stilului*, militând pentru o altă interpretare a maximei buffoniene, „*stilul e omul*” trimițând nu la individual ci la „*tipic*”, „*deci departe de idealul individualului*”: „*Abia prin stil (clasic) omul devine adevărat om. Stilul face pe om-om «tipic», om ideal*”. La 15 februarie, „Gândirea” îi publică eseu *Un scriitor pe care nu-l cunosc* (e vorba de un portret făcut celebrului rus Rosanor, un individualist cinic și un mistic radical, din scrierile lui Mejerovski). În numărul din 1 martie, publică eseu *Ficțiunea spațiului*. La rubrica „*Idei, Oameni&Fapte*” din numărul 11 (15 martie 1925) se publică articolele *Masaryk*, cu prilejul împlinirii a 75 de ani a președintelui ceh, și *Manifestele*, publicate cu inițialele „L. B.”. Peste un an, la 1 martie 1926, poetului i se va recenza volumul *Fețele unui veac*, de către Tudor Vianu. La 1 aprilie 1926, Blaga revine cu recenzia *Comori ardelenne pierdute*, la lucrarea profesorului clujean I. Petranu, *Revendicările artistice ale Transilvaniei*.

Legăturile cu Clujul nu vor fi uitate, întrucât poetul tocmai devenise redactor la revista „Cultura” inițiată în ianuarie 1924 de Sextil Pușcariu, cu apariție la două luni și cu cuprins în limbile germană, franceză, maghiară și română (Blaga se ocupa cu selectarea operelor din literatura română ce urmau a fi traduse pentru o circulație mai larg-europeană, comanda articole, ținând legătura cu secretarul de redacție Valeriu Bologna). Din păcate, „Cultura” își încetează apariția, după numai patru numere, prin iulie 1924, din lipsă de subvenții ministeriale. La

rândul său, ziarul „Patria”, prin directorul său, Ion Agârbiceanu, îi solicitase mai de mult colaborarea, după încetarea ziarului „Voința” (1920-1922), pe care poetul o întrerupe pe la sfârșitul lui martie 1924, profitând de un mic incident redacțional (conducerea ziarului se dezisese de unele afirmații ale poetului, strecurate într-un articol nesemnlat de la rubrica „Note”, privind apariția „Convorbirilor literare”, intrată, scria el, într-o „agonie” valorică față de strălucirea de altădată, ceea ce era, desigur, ade-vărat).

Apoi, în mai vechea revistă „Cosânzeana”, inițiată la Orăștie în anul 1911 de Sebastian Bornemisa și transferată la Cluj în 1915, se va publica, timp de câteva luni, mai exact în perioada 1 ianuarie-aprilie 1926, un amplu studiu monografic scris de Ion Breazu, comentând atât volumele de poezii apărute până acum (*Poemele luminii, Pașii Profetului, În marea trecere*) cât și piesele de teatru (*Zamolxe, Tulburarea apelor, Daria, Învierea*).

În primăvara lui 1926, poetul va definitiva *Meșterul Manole*, scrisă ca și *Daria* „la vie, sub castanul din mijloc”. De asemenea, la 23 iunie 1925, poetul consemnează: „Am terminat *Învierea, pantomimă în patru tablouri (piesă intitulată mai întâi Ciurma, în decembrie 1924, n. n.)*. Ar fi de dorit ca muzica ce-o va face Tiberiu, tot aici să se desăvârșească”. Din păcate, cumnatul său, Tiberiu Brediceanu, ocupat cu culegerile sale de folclor din Ardeal și Banat, nu va da curs dorinței poetului decât mult mai târziu, în 1934, când Blaga se afla deja în diplomație la Viena, de vreo opt ani!

Se cuvin amintite și drumurile poetului făcute la București și Craiova, unde spera să i se joace, în primăvara lui 1925, dramele *Tulburarea apelor* și *Daria* (vezi corespondența cu poeta Elena Farago, în casa căreia din Craiova poetul o va cunoaște pe fiica acesteia Coca Farago, care scria poezii și căreia poetul îi va dedica un articol în „Cuvântul”).

Și tot de la Lugoj poetul întreține o corespondență constantă cu scriitorul Oscar Walter Cizek, pe care chiar îl invitase să-l viziteze.

În tot acest timp, când se afla la Lugoj (iunie 1924-octombrie 1926), Lucian Blaga nu a încetat să țină legătura cu marele său susținător și prieten Sextil Pușcariu. Poetul îi trimite manuscrisele unor piese de teatru (*Fapta, Daria*) și-i cere profesorului Pușcariu părerea luând în seamă observațiile acestuia (acesta le citea „*cu creionul în mână*”), chiar dacă nu totdeauna părerile profesorului îi erau favorabile. Din nou, Pușcariu are prilejul să remarce „*talentul puternic*” al autorului și „*adevărul*” din *Daria* („*o cred înainte de toate adevărată*”). La propunerea lui Sextil Pușcariu, piesa este tipărită la Institutul de Arte Grafice „Ardealul” din Cluj în 1925 (va fi jucată la Cernăuți în 1927).

Colaborarea cu Sextil Pușcariu se face, și în cadrul „Culturii Naționale” (directorul Vasile Pârvan îl numise pe Sextil Pușcariu membru în conducerea editurii). Blaga a tipărit câteva culegeri din scriitori români în colecția pentru școlari „Cartea cea bună”, cu o prefață alcătuită de realizator (două ediții din opera lui Mihai Eminescu, *Poezii lirice și Poezii filosofice, sociale și satirice*, în 1923; *Al. Russo*, 1924). Din lipsă de fonduri, deși poetul pregătise culegeri din Anton Pann, I. Creangă, I. L. Caragiale, Vlad Delamarina, Panail Cerna, Al. Odobescu, Sextil Pușcariu îi comunică vestea privind încetarea activității, în primăvara lui 1925, din lipsă de fonduri...

Nu întotdeauna dorința lui Sextil Pușcariu de a-l ajuta pe Lucian Blaga a avut împlinirea cuvenită. În *Jurnalul* său, Pușcariu consemnează acest regret: „*Umblu în zadar să-i găsesc un editor (pentru Meșterul Manole, n. n.). E trist că un scriitor ca Blaga nu-și poate tipări o piesă cel puțin interesantă și eu ca director în consiliul de administrație al Institutului de editură «Ardealul», și ca membru în direcția «Culturii Naționale» nu-i pot face rost să i se publice piesa*” (Oricum, *Meșterul Manole* va apărea la „Dacia Traiană” din Sibiu în 1927, în regie proprie, în concediul de vară al diplomatului, care din toamnă va fi mutat la Praga).

Poetul îi scrisese lui Pușcariu de la Varșovia, trimițându-i manuscrisul cu specificarea: „*aș vrea s-o dedic*”

omului căruia îi port multă recunoștință pentru multe lucruri”. Piesa va fi jucată la Teatrul Orășenesc din Bena, apoi la București (1929), Cluj (1930) și Lvov (1934). Și cu Avram Iancu, poetul procedase întocmai, primind de la Sextil Pușcariu observații de care va ține cont și apoi aprecierile cuvenite, profesorul propunându-l la marele premiu Hamangiu de 100.000 de lei al Academiei Române, înainte ca lucrarea să fie publicată, ceea ce se face cât mai repede. În raportul de premiere, citit în Aula Academiei (*Opera poetică și dramatică a lui Lucian Blaga*, publicat în „Anale”, dar și în „Revista Fundațiilor Regale”), Sextil Pușcariu strecurase și ideea ca Lucian Blaga să fie primit membru corespondent, care deocamdată se va amâna (era un „plan năstrușnic” al savantului făcut cunoscut într-o scrisoare adresată poetului la 14 aprilie 1936 și care se va împlini în 1937, când poetul și filosoful va fi primit între «nemuritorii» Academiei Române, nu fără a întâmpina unele atitudini ostile).

„*Recunoștința mea e nemărginită*”, îi scria poetul sfetnicului său păzitor, „*omului providențial*”, „*divinității omniprezente și omnisciente, care a intervenit în viața poetului ori de câte ori a fost nevoie de geniul său bun și proteguitor, punând în mișcare strategiile unei afirmări impetuoase și năvalnice, temperând uneori avânturile prea exagerate, atenuând asperitățile și înlăturând obstacolele ce apăreau neprevăzute în calea Făcutului Frumos...*”.

Și în episodul cu primirea în Academia Română a lui Lucian Blaga este prezentă eminența veghetoare a lui Sextil Pușcariu, el însuși membru corespondent al înaltului for cultural-științific din 1905 și, încă din 1914, membru titular.

Inițial, se hotărâse ca răspunsul la discursul de recepție să-l rostească O. Goga. Ocupat fiind, acesta îi scrie lui Sextil Pușcariu că „*de la Academie mi-au repartizat mie discursul de primirea lui Blaga*”. „*Mi-e peste puțință*”, preciza Goga, din cauză că „*nu i-am citit toate cărțile*”, mai apoi pentru că „*nu am vreme*”: „*Te rog ia asupra ta acest răspuns, îl cunoști mai bine, anul trecut*”.

ai făcut o amplă expunere și e meritul tău de a-l fi introdus la Academie”.

La rândul său, Sextil Pușcariu declină competența, gândindu-se la filosoful Ion Petrovici, care va accepta, în sfârșit, propunerea acestuia, rămânând ca Blaga să ia legătura cu el. Poetul îi va mulțumi într-o scrisoare, la 7 aprilie 1937, pentru „*că ați acceptat să faceți răspunsul Academiei*”. După discursul în care Petrovici își exprima unele rezerve de fond atât asupra poeziei, cât și filosofiei blagiene, întrebându-se cât poate fi de actuală respectiva operă pentru a interesa pe omul contemporan, a luat cuvântul regele Carol al II-lea, dând un sens irevocabil concursului în desfășurare. Regele a subliniat importanța acestui moment al primirii în Academie a celui ce întru-chipează „*primul reprezentant al mării școli literare românești*”, „*primul reprezentant al talentelor literare românești de după război*”. „*Recepția lui Lucian Blaga arată Regele - la Academia Română este consacrarea oficială și definitivă a literaturii actuale românești [...] Și, salutându-te pe tine, Lucian Blaga, salut literației de astăzi ai Țării Mele, cari, chiar dacă-și permit uneori licențe în arta lor, sunt o generație de scriitori plini de avânt și talent*”.

Ideea de a ocupa o catedră de estetică la Universitatea din Cluj datează de prin anul 1919, așa cum poetul îi scria lui Sextil Pușcariu, la 15 ianuarie 1920: „*V-am amintit încă din vara trecută că-mi stă gândul la o catedră de teoria cunoștinței, estetică sau alte doctrine filosofice, la Universitatea din Cluj*”. Dorința poetului, însă, se va împlini abia peste două decenii, căci toate tentativele de până în 1938 au fost sortite eșecului, atât din cauza unor împrejurări, cât mai ales a adversităților și idiosincraziilor manifestate de unii contemporani, care-și trădau, astfel, freudian vorbind, complexul de inferioritate. Oricum, istoria literară a înregistrat ca atare „cazul” în analele universitare, cu atât mai pregnant cu cât „jucătorul” nu era un anonim cu pretenții academice, ci Lucian Blaga, personalitate de răscruce în poezia și gândirea românească. Un subiect de largă investigație sociologică,

care spune mult despre raportul dintre vocațiile creatoare și un anumit tip de mentalitate pedagogică îngrădită în propria-i suficiență.

Așadar, prima încercare de a ocupa o catedră de estetică la Universitatea din Cluj se va solda cu un eșec echivalând cu o umilință, principalul adversar din comisie fiind Gh. Bogdan Duică, cel care, aflăm din scrisorile lui Ion Breazu adresate celui plecat în diplomatie, îi purta sâmbetele poetului, făcându-i atmosferă proastă chiar la ineptele cursuri ținute în fața studenților, mulți din aceștia primind cu circumspecție considerațiile propunătorului de la catedră. Și asta ani de-a rândul, în 1927 scriind chiar foiletoane în care „*se leagă de nimicuri*” în legătură fie cu „Daria”, fie cu „Zamolxe”. Chestie de colecție!, Cornelia Blaga solicitându-i lui Breazu, la 5 martie, din Berna, „*seria de articole de Bogdan-Duică despre L. B. [...] pentru completarea colecției de recenzii pe care o fac*”.

În decembrie 1923, Lucian Blaga era hotărât a-și susține docentura în estetică la Universitatea din Cluj, examenul având loc abia anul viitor, la 20 iunie 1924. Din cauza unor membri ai comisiei, rigizi în înțelegerea mai nuanțată a problemelor privind stilul și cam invidioși pe succesele literatului (Gh. Bogdan-Duică, Florian Ștefănescu-Goangă), candidatul i se recomandă „refacerea” lucrării, fiind „amânat”, altfel zis „căzut la examenul de docență”. În procesul-verbal al examenului, se specifică faptul că tânărul candidat la docență și-a propus „*o nouă definiție a esteticului împotriva celor curente, o nouă teorie a stilului și o nouă diviziune a stilurilor*”, considerându-se oportună refacerea și completarea lucrării „*cu o deslușire mai largă a tezelor sale, cu exemplificări luate din toate artele și cu critica mai multor sisteme de estetică, decât cele discutate*”. În consecință, „*cu majoritate de voturi comisiunea amână examenul, invitând pe domnul candidat să-și completeze lucrarea*”.

Dezamăgire cumplită, vecină cu depresia, ceea ce o determină pe Cornelia să hotărască plecarea la Lugoj pentru următorii doi ani (1924-26), după care Blaga se va

angaja într-un lung periplu diplomatic european de 13 ani ca atașat de presă, secretar și consilier, la Varșovia, Praga, Berna, Viena, din nou Berna, apoi „ambasador și trimis extraordinar” la Lisabona (1926-1939).

O altă încercare de a intra la universitate, în calitate de profesor, se produce în 1937, încă din primăvară poetul pregătindu-și dosarul, cu copii de acte legalizate și memoriul de activitate (tipărit la Cluj de Ion Breazu în aprilie 1937). La 3 martie, însă, Sextil Pușcariu îl informează pe Blaga că abia la toamnă se va susține concursul la Universitatea din Cluj („*Concursul va fi numai la toamnă*”). Poetul, aflat la Berna în misiune diplomatică, îi trimite lui Breazu „*pe adresa lui Sextil câteva pachete cu cărțile mele de adăugat la cererea pentru concurs*”.

La 27 noiembrie 1937, Sextil Pușcariu îi scria poetului la Berna că „*vom începe pe la 4 decembrie*”, deci să fie gata de drum „*când vei primi știrea*”. Mulțumit după „*cum se dezvoltă lucrurile până acum*”, Sextil îi comunica totodată: „*ca președinte al comisiei, am mari avantajii*” (să precizăm că, încă din 1926, Sextil Pușcariu era profesor de filologie română la Universitatea din Cluj). Sesizând, însă, că în publicarea catedrei s-au strecurat unele nereguli similare cu acelea de la Facultatea de Științe („*titlul catedrei așa cum a fost publicat nu corespunde cu situația legală a catedrei, fiindcă el era schimbat numai prin buget și nu printr-o lege specială*”), decanul Nicolae Drăganu sesiza Senatul facultății la 27 noiembrie 1937, intervenindu-se la minister pentru anularea concursului anunțat și publicarea din nou a catedrei vacante de „*estetică generală cu deosebită privire la estetica literară*”. În acest fel s-a înființat o nouă catedră de „*filosofia culturii*” pentru Lucian Blaga, iar pentru celălalt concurent valoros, Liviu Rusu, catedra de „*estetică*”. Faptul care a grăbit numirea trebuie pus în relație cu noul statut de subsecretar de stat în Ministerul de Externe al lui Lucian Blaga, în cabinetul Goga-Cuza (30 decembrie 1937-10 februarie 1938). La 13 ianuarie 1938, consiliul Facultății de Filosofie și Litere, prin memoriul lui D. D. Roșca, propunea ministerului înființarea catedrei de fi-

losofia culturii. Propunerea este aprobată la 19 ianuarie 1938 și publicată în „Monitorul Oficial” la 29 ianuarie 1938. Luând act de înființarea catedrei, la 5 februarie 1938, consiliul facultății era împuternicit de a chema, în termen de două luni, cu gradul de profesor titular, pe un confrate sau membru al Academiei Române. Este important de reținut că, în toată această tevdatură de aducere a lui Blaga la universitate, propunerea de modificare a Legii Învățământului o făcuse Sextil Pușcariu și prin ea se înființa catedra. La 23 martie 1938, în cea de-a V-a ședință, consiliul facultății se întrunește, raportul de chemare fiind prezentat de D. D. Roșca și contrasemnat de Sextil Pușcariu, Marin Ștefănescu și Florian Ștefănescu-Goangă. Supus aprobării, consiliul hotărăște în unanimitate chemarea lui Lucian Blaga, doctor în filosofie și membru al Academiei Române, la catedra de *filosofia culturii*.

Actele vor fi trimise la minister la 30 martie, iar la 21 aprilie, pe când poetul se afla în misiune diplomatică la Lisabona, pe malul Atlanticului, rectoratul Universității din Cluj era anunțat prin Înaltul Decret nr. 1495 din 1938 că Lucian Blaga este numit, „*începând cu 1 octombrie 1938, profesor titular la catedra de filosofia culturii*”.

În sfârșit, visul poetului de a avea o catedră la Universitatea din Cluj se împlinește. Anul viitor, în aprilie 1939, Blaga va solicita regelui ieșirea din diplomație, urmând ca din toamnă să-și onoreze catedra, pentru care se zbatuse atâta, vreme de zece ani, până la așa-zisa reformă a învățământului din toamna lui 1948 când, căzut în dizgrația regimului comunist, Blaga va fi disponibilizat, catedra desființată și fostul profesor va fi numit cercetător la Institutul de Istorie și Filosofie din Cluj.

O mare decepție și o mâhnire pe măsură trăise și Sextil Pușcariu care, dacă nu murea în 1948, ar fi avut mari neplăceri din partea regimului comunist (deja începuseră să-l ancheteze pentru implicarea sa declarată, la vârsta sexagenariatului, în Legiunea Arhanghelului Mihail). Încă de prin 1944 ziarul comunist „România libe-

ră”, îl trecuse în rândul notoriilor „*figuri de trădători*”. Savantul refuzase să emigreze în suita regelui Mihai, preferând să-și înfrunte destinul la el acasă. A murit la Bran, fiind înmormântat, la 7 mai 1948, la Brașov.

În final, nu e lipsit de o semnificație aparte nici faptul că, din neamul Pușcăriștilor răspândiți în Țara Bârsei, dar cu origini maramureșene, a făcut parte și medicul Elena Daniello, prietena-muză din ultimul deceniu de viață al poetului, în familia căreia poetul întâlnea „*un colț de Europă*”.

BIBLIOGRAFIE:

Blaga, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Humanitas, 2012.

Blaga, Lucian, *Correspondență (A-F)*, ediție de Mircea Cenușă, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989.

Blaga, Lucian, *Epistolar filosofic*, ediție coordonată, îngrijită și prefațată de Eugeniu Nistor, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2016.

Bălu, Ion, *Viața lui Lucian Blaga*, volum II, București, Editura Libra, 1995.

Cârlugea, Zenovie, *Lucian Blaga. Dicționar esențial. Oameni din viața lui*, volum I, Iași, Editura TipoMoldova, 2017.

Cenușă, Mircea, *Lucian Blaga și Universitatea din Cluj*, Editura „Școala Albei”, 1995.

Curticeanu, Mircea, *De amicitia: Lucian Blaga-Ion Breazu*, Cluj-Napoca, Editura Apostrof, 1995.

Popa, Mircea, *Sextil Pușcariu și Muzeul Limbii Române-150 de ani de la înființarea Academiei Române*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2016.

Pușcariu, Sextil, *Memorii*, ediție de Magdalena Vulpe, prefațată de Ion Bulei, București, Editura Minerva, 1978.

Ricoeur, Paul, *De l'interprétation: essai sur Freud*, Paris, Editura De Seuil, 1965.

Vatamaniuc, D., *Lucian Blaga. Biobibliografie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.

***, *Universitatea din Cluj*, Colecția „Gândirea”, Cluj, 1921-1944.

**LUCIAN BLAGA – NOI ÎNSEMNĂRI
BIOGRAFICE ȘI EXEGETICE**

Prof. dr. Monica GROSU

*Uniunea Scriitorilor din România
Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș*

Cărțile de critică și istorie literară ale profesorului clujean Mircea Popa sunt, așa cum bine se știe, rezultatul unor asidue cercetări în arhive sau biblioteci și, prin urmare, documente de real interes și de maximă probitate exegetică. Scrierile domniei sale fac dovada unei munci de-o viață, nu doar prin numărul lor impresionant, ci și prin informațiile inedite, greu accesibile cititorului de rând și, în plus, frumos prinse în contextele potrivite. Generații întregi i-au audiat cursurile la universitatea albauliană, apropiindu-se de tainele arhivelor prin cărțile profesorului.

Volumele publicate recent vin să întâmpine, în mod reverențios, momentul special al Centenarului, ivind în filele lor numele unor personalități care au amprentat istoria și cultura națională. Menționăm în acest sens trei titluri: *Cuibul privighetorilor. Clujul literar după Marea Unire* (2017), *Avanposturi ale Marii Uniri* (2017) și *Lucian Blaga. Perspective transilvane* (2018), ultimul dintre acestea făcând subiectul analizei de față. Din numeroasele studii și articole publicate, iese la suprafață preocuparea statornică a autorului pentru spațiul de cultură și spiritualitate transilvană, pentru figurile proeminente care i-au marcat traiectoria prin veacuri, asigurându-i vizibilitate și coerență.

Lucian Blaga. Perspective transilvane (Cluj-Napoca, Școala Ardeleană, 2018) vine în completarea cercetărilor mai vechi despre poetul din Lancrăm, adăugând nuanțe și informații prețioase, dar, mai ales, adăugând discursului exegetic componenta memorialistică și testimonială. Aflăm, astfel, că „printre cei mai vechi și statornici slujitori ai altarului de artă și gândire românească” de la Lancrăm s-a aflat, aproape nelipsit, și profesorul Mircea Popa, venit să omagieze personalitatea poetului și a filosofului Lucian Blaga în cadrul Festivalului care îi este dedicat. În acest fel, Casa Memorială de la Lancrăm a strâns în jurul său, an de an, nume dintre cele mai prestigioase ale culturii române, continuând să rămână vie și cu „porțile deschise spre zărilor lumii”.

Reunind trei grupaje tematice, volumul în discuție invită la o frumoasă și interesantă incursiune în biografia poetului Lucian Blaga, făcând referire la satul natal, la câțiva membri ai familiei, precum tatăl Isidor Blaga, apoi fratele Tit Liviu și unchiul său Iosif Blaga, profesorul de la Brașov, la rândul său un fin analist și un autor cu solide concepții de literatură și estetică. Sunt relatate, apoi, date despre călătoriile poetului în țară și în străinătate, episodul participării sale la Marea Unire sau la reuniunile de la Academia Română. Scrise într-o manieră atractivă, aceste articole sunt rodul unor clipe îndelungi de laborioasă cercetare, căreia profesorul clujean i s-a dedicat cu toată ființa și cu atașamentul omului de cultură, atent aplecat asupra documentului scris, asupra paginilor revelatoare de taine. Și nimeni nu a știut mai bine să le descopere și să le tălmăcească precum profesorul Mircea Popa, dăruind cu generozitate din pasiunea sa și seriilor întregi de studenți și doctoranzi care și-au format condeiele sub atentele și riguroasele îndemnuri ale domniei sale.

Despre nelișițiile anilor postbelici găsim, de asemenea, indicații prețioase, cu trimitere exactă la anii petrecuți de poetul Lucian Blaga în cadrul Institutului de

Lingvistică și Istorie Literară, Filiala Cluj a Academiei Române, unde „stilul său de muncă a rămas adânc întipărit în memoria tuturor celor pe care i-a cunoscut”. Articolele exegetice vizează aspecte de metafizică și iubire creștină la Lucian Blaga, primele manifestări jurnalistice ale poetului, eseistica sa, alături de dramaturgie (un studiu amplu îi este dedicat piesei *Avram Iancu*) și poezia mistică, întâlnirea fecundă cu filosofia lui Oswald Spengler.

În partea finală a cărții prind contur unele mărturii sau amintiri despre poetul Lucian Blaga, cum sunt cele ale Monicăi Lazăr, spre exemplu. De asemenea, se punctează momente biografice-cheie și modul în care s-au raportat unii prieteni, exegeți sau contestatari la viața și opera creatorului din Lancrăm. Profesorul Mircea Popa include aici câteva nume, începând de la Ion Agârbiceanu și Vasile Băncilă, până la Zevedei Barbu, Ovidiu Drimba, Constantin Noica ori Vintilă Horia. Din rândul contestatarilor este prezentat cazul de tristă amintire al lui Pavel Apostol, „un Dalai-Lama al deșertului ideologic”.

Așezată în continuarea studiilor precedente despre viața și opera lui Lucian Blaga-*Dicționarul personajelor din teatrul lui Lucian Blaga* (în colaborare, 2005) și *Lucian Blaga și contemporanii săi* (2007) - cartea recentă particularizează demersul exegetic prin aportul afectiv și aplecarea spre înțelegerea componentei spirituale a vieții, a creației, a neamului. În acest context, lăsăm cuvântul de final autorului, care își închină cartea celor de la Lancrăm și Sebeș, dar mai ales nemuritorului poet și filosof: „E doar mica și modesta mea lacrimă de recunoștință pentru ceea ce a dat Poetul și Filosoful literaturii noastre, nemurind acest petec de pământ din Ardealul strămoșilor săi prin creația sa fără de moarte, considerată drept darul cel mai de preț pe care Ardealul unit cu Țara la 1918 l-a oferit spiritualității noastre și patrimoniului umanității”.

**DOI REPREZENTANȚI AI POEZIEI
DE LA „GÂNDIREA”:
LUCIAN BLAGA ȘI VASILE VOICULESCU**

*Prof. univ. dr. Mihaela ALBU
Universitatea din Craiova*

1. Dialogul știință-religie-artă:

Tot mai mult, lumea contemporană își schimbă modul de gândire, se apropie (fără însă a putea ajunge) de adevărul ultim, nu numai prin rațiune, ci și prin iubirea de Dumnezeu. „Actul iubirii precede cunoașterea” (afirmase Nae Ionescu), „dar e o *iubire mistică*”, sublinia Ion Papuc în *Litere și filozofie*,¹ după ce identificase noțiunile de bine, cunoaștere și iubire cu Divinitatea, afirmând aforistic: „Iubirea, cunoașterea, binele. Adică Dumnezeu!”.

„Cunoașterea adevărată e laudă: trebuie să iubești obiectul cunoașterii tale și să-l exalți în Dumnezeu”, scriese și André Scrima în *Antropologia apofatică*.²

Despre o legătură „intimă” între religie și artă scriese la noi Nichifor Crainic în cartea primită cu mult interes datorită conținutului ei și abordării temei religioase de pe poziții filosofice, *Nostalgia paradisului*. „Biserica umple în lume un gol spiritual; arta, un gol estetic”, mai spunea Crainic.

Științele se conduc după ce pare a fi adevărul într-un moment dat. Din perspectiva esteticianului Tudor Via-

nu, de exemplu, științele au un caracter specializat și de aceea influența lor este limitată; în schimb, religia, filosofia și arta au influențe expansive, integratoare.³

Alături de științele numite „exacte”, filosofia, prin chiar conotația denumirii ei, vine cu *înțelepciunea* marilor gânditori, apropiindu-se de palpabil deopotrivă prin gând/aspirație și rațiune.

De-a lungul timpului, relația filosofiei cu poezia a cunoscut abordări diferite-de la ascendența și primatul uneia sau al alteia până la simultaneitatea celor două modalități ale cunoașterii. Indiferent de modul de abordare, și filosofia, și poezia ne conduc de fapt spre înțelegere, spre o permanentă aspirație de a descifra neînțelesul lumii. Căci ceea ce depășește gândirea și înțelegerea noastră se materializează de fapt într-o aspirație permanentă către Divinitate.

O „întâlnire a extremelor”⁴ are loc tot mai frecvent și mai natural în timpurile moderne. O ceruse la început de secol 20 (prin toate lucrările sale, dar îndeosebi în *Estétique*), Pius Servien, cel care era conștient că punea bazele „unei noi estetici științifice”. Acesta, ca un punct de plecare în ceea ce privește dialogul știință-artă, îl afla-se în clasificarea și analiza celor două limbaje (științific și liric) sau în analiza ritmului în poezia franceză.

Despre cele două tipuri de gândire și deci de înțelegere a lumii, despre relația omului cu Ființa supremă, într-o interpretare filosofică directă (ce pleacă de la marile filosofii ale lumii) ori îmbrăcată în haine lirice de amplă meditație vom găsi referire și la alți scriitori-gânditori români (chiar dacă nu preponderent teoretizate), cum au fost, într-o epocă, Mihai Eminescu, iar mai apoi, Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu ș. a.

Creația eminesciană, în care meditația asupra lumii în general, precum și asupra omului în universul aflat sub grație divină, ar necesita singură un studiu amplu, adăugând celor deja existente în hermeneutica operei marelui creator, nu o vom lua în discuție aici.

2. „Gândirea” și gândirismul sau despre scriitorii „mijlocitori” dintre Pământ și Cer:

Esența generației de scriitori de la „Gândirea” poate fi definită și prin știința și arta de a scrie o literatură/poezie în care fiorul mistic să se altoiască și să se împletească armonios cu tradiția, cu tot ceea ce reprezentau pentru ei trăsăturile de autenticitate românească.⁵

În paginile noii reviste, îmbrățișând doctrina promovată de aceasta, se vor strânge nume de notorietate ca Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Adrian Maniu, Vasile Voiculescu, Ion Pillat, Dumitru Stăniloae ș. a. Sunt scriitori cu individualitate creatoare proprie, dar ceea ce îi va uni pe toți cei care vor semna în „Gândirea” va fi înscrierea deliberată sub semnul tradiției, dar și sub semnul specificului religiei ortodoxe. În formularea celui care va deveni mentorul și directorul revistei, Nichifor Crainic, „artistul gândirist este un mărturisitor al neamului întru Dumnezeu, un mijlocitor între pământ și cerul nostru, între noi și arhetipul de frumusețe, de perfecțiune”.⁶

Apariția doctrinei gândiriste, puse sub auspiciile ortodoxiei și ale tradiționalismului, nu este întâmplătoare, dacă luăm în considerație aspectele socio-politice ale începutului de secol 20, „criza morală” prin care trecea societatea (nu numai românească!), proliferarea marxismului cu consecințe grave în inducerea unei concepții ateiste despre lume și viață tineretului universitar.⁷ Generația de creatori reunită în jurul „Gândirii” va lupta astfel pentru „readucerea lui *Iisus în Țara mea*”⁸ și implicit pentru „încreștinarea intelectualității noastre”.⁹

Deși originali și diverși în activitatea creatoare, scriitorii care au colaborat la „Gândirea” s-au reunit sub aceleași trei axe, așa cum adesea se va observa în analiza fenomenului cultural respectiv, acestea fiind „mitul sângelui” (tradiția), autohtonismul și ortodoxismul. Așadar, locul important și repede stabilit al grupării gândiriste în spațiul cultural românesc s-a datorat, așa cum tot monograful revistei îl sublinia, acestui „ideal comun al unor suflete logodite cu „*neamul și Dumnezeirea*”. Scriitorul

trebuie să fie un „mijlocitor” între Dumnezeu, izvor al frumuseții, și „inima neamului care aspiră după ea”. Aceasta era menirea pe care i-o cerea Nichifor Crainic creatorului român. Având o certă autoritate de mentor și teoretician al orientării sub care își înscriuseră creația mari scriitori, autoritate consfințită și prin eseurile publicate în paginile revistei și adunate în trei volume,¹⁰ Nichifor Crainic își pune propria poezie sub semnul ortodoxismului, altoit în multe poeme pe tradițiile folclorice vechi.

De la aceste două coordonate vom pleca în demersul nostru de prezentare a creației poetice religioase din perioada interbelică (circumscrișă curentului gândirist), selectând doi dintre reprezentanți-Lucian Blaga și Vasile Voiculescu. În definirea și observarea lor, vom lua ca puncte simbolice două versuri ale aceluiași Nichifor Crainic din poezia *Iisus prin grâu*: „Și - *nomenea* dumnezeirea/ Și *îndumnezeia* pe om”. Sunt aici cuprinse două orientări care pot fi dezvoltate în cele două teme majore ale poeziei gândiriste, după cum urmează:

1. 1. „Înomenirea” lui Dumnezeu, umanizarea ortodoxiei, tendință care își are rădăcinile în literatura scriitorilor gândiriști (Crainic, Voiculescu, Blaga, Pillat) hrănite de seva ortodoxismului nostru folcloric. „Personalitatea Mântuitorului, cu taina covârșitoare a Dumnezeului *înomenit* pe care o închide în ea, rămâne izvorul inepuizabil al inspirației artistice și culmea inaccesibilă, mai presus de orice imagine din câte au încercat să ne sensibilizeze”, o va exprima și direct (în eseuri) Nichifor Crainic, nu numai sub metafora poeziei.¹¹

1. 1. 2. Poezia lui Lucian Blaga: despre *confluența umanului cu divinul*. Un „ortodoxism de natură populară”, cu un Dumnezeu familiar, apropiat de om, credințele vechi, precreștine (sau paleo-creștine) făcându-și simțită adesea prezența, vom întâlni și la Lucian Blaga. Din mitul folcloric, dintr-o ortodoxie care nu a intrat în conflict cu credințele păgâne, Blaga gândește, simte și scrie o poezie în care dezvăluie, așa cum observa printre primii cercetători ai operei sale, Gheorghe Vrabie, „o di-

vinitate care invadează în noi în sensul unei *confluente a umanului cu divinul*".¹² „Sunt beat de lume și-s păgân”, va afirma poetul în „Lumina raiului” din primul volum, *Poemele luminii*.

În studiul intitulat „Spiritualități bipolare”, filosoful-poet semnala pe de o parte „orientarea spre transcendență” a spiritualității creștine, „transcendentul absolut” care, chiar în contact cu omul, rămâne totuși „inaccesibil înțelegerii acestuia”, dar și aspectul „foarte concret” al doctrinei creștine: „sâmburele mesajului creștin”, cum îl numește el. Acesta constă în aceea că „dumnezeirea s-a plimbat în carne și oase printre oameni în persoana lui Isus, adică ideea că eternitatea a despiciat vremelnicia ca o pană, făcându-se vizibilă”.¹³

De aceea, Lucian Blaga inserează uneori în poezie motivul divinității ca existență apropiată celui inocent: „Când eram copil¹⁴ mă jucam cu tine/și-n închipuire te desfăceam cum defaci o jucărie”, dar, o dată cu pierderea ingenuității, poetul (omul) îl pierde pe Dumnezeu „pentru totdeauna” într-o contopire cu universul înconjurător-„te-am pierdut pentru totdeauna/în țărână, în foc, în văzduh și pe ape” („Psalm”). Astfel, Dumnezeu nu e numai „înomenit”, ci identificabil în Creația sa, ascuns în natură, „mocnind sub copaci” („În munți”). Paradoxal, însă, fiind peste tot și în toate, divinitatea pare a se ascunde, iar în încercarea de dialog, în zbaterea căutării, poetul constată că aceasta nu-i mai răspunde, devenind „muta, neclintita identitate” care nu mai cere „nici măcar rugăciunea” („Psalm”). Toată ruga înălțată se dovedise, de altfel, inutilă și pentru cei îndrituiți să se roage pentru oameni, călugării, cei care, în lumea marcată de cântecul sfârșitului (de „cântecul de lebadă” venit „din cer”), „și-au închis rugăciunile/în pivnițele pământului. Toate-au încetat/murind sub zăvor” („Din cer a venit un cântec de lebadă”). Omul-creație, omul-copil al Celui de Sus se raportează totuși permanent la cel care i-a dat viață, la cel care „l-a semănat între brazdele lumii” („Învierea”).

1. 1. 3. Vasile Voiculescu și „sistematizarea stilului ortodoxist”. Deși îl consideră pe Voiculescu poetul care „a

reușit să sistematizeze cel mai bine stilul ortodoxist”, Nicolae Manolescu¹⁵ îl percepe totuși ca pe un poet fără trăire autentică, cu o poezie îndelung meșteșugită,¹⁶ un tradiționalist „nu de substanță, ci de stil”. În acest univers artificial (din perspectiva lui Manolescu), îngerii „devin niște locuitori banali ai satelor și ai câmpurilor”. Ori, din contră, tocmai apropierea și coborârea către concretul universului perceptibil omului sunt motivele poetice care ne fac să înțelegem această „banalitate” cu sensul de *inomenire* a întregii creații divine. „Prin mijlocirea îngerilor se pune omul în legătură cu Dumnezeu”, va arăta Călinescu. La acuza că poezia voiculesciană (sub acest motiv literar) ar fi fost influențată de Blaga sau Rilke, Călinescu dă replica, subliniind că „îngerii lui Voiculescu sunt autentici”. Motivul revine frecvent, poetul e obsedat de aceștia, „râvnea” să ajungă printre ei: „Nu te mai faci înger, cum râvneai odată” („Înger animat”) și îi simte familiari: „L-am cunoscut de cum l-am zărit” (L-am lăsat de-a trecut). În universul în care și un plop slăvește Creația-„își naltă foisorul de frunze în vânt și slavă” („În vie,,), în care pământul îl așteaptă „pe Domnul primăverii” și-l întâmpină plecat, Iisus vine în lume odată cu întreaga natură trezită la viață, regenerată, reînviată-trimiterea la înviere fiind, desigur, subînțeleasă: „Iisus venea cu iarba. Și sălciile-n vad/Din bumbi de muguri proaspeți își descheiau veștmântul/Și-n cale ploconite i-l așterneau, plocad” („Flori”).

Plecând tot de la poezia lui Nichifor Crainic și luându-l pe directorul „Gândirii” drept promotorul orientării către ortodoxismul autohton, vom semnala acum al doilea aspect sub care poate fi receptată poezia sa (și a altor scriitori apropiați revistei), adică ceea ce putem numi, preluând ideea din versul citat anterior,

1. 2. În căutarea lui Dumnezeu sau aspirația către paradisul pierdut, neliniștea și „îndumnezeirea” omului. Într-o trecere în revistă a „poesiei noastre religioase”,¹⁷ Nichifor Crainic insistase pe „taina covârșitoare a Dumnezeului *inomenit*”. Însă, chiar adus atât de aproape de om, chiar „inomenit”, Dumnezeu rămâne „culmea inac-

cesibilă”, iar taina creației divine, în loc să fie descifrată, este mereu și mereu sporită de „lumina” poeziei. Nu ne sugerase aceasta în mod poetic Blaga în celebrul său vers: „Eu, cu lumina mea, sporesc a lumii taină”? Cu cât poetul-om crede că se apropie cu lumina artei de misterul divin, cu atât înțelege că măreția Creației este inaccesibilă.

Sub acest aspect, aspirația, ca și „întâlnirea” Omului cu divinul, dar și cu filosofia căutării ori cu marile întrebări pe care și le-a pus permanent ființa umană (reiterate mereu de scriitori) apar într-o Poezie care a creat tradiție în literatura universală, dar și în literatura română, pe lângă Nichifor Crainic, prin Vasile Voiculescu, Lucian Blaga sau Tudor Argezi ori Horia Stamatu.

„Îndumnezeirea nu se adaugă ființei ca un element cu totul exterior, heterogen și fără aderență la structura sa reală, ci ea, rămânând bineînțeles, în primul rând, rodul acțiunii harului dumnezeiesc, reprezintă în același timp și dezvoltarea unei aptitudini firești a făpturii umane. Să nu uităm că adevărata stare a omului, regimul său ontologic primordial, în care a fost constituit de Creator, era tocmai starea de *Dumnezeu creat*; conferită prin chipul și asemănarea lui Dumnezeu din el; în afară de ea, omul nu mai este om; natura pură este o abstracție”, accentuase André Scrima.¹⁸

1. 2. 1. Lucian Blaga și „setea de divinitate”. Seta înscrierii în orizontul revelației și al misterului universului o întâlnim însă la toți scriitorii gândiriști. O materializare lirică specială și inedită pentru timpul respectiv este poezia lui Lucian Blaga. Monograful „Gândirii”, Gheorghe Vrabie, îi afirma încă de la început unicitatea, scriind astfel că „nimeni în literatura noastră până la Lucian Blaga n-a simțit mai tragic și mai sfâșietor această sete de divinitate și nimeni n-a evocat-o mai patetic ca poetul gândirist”.¹⁹

George Călinescu îl situase pe Blaga printre ortodoxiști, deși, la poet, amintirea fondului arhaic apare adesea ca o contrapondere. Este întâlnirea dintre cele două epoci, zorii erei creștine întâmpinând opoziția tradiției și

a mitului dător de legendă. Viața în care „o fată/cu genele ca spicele de orz („În lan”) îl face să i se „nască sufletul” se confruntă cu amintirea fondului precreștin cu „tristețea zeului Pan” (cel amenințat de „umbra lui Crist”). Pe zeul păgân îl supără sclipirea unei cruci când „se înmulțesc prin codri mănăstirile” („Umbra”), descoperind „mirat/că prietenul avea pe spate o cruce” („Păianjenul”), natura toată, cu alte cuvinte, fiind situată sub semnul divin.

Sfiala de a vorbi până la patru ani (în care Blaga însuși vedea un simbol emblematic al refuzului dialogului cu lumea), a fost înțeles de filosof și ca metaforă a „împotrivirii” de „a prelua păcatul original al neamului omenesc”. O decodare a acestei tăceri o încerca și criticul Nicolae Manolescu în analiza „poeziei noastre moderne”:²⁰ „Ce caută însă poetul? Care este semnificația muțeniei lui? El are sentimentul că nu ține de lumea muritoare, că născându-se, a pierdut paradisul. El e prieten al adâncului, al liniștii, sortit să contemple pururi absolutul din care s-a desfăcut”.²¹ Și totuși... Poate că la maturitate, poetul înțelege și vrea să spună mai mult. În frecvent citatele versuri care încep cu „Lucian Blaga e mut ca o lebădă”, mesajul pare explicit: „Sufletul lui e *în căutare...*”, iar căutarea nu poate fi altceva decât drumul care apropie de miracolul divin. „Problema cunoașterii lui Dumnezeu (este o) preocupare constantă în lirica lui Lucian Blaga”, afirmă și profesorul Ovidiu Moceanu într-un articol dedicat „Numirii și atributelor ființei lui Dumnezeu în lirica blagiană”.²² Zbaterea întru cunoaștere, tensiunea dintre refuzul de a se integra (prin logos) lumii terestre și lumea însăși, „adorarea vieții” ori regretul la „frânta bucurie de viață” („Liniște”) sunt două axe pe care se sprijină creștia blagiană în mare parte.

De vreme ce doctrina creștină era percepută de Lucian Blaga „echivalentă cu o revelație de varii aspecte, dintre care unele apelau de-a dreptul la *văz și închipuire*”, nu vor surprinde în poezia sa elementele concrete ale vieții în care poetul (omul) caută sau descoperă divinitatea. Lanul, bobul de grâu, iarba, copacii, „lucruri mici/lucruri

mari” etc. sunt, de fapt, concretul lumii de care, în clipe de îndoială (și de căutare!), simte a nu mai fi „vrednic”. Este poemul intitulat sugestiv „Din cer a venit un cântec de lebedă”, căci prin subînțelesul muțeniei acestei păsări, poetul sugerează lipsa de comunicare cu Cerul și, de aici, îndoiala.

Poetul care știa că orice creație „sporește a lumii taină” își cere tăcerea și „ochii închiși” nu pentru a se abstrage, ci pentru a privi înlăuntrul său. Și astfel, cunoscându-se mai adânc pe sine, poate avea revelația lumii create de Dumnezeu, revelație găsită numai în căutare: „Am privit, am umblat și iată cânt:/cui să mă-nchin, la ce să mă-nchin?” („Din cer a venit un cântec de lebedă”).

1. 2. 2. Vasile Voiculescu și poezia religioz-filosofică.

Un alt mare poet gândirist, a cărui „credincioșenie” a fost adesea scoasă în evidență de cei care au înțeles mai în adânc literatura sa, este Vasile Voiculescu. Despre religiozitatea sa adâncă va scrie și Valeriu Anania mai târziu, subliniind că Voiculescu este „unul dintre puținii poeți religioși a căror sinceritate nu poate fi pusă la îndoială”.²³ Înaltul prelat și scriitor pune de fapt aici indirect problema celor două tipuri de poezie religioasă: cea izvorâtă din trăire autentică și poezia construită cu vocabular din sfera religiosului/teologică, dar fără a avea fiorul mistic. O dată cu volumul *Poeme cu îngeri*, poetul este integrat de criticul George Călinescu în ortodoxism și tradiționalism, fiind situat în acțiunea literară de continuare „alături de Blaga, (în) cântarea jalei metafizice”.

Poezia lui Voiculescu izvorăște din trăire autentică, iar tema frecventă a poeziei lui este una religioz-filosofică, în care omul este perceput într-o acută criză a căutării. În raportul om/individ-divinitate materia poeziei se încheagă din suferința și zbuciumul său de ființă pieritoare, aflată permanent între cele două condiții - materie și spirit. Chiar Isus, deopotrivă om și Fiul al lui Dumnezeu, trece prin drama celui care, ca om, se îndoiește și „luptă cu soarta”. Destinului hărăzit de „mâna ne-ndurată”, de Tatăl ce-l pregătea, prin suferință, pentru viața

veșnică, el „se-mpotriva întruna” într-o „amarnică strigare”, refuzându-l („În grădina Getsemani”).

Și în *Pârgă*, și în *Poeme cu îngeri*, Voiculescu abordează teme religioase cu punctul de plecare în cele biblice, poezia sa fiind un document autentic al aspirației către divinitate, precum și al zbulciumului căutării.

Fie și din aceste succinte repere asupra poeziei a doi reprezentanți ai poeziei de la „Gândirea”, Lucian Blaga și Vasile Voiculescu, și putem concluziona că arta ține în egală măsură de știință și de religie; de matematică și de filosofie, de spirit și de materie.

Au demonstrat-o la noi scriitorii *gândiriști*, cei pe care ideologul grupării (Nichifor Crainic) îi numise fără rezerve (și cu autoimplicare!) „scriitori creștini” sau, așa cum va sublinia în alți termeni și Gheorghe Vrăbie, pentru ei „divinitatea nu mai este o problemă conceptual pusă, ci o adâncă și intensă trăire”.²⁴

Viziunea apofatică este, prin urmare, o caracteristică a ortodoxiei, implicit a modului în care este gândită relația omului cu Dumnezeu de către scriitori ca Nichifor Crainic, Lucian Blaga ori Vasile Voiculescu.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE:

¹ Ion Papuc, *Litere și filozofie*, București, Editura România Press, 2007, p. 13.

² André Scrima, *Antropologia apofatică*, București, Editura Humanitas, 2005, p. 368.

³ Tudor Vianu, *Filosofie și poezie*, București, Editura Enciclopedică, 1971, p. I, II, 12, 13.

⁴ Am preluat formularea care a dat chiar titlul unui cunoscut volum al lui Solomon Marcus, *Întâlnirea extremelor. Scriitori în orizontul științei*, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.

⁵ Referitor la creația artistică a acestei grupări, în cunoștință de cauză, în calitate de contemporan și prim monograf, Gheorghe Vrăbie afirma: „în gândiriști găsim pe cei dintâi chinuiți de misterul divin, pe cei dintâi căutători de Dumnezeu” (Gheorghe Vrăbie, *Gândirismul*, București, Editura Cugetarea, f. a., p. 201).

⁶ Nichifor Crainic, *Puncte cardinale în haos*, ediția I, *Ortodoxie și Etnocrație*, 1936, p. 157.

⁷ O mărturie a lui Jean Bart, reprodusă de biograful *Gândirii*, Gheorghe Vrăbie, citează un tânăr care, pe o carte poștală, încheia un mesaj: „Cât despre Dumnezeu, te anunț că nu există” (Gheorghe Vrăbie, *Gândirismul*, p. 73).

⁸ Un eseu al lui Nichifor Crainic este intitulat astfel.

⁹ Gheorghe Vrăbie, *Gândirismul*, p. 74.

¹⁰ *Nostalgia Paradisului, Puncte cardinale în haos, Ortodoxie și etnocrație*.

¹¹ Nichifor Crainic, *Puncte cardinale*, p. 104.

¹² Gheorghe Vrăbie, *Gândirismul*, p. 227.

¹³ Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1944, p. 177.

¹⁴ După „îndepărtata copilărie”, va „striga” mereu „sângele” poetului („În marea trecere”), motivul „copilăriei depărtate” apărând adesea în poezia blagiană („Liniște între lucruri bătrâne”).

¹⁵ Nicolae Manolescu, *Poezia română modernă*, București, Editura pentru Literatură, 1968, p. XLVII.

¹⁶ Această percepție poate fi, desigur, consecința mesajului din poemul intitulat chiar „Poezie”, o *Ars poetica* voiculesciană, comparabilă cu „Testamentul” lui Arhezi, poem care cuprinde în vers esența trudei cu cuvântul a oricărui creator care „s-a băgat surugiu la cuvinte”. Ovid Crohmălniceanu, dimpotrivă, îl numește „poetul cu cea mai pronunțată înclinație religioasă” (Ovid Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, volum II, 1974, p. 285), iar Ion Pillat îi consideră de asemenea poezia ca fiind „cea mai religioasă.” (apud *Ibidem*, p. 286).

¹⁷ „Poesia noastră religioasă”, conferință rostită în limba germană la Universitatea din Zagreb, 4 iunie 1943.

¹⁸ André Scrima, *Antropologia apofatică*, pp.118-119.

¹⁹ Gheorghe Vrăbie, *Gândirismul*, p. 232.

²⁰ Prefață la Nicolae Manolescu, *Poezia română modernă*.

²¹ *Ibidem*, p. XVIII.

²² Ovidiu Moceanu, „Numirii și atributelor ființei lui Dumnezeu în lirica blagiană”, în *Tabor*, număr 2, 2009.

²³ Valeriu Anania, *Din spumele mării*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995, p. 164.

²⁴ Gheorghe Vrăbie, *Gândirismul*, p. 201.

LUCIAN BLAGA ȘI LUMEA BANATULUI

Prof. dr. Zenovie CÂRLUGEA
Uniunea Scriitorilor din România

„Lucian Blaga și Banatul”, iată o temă cu largi rezonanțe în conștiința cultural-literară românească, fără de care harta geografiei noastre literare, în sensul în care Auguste Dupouy¹ sau André Ferré defineau acest concept,² dincolo de ceea ce se înțelegea mai înainte prin „le provincialisme littéraire”, nu poate fi completă, întregitoare și definitivă pentru tabloul național de valori al României Mari. Al acelei țări întregite prin actul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, știind că la Conferința de Pace de la Paris însuși Caius Brediceanu militase cu tot sufletul, pe baza unor hărți minuțios întocmite, pentru aducerea Banatului la patria mamă. Nu e lipsit de interes să amintim că acest al doilea fiu al avocatului și omului politic bănățean Coriolan Brediceanu, deputat în Parlamentul de la Budapesta, a fost la rândul său un inimos militant pentru drepturile sociale și naționale ale românilor din monarhia austro-ungară. Caius Brediceanu, colaborator apropiat al lui Ionel Brătianu, a îndeplinit funcția de notar, în Sala Unirii, al Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia, făcând parte din Marele Sfat al Țării (unul din delegația de cinci persoane, condusă de Vasile Goldiș și Alexandru Vaida-Voievod, care au dus la București actele Marii Uniri). Deputat în mai multe rânduri (1919, 1926-27), Caius Brediceanu îndeplinesc în 1921 funcția de Ministru de Stat pentru Ardeal și Banat (în guvernul Take Ionescu), optând apoi pentru o carieră diplomatică. Și este iarăși de menționat faptul că, la recomandarea sa, însăși Cornelia, sora sa, și Marioara (fiica profesorului preot Iosif Blaga, unchiul poetului, de la Brașov) făcuseră parte din Comisia României, secțiunea pentru tineret, participantă la Conferința de Pace de la Paris (1919). Citind scrisorile trimise de tânărul Lucian iubitei sale

Cornelia, studenta medicinistă de la Viena, în toamna și iarna anului 1918, vom vedea cât de animat era poetul atât de acțiunile pregătitoare, cât și de participarea sa, alături de fratele Lionel, primarul Sebeșului, la Marea Adunare de la Alba-Iulia. Faptul va fi evocat în *Hronicul și cântecul vârstelor*, de unde aflăm despre bucuria unui copil de lăncrâjan care strigase cu entuziasm „Trăiască România dodoleață”.

Primul contact al poetului cu lumea Banatului se produce în vara lui 1917, când proaspătul absolvent de teologie (de la Oradea) merge la Lugoj, la solicitarea Bredicenilor „pentru cunoaștere”, după ce Cornelia îi anunțase că s-a „logodit” cu fiul preotului din Lăncrâm, student la filosofie la universitatea din capitala imperiului. Aici, tânărul Lucian va rămâne câteva zile, așteptându-l să sosească pe inițiatorul întâlnirii, Caius Brediceanu, fratele sub autoritatea și pe spesele căruia se afla sora sa Cornelia. Așteptarea se dovedește zadarnică, iar tânărul Lucian va reveni la Sebeș, unde se afla domiciliată familia. Peste câteva zile, poetul are surpriza de a afla că vizita sa la Lugoj nu făcuse o impresie deosebită, în consecință este rugat de mama Corneliei să se retragă din legătura cu fiica ei, pentru care Bredicienii aveau alte perspective potrivite cu rangul lor social. Indignat la culme de acest fapt, tânărul Lucian, nutrinde convingerea propriei sale realizări, este convins că atitudinea Bredicenilor va fi incriminată „în fața istoriei”! Dar, o scrisoare din partea Corneliei vine să-l liniștească, aceasta mărturisindu-i că sentimentele ei rămân aceleași și deci legătura dintre ei rămâne de neclintit. Într-adevăr, nici perioada când Cornelia va fi luată de fratele său la Conferința de Pace, lipsind mai mult timp de la Viena, cu atât mai puțin relațiile dintre cei doi după ce tânărul Lucian devine student în capitala imperiului (din toamna lui 1917, până în vara lui 1919), nu vor scădea tonusul prieteniei, dimpotrivă aceasta va deveni tot mai solidă, mai sinceră, mai devotată, culminând cu căsătoria din 20 decembrie 1920, care va avea loc la Cluj, acolo unde tinerii soți se stabiliseră.

Din 1920 până în 1924, poetul are o ferventă activitate publicistică, ca redactor angajat la ziarul de orientare

național-tărănistă „Voința”, dar și la „Patria” lui Agârbiceanu, membru în comitetul de direcție al „Gândirii”, redactor la revista trilingvă „Cultura” lui Sextil Pușcariu, încercând totodată să intre la universitate. În primăvara lui 1924, însă, Blaga va fi respins la examenul de docență în estetică, din cauza unor elemente opace și resentimentare, ceea ce produce familiei o mare nefericire asemănătoare cu depresia. Este momentul ca tânăra soție să intervină, hotărând să-l scoată pe poet din atmosfera presantă psihic și îmbâcsită a Clujului, prin plecarea la Lugoj, unde ea va deschide un cabinet stomatologic. Lugojul îi va oferi poetului liniștea necesară meditațiilor sale cultural-literare și creațiilor poetice, dramatice și eseiste. Este vorba de intervalul iunie 1924-octombrie 1926, după care, cu 1 noiembrie 1926, Blaga este numit atașat de presă la Legația României de pe malul Vistulei, în Polonia.

La 27 iulie 1924, generosul frate Caius Brediceanu le cumpără tinerilor o „casă cu vie”, situată la ieșirea din oraș, un loc denumit de poet „pitoresc” și „solar”, unde tânăra familie, care locuise la început în casa părintească din Lugoj, se va muta la 30 mai 1925, după amenajările necesare.

În scrisoarea din 23 iulie 1924, profesorul Sextil Pușcariu de la Cluj își exprimase convingerea că „*în Lugoj vei avea o epocă de concentrare și productivitate mai mare decât în Cluj sau București*”. Se arăta, totodată, interesat de cele două piese de teatru, *Fapta* și *Daria* (1925), aflate în lucru, în care apăreau unele aspecte de psihanaliză, care nu vor face aderență cu spiritul său clasicist.

Dedicându-se scrisului „*cel puțin 10 ore pe zi*” (după cum aflăm dintr-o scrisoare a Corneliiei adresată aceluiași Sextil Pușcariu), tânărul Blaga va avea la Lugoj o perioadă atât de densă și concentrată, încât mai târziu, la 3 mai 1937, îi va mărturisi Corneliiei că „*în Lugoj am făcut saltul decisiv al vieții mele: acolo am făcut cele mai mari eforturi de gândire și am uneori impresia că tot ce am lucrat de-atunci nu e decât o realizare*”.

Lugojul va constitui, *expressis verbis*, „*saltul decisiv al vieții mele*”, moment decisiv în conturarea mai de-

cisivă a personalității sale. Scrisul neconținut la masa de sub castanul din vie, începând din 1924, până în toamna lui 1926, va îmbrățișa o arie vastă de probleme. Aici va scrie Blaga *Filosofia stilului* (tipărită în septembrie 1924 la „Cultura Națională”), *Ferestre colorate* (volum tipărit la Editura Librăriei Diecezane de la Arad, în anul 1925, prin grija lui Aron Cotruș), precum și eseul *Fenomenul originar* (apărut în volum în iunie 1925, după ce fusese publicat în foileton, începând din toamna lui 1924, în „Adevărul literar-artistic” al lui Mihail Sevastos).

Tot acum începe colaborarea săptămânală la „Cuvântul”, care apare la București sub direcția lui Titu Enčovici, Blaga figurând printre redactorii publicației al cărei prim număr apărea la 6 noiembrie 1924. O colaborare importantă va avea și la „Universul literar”, suplimentul faimosului „Universul” al lui Stelian Popescu, unde directorul Perpessicius îi va publica, în foileton, eseul *Daimonion* (mai-decembrie 1926). Mai mult chiar, „Rampa” din 21 august 1926, publică un interviu acordat de poeză lui Sergiu Dan.

În paralel, prietenia cu Nichifor Crainic dădea și ea frumoase roade, poetul fiind, cum se știe, unul din cei patru corifei ai „Gândirii” înființată la Cluj în mai 1921, alături de Cezar Petrescu, Gib I. Mihăescu, Adrian Măniu, având ca redactor asociat în perioada clujeană pe publicistul D. I. Cucu.

Legăturile cu Clujul nu vor fi uitate, întrucât poetul va deveni redactor-asociat la revista „Cultura” înființată în 1924 de Sextil Pușcariu, periodic ce apărea în limbile germană, franceză, maghiară și română. La rândul său, ziarul „Patria”, prin directorul său Ion Agârbiceanu, îi solicită colaborarea. De amintit că vechea revistă „Cosânzeana”, inițiată la Orăștie în 1911 de Sebastian Borne-misa și transferată la Cluj în 1915, va publica, timp de câteva luni, mai exact în perioada 1 ianuarie-aprilie 1926, un amplu studiu monografic scris de Ion Breazu, comentând atât volumele de poezii apărute până acum (*Poemele luminii, Pașii Profetului, În marea trecere*), cât și piesele de teatru (*Zamolxe, Tulburarea apelor, Daria, Învierea*).

În primăvara lui 1926, poetul va definitiva *Meșterul Manole*, scrisă ca și *Daria* „la vie, sub castanul din mij-

loc”. De asemenea, la 23 iunie 1925, poetul consemnează: „Am terminat *Învieirea, pantomimă în patru tablouri (piesă intitulată mai întâi Ciurma, în dec. 1924, n. n.)*. Ar fi de dorit ca muzica ce-o va face Tiberiu, tot aici să se desăvârșească”. Din păcate, cumnatul său Tiberiu Brediceanu, ocupat cu culegerile sale de folclor din Ardeal și Banat, nu va da curs dorinței poetului decât mult mai târziu, în 1934, când poetul se afla deja în diplomatie la Viena, de vreo opt ani!

Se cuvin amintite și drumurile poetului făcute la București și Craiova, unde spera să i se joace, în primăvara lui 1925, dramele *Tulburarea apelor* și *Daria* (vezi corespondența cu poeta Elena Farago, în casa căreia poetul o va cunoaște pe fiica acesteia Coca Farago, care scria poezii și căreia poetul îi va dedica un articol în „Cuvântul”).

Și tot de la Lugoj poetul întreține o corespondență constantă cu scriitorul Oscar Walter Cizek, pe care chiar îl invitase să-l viziteze.

O mențiune aparte trebuie făcută în legătură cu colaborarea poetului la revista „Banatul” de la Timișoara (invitația i-o făcuse redactorul Ioan Grigore). Aici, în numerele 1, 2 și 3 din 1926, poetul va publica nu mai puțin de șapte articole, între care trebuie amintite cele axate pe definirea specificului bănățean, a unor personalități și realități bănățene precum gânditorul A. C. Popovici sau profesoara Laura Vlad, sora poetului dialectal Victor Vlad Delamarina, autoare a unei interesante colecții de „*Păpuși etnografice*”.

Un eseu de mare valoare publicat în „Banatul” (ianuarie 1926) este intitulat *Barocul etnografiei românești*, în care Lucian Blaga, atent observator al spiritului bănățean, preciza: „*Niciuna din provinciile românești nu are o cultură etnografică, anonimă, populară, atât de diferențiată ca Banatul, dar în același timp niciuna din provinciile românești n-a dat relativ așa puține personalități creatoare ca Banatul*”. Oricât de „țanțoș” ar părea țaranului de aiurea, „*bănățeanul are totuși dreptate să se socotească într-o oarecare privință «fruncea»*”. Stăpân peste un sol „mănos”, cu belșug „în pâine și vin”, posedând „un temperament cu multă conștiință de sine”, mi-

nunatul peisaj, toate au concurat la crearea „*unei flore culturale de-o bogăție barocă*”. În comparație cu Banatul, „*Ardealul are o cultură etnografică incomparabil mai săracă*” (deși, într-o scrisoare către Ion Chinezu, spunea textual că „*bănățenii citesc mai puțin decât ardelenii*”). Se poate preciza, astfel, incontestabil: „*cultura Banatului reprezintă barocul etnografiei românești*”, ilustrat de câteva personalități ridicate din „*massa bănățeană*”. Celălalt articol, *Literatura anului*, comenta importante apariții semnate de scriitori mai cunoscuți: Cezar Petrescu, Emanoil Bucuța, Ioneț Teodoreanu, Felix Aderca, Emil Isac, Aron Cotruș. În numărul 2 (februarie), 1926, Lucian Blaga publică articolul omagial *Aurel C. Popovici* (despre „*gânditorul uitat ale cărui vederi mai pot să reînvie*”, fără îndoială „*cea mai importantă personalitate intelectuală răsărită din peisajul Banatului*”, „*europenul bănățean*” în istoria artelor) și recenzia *Legătura roșie de Em. Bucuța*, carte apărută în colecția „*Cartea vremii*”, îngrijită de Nichifor Crainic. În numărul 3, alte două articole: *Teatrul de Vest* și *O antologie a poezilor de azi*. Ultimul articol publicat în „*Banatul*” apare în numărul comprimat 8-9 (de vară): *Studiul proverbului*, semnat L. B., ca și precedentul.

Desigur, Lugojul constituie un popas important în viața lui Lucian Blaga, în noiembrie 1925 scriindu-i lui O. W. Cisek: „*Eu am așteptat cât mai aștept și-o să-mi caut rostul în altă parte*”.

Perioada 1924-1926, caracterizată de „*un efort intelectual și creativ enorm*”, ar fi constituit pentru poet un fel de „*exil interior*”, atât de favorabil reflecțiilor și creației literare, după cum apreciază monografistul Ion Bălu: „*Prin stabilirea la Lugoj, Lucian Blaga străbătea spațiul unui voluntar și necesar exil interior. Izolarea socială pe care, în aceeași perioadă temporală, Marcel Proust o trăia în apartamentul său parizian, este înțeleasă de Lucian Blaga drept o condiție intrinsecă a creației: opera nu se poate edifica decât în solitudine*”.³ Lugojului i-ar aparține, după critic, poemele acut reflexive *Ioan se sfâșie în pustie*, *Pasărea sfântă* „*întruchipată în aur de Constantin Brâncuși*”, *În munți*, *Epilog ș. a.*, exprimând deopotrivă o viziune esențializată a propriului des-

tin și o imperioasă nevoie de transfigurare și transcendență, poeme ce-și vor găsi loc în volumul următor, *Lauda somnului* (1929), de o amprență expresionistă aparte.

O cercetare a arhivei „Gândirii” din perioada iunie 1924-1 mai 1926 ne ajută să înțelegem că poemele publicate de Lucian Blaga în revista de la București, încă sub conducerea lui Cezar Petrescu, exprimă un eu poetic îndurerat, cutreierat de neliniști existențial-ontologice, o senzație de însingurare și de pustiu sufletesc, de rătăcire „prin pustie”. Citite cu atenție, poeziile acestea dezvăluie o sensibilitate rănită, chiar un presentiment al predestinării tragice, rememorând datele unei copilării pierdute pentru totdeauna. Mai mult chiar, o lume de la care Dumnezeu și-a întors fața, lăsată în paragină, situată sub semnul „marii treceri”, alienantă, pierzându-și rostul și sensul („paradis în destrămare”), cu atât nevoia de eliberare și transcendență este mai acută, urgentă, în rugile sale, de o sfâșietoare „tristețe metafizică” către un Elohim inexistent, abstras. Să reținem și peisajul în general „montan” (poetul inspira aerul unui Banat montan, nu?!).

Iată un index al acestor poeme ce vor intra în volumele *În marea trecere* (1924) și *Laudă somnului* (1929): *Cântec pentru trecut* (15 octombrie 1924), *Tăgăduiri* (15 noiembrie 1924), fragmente din piesa *Fapta*, tabloul III (1 decembrie 1924), *Tristețe metafizică* (1 decembrie 1924), *Fum căzut* (1 ianuarie 1925), *Peisaj transcendent* (1 februarie 1925), *În mănăstire de munte* (15 februarie 1925), *Făgăduinți din flăcări* (1 martie 1925), *Balada sfântului blestemat* (15 martie 1925), *Început de primăvară* și poemele-eseu *Ceasornicul de nisip* (1 aprilie 1925), *Lot* (15 mai 1925), *Biografia mea pentru un prieten* (1 iunie 1925), *Pasărea sfântă* și *În munți* (1 februarie 1926), *Ioan se sfâșie în pustie*, *Somn* (1 martie 1926), *Paradis în destrămare* (1 aprilie 1926), *Biblică* (1 mai 1926). Cu această din urmă poezie, colaborarea lui Blaga încetează până la sfârșitul anului, când deja era la post (atașat de presă în capitala Poloniei).

Un mic incident se produsese, totuși. În numărul din 1 mai 1926, sub semnătura lui T. Păunescu-Ulmu se publicase articolul „Revistele”, în care se făcuse o referire malițioasă la Lucian Blaga, care s-ar „îndepărta” de

programul revistei prin publicarea unor scrieri filosofice (*Filosofia stilului*, 1924, *Fenomenul original*, 1925; *Fetele unui veac*, 1925; *Ferestre colorate*, 1926; *Daimonion*, 1926), în detrimentul poeziei devenite tot mai confuză.

Redacția, luând act de „judecata” confratelui pasager, revine în numărul din 1 iulie 1926, cu un articol intitulat *Un conflict moral și imaginar*, scris de Cezar Petrescu, care rezumă acest „zvon de chivuțe”, precizând că Lucian Blaga va rămâne prin „credincioasa sa prezență” în mijlocul „prietenilor și tovarășilor de drum”. Să precizăm că poetul publica pe atunci în „Universul literar”, în foileton, esul *Daimonion*, apărut în volum spre sfârșitul anului 1926.

Nu ar fi lipsit de interes să menționăm și scrierile de altă natură ale poetului găzduite de revista „Gândirea” din această perioadă 1924-1926. Anunțată ca apariție editorială la „Cultura Națională”, în numărul din 1 noiembrie 1924, *Filosofia stilului* beneficiază de o cronică pertinentă semnată de Tudor Vianu în numărul din 15 noiembrie 1924. În numărul următor (1 decembrie) Blaga publică esul *Arta magică* semnat „L. B.”, iar în cel din 15 decembrie articolul *Corectiv și expresiv*. Un nou articol semnat „L. B.”, intitulat *Povestea unei metode*, se publică în numărul din 1 ianuarie 1925, iar în cel din 1 februarie 1925 esul *Reflexii asupra stilului*, militând pentru o altă interpretare a maximei buffoniene, „*stilul e omul*” trimițând nu la individual, ci la „tipic”, „*deci de parte de idealul individualului*”: „*Abia prin stil (clasic) omul devine adevărat om. Stilul face pe om-om «tipic», om ideal*”. La 15 februarie, revista îi publică esul *Un scriitor pe care nu-l cunosc* (e vorba de un portret făcut celebrului rus Rosanor, un individualist cinic și un mistic radical, din scrierile lui Mejerovski). În numărul din 1 martie publică esul *Ficțiunea spațiului*. La rubrica „*Idei, Oameni & Fapte*” din numărul 11 (15 martie 1925) se publică articolele *Masaryk*, cu prilejul împlinirii a 75 de ani a președintelui ceh, și *Manifestele*, publicate cu inițialele „L. B.”. Peste un an, la 1 martie 1926, poetului i se va recenza volumul *Fetele unui veac*, de către Tudor Vianu. La 1 aprilie 1926, Blaga revine cu recenzia *Comori*

ardelene pierdute, la lucrarea profesorului clujean I. Petranu „Revendicările artistice ale Transilvaniei”.

Nu era, desigur, vorba, la Lugoj, chiar de un „exil interior”, trăit de poet în perioada 1924-1926, cum apreciază Ion Bălu în lucrarea citată (comparația cu Marcel Proust nu prea e la locul ei, autorul „*căutării timpului pierdut*” decedase în 1922), cât mai degrabă de o perioadă de *regăsire* și *elan creator* fără precedent. Nu trebuie uitate nici unele ocazii de *socializare* din partea poetului, mai întâi încercând să învețe limba franceză cu renumitul profesor de la liceul din localitate, Fernand Diez, venit în România odată cu Misiunea Franceză din timpul Primului Război Mondial (lucrurile le inițiasse Cornelia care-i scrisese lui Sextil Pușcariu că a aflat de un post de diplomat la Paris, pentru care ar putea fi potrivit soțul ei). O altă socializare o are tânărul Blaga cu verișoara soției, profesoara Laura Vlad, absolventă a Academiei de Arte Plastice din München și autoare a unor *pă-puși etnografice* ce-i inspiră poetului rânduri de reală admirație și prețuire.⁴

Interesul pentru *Păpușile etnografice* ale verișoarei sale va rămâne constant pentru poet, chiar și când va deveni diplomat la Berna, propunând Ministerului Afacerilor Străine cumpărarea acestor colecții în interesul unei mai bune propagande culturale românești în străinătate. Nu e lipsit de interes să menționăm că la Expoziția Internațională de Etnografie de la Barcelona, din 1929, *Păpușile etnografice* ale Laurei Vlad vor obține Premiul I și Medalia de aur.⁵

Pentru perioada 1924-1926 se cuvine o abordare monografică de amănunt, care să pună în lumină atât „regăsirea de sine” a poetului în acest loc pe care-l găsea „*pitoresc*” și „*solar*”, cât mai ales câștigurile imense pe care le-a înregistrat opera sa în varii registre (poezie, dramaturgie, filosofia culturii, publicistică), deopotrivă cu deschiderile epistolare (Sextil Pușcariu, Ion Breazu, Nichifor Crainic, Oscar Walter Cizek, Elena Farago, Adrian Maniu ș. a.) și drumurile poetului la Cluj, Sibiu, Geoagiu, Brașov, București, Craiova, mai toate în interesul biografiei sale literare.

„Stația” Lugoj (după „etapele” Lancrăm, Sebeș, Brașov, Sibiu, Oradea, Viena, Cluj, Bistrița) constituie una din cele mai importante sejururi, în care s-a produs o adevărată maturizare a scriitorului și gânditorului Lucian Blaga, „placă turnantă” de pe care va avea loc „*saltul decisiv al vieții mele*”.

La 4 august 1926, poetul înaintează Ministerului Afacerilor Străine, al cărui titular era diplomatul Ion Mitileneu, solicitarea de a ocupa postul de atașat de presă la München. Ajutat de familia Goga, îndeosebi de soția acestuia, verișoara Veturia (apelată de poet cu hipocoricul „Duța”, cea mai îndepărtată verișoară evocată în *Hronic*), Blaga merge în audiență, propunându-i-se postul liber de la New York. Refuzând să meargă „*la capătul lumii*”, poetul se trezește numit, cu începere de la 1 noiembrie 1926, la Varșovia, oraș care va constitui, vreme de un an, prima stație diplomatică din mai lungul sejur de 13 ani prin diferite capitale europene (Praga, Berna, Viena, din nou Berna și, în sfârșit, Lisabona). În numărul din toamna anului 1926, al revistei „Banatul” din Timișoara se anunța că secretarul de redacție Emil Gherga s-a stabilit la Paris, iar „*D[omnu]l Lucian Blaga, colaboratorul revistei noastre, a fost înaintat atașat de presă la Varșovia*”.

NOTE ȘI BIBLIOGRAFIE:

¹ Auguste Dupouy, *Géographie des lettres françaises*, Paris, Armand Colin, 1942.

² André Ferré, *Géographie littéraire*, Paris, Le Sagittaire, 1946.

³ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, volum I, București, Editura Libra, 1995, p. 352.

⁴ *Păpuși etnografice*, în „Cuvântul”, 3 decembrie 1924, cf. Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, ediție de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973, pp. 83-87.

⁵ Constantin-Tufan Stan, Gheorghe Luchescu, Victor Vlad Delamarina și familia sa: *contribuții biografice*, Timișoara, Editura Euro-stampa, 2009; *Lucian Blaga. Din activitatea diplomatică, Rapoarte, articole, scrisori, cereri, telegrame*, volum II, ediție îngrijită, cuvânt înainte, note, postfață și indici de nume de Pavel Țugui, București, Editura Eminescu, 1995, pp. 155-157.

LUCIAN BLAGA – ACUM UN VEAC, ÎN 1919

Zoia Elena DEJU

Uniunea Scriitorilor din România

După ce își pusese toată încrederea și întregul entuziasm în actul istoric al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, el însuși participând la evenimentul crucial al României reîntregite, și după ce manuscrisul *Poemelor luminii* fusese trimis la Cernăuți, profesorului Sextil Pușcariu, Lucian Blaga își vede, începând cu 3/16 ianuarie 1919, publicate poeziile în „Glasul Bucovinei”. Poeziile vor continua să apară aici până la 19 iunie 1919, așadar chiar și după debutul editorial, din aprilie 1919, cu *Poe-mele luminii*, consfințind o dublă vocație, de poet și de gânditor. Volumul de poezii va fi retipărit la București, la recent înființata editură „Cartea Românească”, chiar în primăvara lui 1919, iar cel de aforisme anul următor.

Prezentarea făcută de Sextil Pușcariu, *Un poet: Lucian Blaga*, care începea de pe pagina întâi, cu continuare în pagina a doua, având alături poezia programatică „*Eu nu strivesc colora de minuni a lumii*”, avea menirea de a anunța venirea în literatură a unui poet cu o „individualitate pronunțată” și „un talent binecuvântat”, o nouă poezie simțită și gândită în „ritm de o deosebită individualitate”.

Publicarea constantă, la două-trei zile, a uneia sau a două poezii, timp de aproape o jumătate de an, se făcea cu convingerea împărtășită de marele filolog și dascăl că despre acest nou poet ce-l recomanda insistent gazeta cernăuțeană „se va vorbi în istoria literaturii noastre”. Intuiția lui Sextil Pușcariu, exprimată la modul superlativ, s-a dovedit exactă și de bun augur. Poetul, aflat la Sebeș, s-a bucurat citind „Glasul Bucovinei”, gazetă adusă în familie de o doamnă Roman din oraș; de asemenea, și cei din familie, Ana Blaga, mama poetului, Lionel și Letiția, căsătorită cu învățătorul Ion Pavel, locuind îm-

preună la casa fratelui avocat din apropierea bisericii ortodoxe, pe malul drept al Sebeșului, imediat lângă pod (din păcate, această casă a fost demolată în urmă cu vreo zece ani, pe locul respectiv ridicându-se un supermarket).

Mezinul familiei trecea acum în ochii familiei drept un poet confirmat, prin imagismul proaspăt și prozodia modernă a discursului poetic mai ales că, în articolul menționat, profesorul Pușcariu promitea publicarea „rând pe rând” a poemelor. Filologul sesizase în talentul noului venit acea „scânteie divină” a harului poetic, sintagmă pe care o vom întâlni în scrisorile tânărului Lucian către Cornelia Brediceanu, studenta medicinistă de la Viena.

„Articolul a avut asupra lumii de aici efectul unui trăznet”, îi scria Cornelia, Pușcariu comentându-i ideile poetice într-o vecinătate de spirite alese și amintind astfel de Eminescu, Ceșna, Goga, ba chiar sugerând o asemănare cu poezia „*Über alle Griffln ist Ruh*” a lui Goethe, ceea ce-l încânta desigur pe tânărul autor care-i comunica amicului D. D. Roșca, la Săliște, marea bucurie de a fi fost declarat „un om vestit”.

La 27 ianuarie 1919, poetul îi scria Corneliai, căreia îi datora succesul acesta fulminant, că se simte ca într-un „aeroplan”, neștiind dacă în literatura noastră există „un al doilea caz dovedit de-atât succes”.

An al impunerii sale ca poet în conștiința literară a vremii, anul 1919 va înregistra, în viața lui Lucian Blaga, și alte evenimente importante, care-i vor marca deoptrivă biografia și opera. În primul rând, trebuie amintită deplasarea poetului la București, succesul din „Gazeta Bucovinei” fiind amplificat prin articole elogioase publicate în ziarul „Patria” de la Sibiu condus de Ion Agârbiceanu, în „Unirea” din Blaj, în „Dacia” din București, în „Renașterea română” din Sibiu, în care se reproduc poezii din periodicalul cernăuțean.

La 15 februarie, Blaga pleacă la Viena pentru reluarea studiilor în semestrul al IV-lea, optând pentru predarea de logică susținută de profesorul Adolf Stöhr, dar și pentru alte discipline filosofice și de științe ale naturii, predate de Robert Reiningen, Alois Holler, Victor Kraft, Karl Diener, Karl Schneider, Paul Kammerer ș. a.

La începutul lui martie 1919, Blaga revine la Sebeș, hotărând publicarea volumului de poezii și a celui de aforisme. Dorea să debuteze editorial într-un fel semnificativ, ca poet și filosof, mărturisind, de altfel: „Debutul acesta era desigur semnificativ pentru paralelismul literar și filosofic al creației mele de mai târziu.”

Pentru realizarea proiectului îi vine în ajutor fratele Lionel, avocatul care, în calitate de primar al Sebeșului, obținuse, prin Consiliul Dirigent de la Sibiu, cota necesară de hârtie de la Fabrica din Petrești pentru tipografia lui Sebastian Bornemisa de la Orăștie, fondatorul frumoasei reviste „Cosânzeana”, pe care o va transfera apoi la Cluj. S-a bucurat, totodată, și de ajutorul Veturiei Trițeanu, o vară a sa mai îndepărtată și viitoare soție a lui Octavian Goga, care i-ar fi recomandat să-și tipărească volumele la București, idee la care poetul a rămas refractar întrucât aranjase deja afacerea editorială cu directorul Biroului de Imprimare „Cosânzeana” cu sediul la Sibiu.

La Sibiu, poetul vizitează redacția ziarului „Patria” al lui Ion Agârbiceanu, care-l primește cu mare căldură, susținându-i destinul literar (acesta va relua articolul inaugural al lui Sextil Pușcariu și va saluta venirea în literatură a noului port într-un articol de sine stătător). La 12 martie 1919, Agârbiceanu îi publică în „Patria” câteva poezii din volumul „ce va apărea-n curând”. La câteva zile după întâlnirea cu Agârbiceanu, tânărul poet primește din partea lui Sextil Pușcariu o scrisoare în care i se propune să-și editeze volumul de poezii la Cernăuți, cu o prefață scrisă de el. Însă, întrucât înțelegerea cu Bornemisa era una fermă, probabil și semnată, Blaga își exprimă părerea de rău că nu poate să-i împlinească dorința lui Sextil Pușcariu, care în urmă cu două săptămâni ar fi fost valabilă. Profesorul înțelege situația și va continua să publice poezii în „Glasul Bucovinei”, organizând și o șezătoare în care tânăra Silvia Brătianu (căreia Cornelia îi încredințase la Viena caietul cu poezii să-l ducă profesorului Pușcariu) va recita un grupaj de poeme, moment foarte aplaudat.

În martie 1919, încep a i se publica tânărului Blaga și aforismele, atât în „Glasul Bucovinei”, cât și în „Patria” de la Sibiu, menționându-se că fac parte „din volumul de cugetări ce va apare curând.”

Volumul *Poemele luminii* va vedea lumina tiparului la Orăștie „chiar în ziua de Paști”, în Biroul de Imprimare „Cosânzeana”. Cărțile se vor vinde, mai întâi, prin librăriile de la Sibiu, Orăștie, Săliște, apoi la Cluj, Blaj, Dej, Oradea, Arad, Alba-Iulia, ba chiar la București, unde au fost trimise câteva zeci de exemplare chiar de poet, din cele o sută tipărite conform contractului.

Apoi, autorul s-a îngrijit să trimită exemplare unor personalități ale vremii, precum Alexandru Vlahuță, Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu, Garabet Ibrăileanu, Ion Bîanu, Tudor Vianu, Alexandru Busuioceanu, Nichifor Crainic ș. a. Dacă „Patria” din Sibiu retipărea articolul lui Sextil Pușcariu din „Glasul Bucovinei”, „Neamul Românesc” al lui Iorga saluta în *Rânduri pentru un tânăr „apariția tânărului ardelean”* ca „un dar pe care Ardealul îl face României în ziua Mării Uniri”. „Bucuria Unirii nu putea veni singură”, scria Iorga, ea „a cuprins întreaga țară” prin apariția „cugetătorului și poetului întruniți în tânărul ce publică două culegeri la Sibiu [...] o mare și fericită ocazie”. Marele pedagog cultural al neamului găsea versurile tânărului poet ardelean „bucăți de suflet, prinse sincer în fiecare clipă și redete de o superioară muzicalitate în versuri care, frânte cum sunt, se mlădie împreună cu mișcările sufletești înseși. Această formă elastică permite a se reda și cele mai delicate nuanțe ale cugetării și cele mai fine acte ale simțirii. E și filosofie înăuntru, o melancolică, dar nu deprimantă filosofie, care leagă împreună toate aspectele dinafară ale naturii și, înăuntru, toate mișcările prin care și noi îi răspundem”. La 15 mai 1919, Sextil Pușcariu relua în „Glasul Bucovinei” entuziastul articol sub titlul *Nicolae Iorga despre poetul Lucian Blaga*, istoricul și pedagogul de la București bucurându-se la data aceea de mare autoritate științifică și literară.

În aceeași primăvară, însă, o mare tristețe (grozavă „măhnire”) se abate asupra poetului odată cu plecarea pentru un timp mai îndelungat a Corneliei la Paris, tânăra medicinistă de la Viena fiind cooptată în delegația Transilvaniei la Conferința de Pace. Fratele ei, diplomatul Caius Brediceanu, secretar general al delegației în frunte cu Vaida-Voievod, avea convingerea că în acest fel, până în toamnă, Cornelia îl va uita pe tânărul ce se dusese la

Lugoj să ceară încuviințarea familiei pentru căsătorie... Studenta de anul I la Medicină nu îl va uita însă pe poet, legătura dintre cei doi fiind reluată din octombrie 1919 cu mai mult patos și pe deasupra cu hotărârea neclintită a amândurora de a se căsători. Cununia civilă are loc pe 16 decembrie, iar cea religioasă la 20 decembrie 1919, la o biserică românească din Cluj. Acestea, după ce Blaga își finalizează studiile la Universitatea din Viena, susținându-și în noiembrie 1920 doctoratul în filosofie.

Plecarea Corneliei la Paris, care provocase poetului mâhnire și nesiguranță, determinându-l ca în volumul apărut la „Cartea Românească” să nu mai mențină dedicația *Corneliei* (așa cum apăruse pe exemplarele tipărite la Orăștie), este bine reflectată în lucrarea postumă *Hronicul și cântecul vârstelor* (capitolele XLIX-L).

Prin mai, cam în același timp, însă, un nou episod vine să confirme admirația și prețuirea față de tânărul poet; e vorba de vizita cuplului regal Ferdinand și Maria prin Ardeal, cu popas peste noapte la Sibiu, la 30 mai. Organizatorii puseseră în camera reginei, pe noptieră, alături de Biblie, și un exemplar din volumașul *Poemele luminii*, pe care, la plecare, regina l-a luat cu ea. La 31 mai poetul venea la București, fiind așteptat în Gara de Nord de fratele său Liciniu, farmacist la Filantropia.

Deja cunoscut în cercurile culturale ale capitalei, tânărul Lucian, aflăm din *Hronic*, merge să viziteze Academia Română și are surpriza de a-și auzi pronunțat numele de un vorbitor în vogă care nu era altul decât Ion Bianu care răspundea discursului de recepție rostit de modernistul Ovid Densusianu („Din Transilvania vin *Poemele luminii* ale lui Lucian Blaga ca avânturi nouă spre înalțuri neatinse de poezia românească de până acum”). Acum îl întâlnește și pe Sextil Pușcariu, „nașul literar” de la Cernăuți (din toamnă va deveni primul rector al Universității din Cluj), care îl recomandă lui Nicolae Iorga, istoricul pedagog arătându-se mirat de vârsta celui ce semnase poeziile și aforismele, crezându-l mult mai vârstnic, de cel puțin 35 de ani.

După vizita la Academie, tânărul poet merge să-l viziteze pe Alexandru Vlahuță, pe care-l găsește bolnav la pat, dar având sub pernă *Poemele luminii*, prilej de caldă evocare a poetului muribund, care a doua zi, 1 iunie,

chemase la masă câțiva tineri scriitori din București, cu care Blaga va lega prietenii durabile (Nichifor Crainic, Alexandru Busuioceanu, Tudor Vianu, Gib Mihăescu, Vasile Voiculescu, Emanuel Bucuța, G. Gregorian, Artur Enășescu ș. a.). Îi cunoscuse, apoi, la Căminul Studentesc pe Ion Chinezu și Vasile Băncilă.

Poetul merge, apoi, să-l viziteze pe Nicolae Iorga, la redacția „Neamul Românesc”, unde-l invitase în discuția sumară de la Academie, sperând într-un ajutor susținut pentru obținerea unei burse de studii (îi scrie chiar istoricului după revenirea la Sebeș, dar fără rezultat).

Plimbările prin Bucureștii cu teii înfloriți și unele localuri cutreierate cu tineri confracți constituie un fragment de boemă, ce i-a inspirat poema *București 1919*. La 19 iunie îl întâlnește la o braserie pe Onisifor Ghibu, comisarul Resortului Cultelor și Instrucțiunii Publice, căruia îi solicită o bursă de studii, care se va aproba abia în toamnă. Totodată, poetul îi spune că fusese chemat telegrafic „să mă prezint în audiență la Majestatea sa regina Maria”, care îi citise poeziile și-i plăcuseră, dorind să-l cunoască. Astfel este dus, la 20 iunie 1919, cu mașina în casa lui Dissescu, unde avea loc o reuniune organizată de mari doamne din societate, unde are prilej să vorbească cu regina, episod evocat de memorialist în cea de-a doua redactare a *Hronicului* din 1946 și integrată, apoi, în textul cărții abia în 1979. La despărțire, regina i-a înmănat un bilet, invitându-l să treacă pe la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice. Prin ordonanța respectivă poetul ridică suma de 1000 lei, solicitând în audiență și o bursă pentru continuarea studiilor, fapt care va fi probat abia în toamnă de Consiliul Dirigent al Transilvaniei de la Sibiu (300 de franci francezi).

Pe la 11 iulie, poetul se reîntoarce la Sebeș, unde îl aștepta o scrisoare de la Cornelia, care îl anunța că va sosi în octombrie la Viena. Nu mai știa despre ea nimic, timp de aproape două luni, de când făcea parte din delegația de tineret la Conferința de Pace de la Paris, de aceea se bucură mult, hotărând în septembrie să plece la Viena. O așteaptă vreo două săptămâni, până când se vor reîntâlni, poetul aflând că întârzierea se datora faptului pus pe seama croitoresei care nu-i mai termina rochiile coman-date. Oricum, bucuros că Parisul „nu a dărâmat ce

s-a zidit la Viena”, poetul rămâne uimit de hotărârea Corneliiei, care îi spune: „Haide, liniștește-te! Știi ce - în curând ne vom căsători [...] ne vom căsători de îndată ce ne întoarcem în țară [...] sau când vrei tu”.

La 1 decembrie 1919, tânărul Lucian revine la Sebeș, unde pregătește lucrarea de doctorat, traducând-o în germană. Tot în decembrie, Nichifor Crainic se ocupă de editarea volumului de aforisme *Pietre pentru templul meu*, pe care i-l va aduce poetului, luna viitoare, la Sebeș, fratele său Liciniu.

Un alt episod foarte important datând din 1919, este cel legat de dorința clar exprimată într-o scrisoare trimisă lui Sextil Pușcariu, de a deveni profesor la Universitatea din Cluj: „Îmi stă gândul la o catedră de teoria cunoștinței, estetică sau alte doctrine filosofice, la Universitatea din Cluj. Aș vrea să știu dacă îndată după doctorat aș putea să obțin ceea ce doresc bineînțeles în calitate de docent”.

La 3 noiembrie 1919, avusese loc inaugurarea universității clujene, căreia comisarul general al Consiliului Dirigent îi asigurase un fast deosebit, cu invitați din lumea universitară de peste hotare și cu participarea reginei Maria și a regelui Ferdinand (care va dona 400.000 lei catedrei de istoria românilor). După un timp, Sextil Pușcariu, rectorul universității, îi va răspunde că va trebui mai întâi să-și dea teza de doctorat după care „ne vom sfătui ce va fi de făcut pentru cariera d-tale viitoare”.

Tot la îndemnul profesorului Sextil Pușcariu, poetul va depune la Academie volumele sale pentru Premiul „Adamachi” (deși trebuiau depuse până pe 31 decembrie; Ion Bianu, secretarul, a fost binevoitor și i-a primit cu întârziere cărțile). Din Premiul „Adamachi” de 5000 de lei, poetul va primi anul viitor 2000, ceilalți bani revenind altor premiați (D. Botez, Elena Farago, Leca Morariu).

Din octombrie 1919 se mutase la Cluj și redacția ziarului „Patria” al lui Ion Agârbiceanu, în care poetul va publica articole pe diferite teme, trecând din august 1920 ca redactor la „Voința”, plătit cu 3000 de lei pe lună. Ambele publicații erau finanțate de Partidul Național al lui Iuliu Maniu. Până în 1924, când Lucian și Cornelia Blaga hotărâsc să plece la Lugoj, poetul va fi redactor

fondator la „Gândirea” (1921), alături de Cezar Petrescu, A. Maniu și Gib Mihăescu, apoi la revista „Cultura” (1924), inițiată de Sextil Pușcariu. Respingerea poetului la examenul de docență în estetică, în primăvara lui 1924, îl va determina să părăsească Clujul și, după doi ani petrecuți la Lugoj, va pleca în diplomație, un periplu european de 13 ani, după care optează pentru catedra universitară de „filosofia culturii” de la Universitatea din Cluj, special creată pentru el în primăvara lui 1938, la care va funcționa un deceniu, până la desființarea acesteia de așa-zisa reformă a învățământului din anul 1948.

În concluzie, anul 1919 este un an crucial în viața lui Lucian Blaga, acum se pun pietrele unghiulare ale poeziei și filosofiei sale, acum se bucură de deplină recunoaștere, inclusiv aceea din lumea capitalei, unde numele său, pronunțat sub cupola Academiei, devine reper al modernității în poezie. Acum, prin înființarea Universității din Cluj, Blaga își exprimă dorința de a intra în învățământul universitar. Și tot acum, în planul vieții personale, proiectul matrimonial devine de nezdruncinat. Tot ceea ce se întâmplă din 1919 până la plecarea poetului la Lugoj acum își configurează dimensiunile. „Etapa Lugoj”, distinctă desigur, însă păstrând unele legături cu perioada clujeană de dinainte, va pregăti însă *marele salt* într-o nouă etapă, aceea a diplomației, după care viața poetului va cunoaște și alte perioade, mai potrivite firii sale (cariera universitară la Cluj și Sibiu) sau de-a dreptul ostile, pline de indignări și umilințe (perioada dizgrației, 1948-1959), Lucian Blaga murind ca „un poet interzis”, după cum se va exprima Rosa del Conte.

BIBLIOGRAFIE:

Blaga, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Humanitas, 2012.

Blaga, Lucian, *Correspondență (A-F)*, ediție de Mircea Cenușă, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 1989.

Bălu, Ion, *Viața lui Lucian Blaga*, volum II, București, Editura Libra, 1995.

Cârlugea, Zenovie, *Lucian Blaga. Dicționar esențial-Oameni din viața lui*, volum I-II, Iași, Editura Tipo Moldova, 2017-2018.

Vatamaniuc, D., *Lucian Blaga. Biobibliografie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.

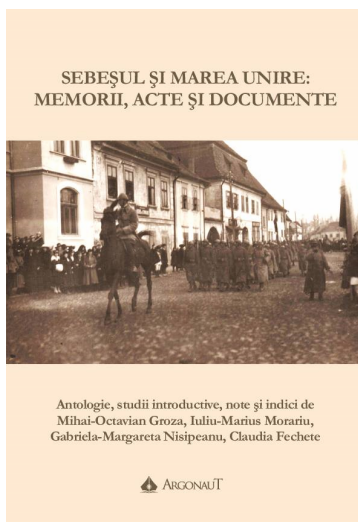
RECENZII

SEBEȘUL ȘI MAREA UNIRE: MEMORII, ACTE ȘI DOCUMENTE, UN PROIECT EDITORIAL ÎNCHINAT CENTENARULUI

Prof. Rodica HĂPREAN
Centrul Cultural „Lucian Blaga” Sebeș

Apariția acestui volum este rodul muncii tinerilor istorici Mihai-Octavian Groza, Iuliu-Marius Morariu, Gabriela Nisipeanu și Claudia Fechet, desfășurată în cadrul unui program editorial inițiat de Despărțământul ASTRA „Vasile Moga” Sebeș și finanțat de Primăria și Consiliul Local al Municipiului Sebeș.

Se cuvine ca, încă de la început, să subliniem două calități deosebite ale volumului: prima este rigoarea științifică, iar a doua ținuta grafică de excepție. Studiarea amănunțită a memorialisticii de război, precum și ordonarea acesteia a impus un efort deosebit din partea auto-

rilor, dus la bun sfârșit cu rezultate notabile. Cu un plan bine structurat, cartea impresionează încă de la prima vedere prin masivitate, rezultat al unei temeinice documentări. Este prezentată printr-o exprimare limpede și un stil sobru și academic, însumând 373 de pagini care pun în valoare calitatea de tineri cercetători a autorilor. Rod al unor migăloase și serioase căutări prin arhive, biblioteci și documente aflate în posesia unor familii, volumul-document este dedicat memoriei profesorului Nicolae Bocșan, la împlinirea a doi ani de la trecerea acestuia în lumea celor drepti.

După studiile introductive: *Marele Război în memorialistica românilor din Sebeș* (pp. 13-27) și *Reflecții istorice privind contribuția orașului Sebeș la realizarea Marii Uniri* (pp. 27-37) și *notă asupra ediției* (pp. 37-39), autorii au „*antologizat cinci texte memorialistice referitoare la implicarea sebeșenilor în Marele Război (elaborate de poetul și filosoful Lucian Blaga, de căpitanul Ilie Stricatu, de preotul-cărturar Sebastian Stanca, de inginerul Dorin Pavel și de locotenent-colonelul Ioan Gușia)*” acestea cuprinzând paginile 43-221.

Capitolul următor cuprinde o selecție a 45 de documente (cereri, ordine, adrese, invitații, convocatoare, adeverințe, protocoale, texte, procese verbale, rapoarte, telegrame, programe, instrucțiuni) elaborate sau primite de Consiliul Național Român din Sebeș în anul 1918, cuprinzând paginile 227-286.

Paginile 289-321 pun în lumină adeziunea locuitorilor orașului Sebeș la Marea Unire, prin șapte documente (constituite din hotărâri și credenționale).

Volumul se încheie cu un indice de nume, cuprinzând paginile 345-373, precedat de bibliografia care cu-

prinde surse inedite și surse edite, memorialistică, instrumente de lucru, lucrări generale și speciale, studii și articole de specialitate, surse online și relatări, toate acestea cuprinzând paginile 333-344. Ultimele pagini 322-331 sunt rezervate traducerii rezumatului în limbile engleză, germană, franceză, italiană și maghiară.

Așa cum precizează autorii *„din nefericire, participarea locuitorilor orașului Sebeș la susținerea efortului de război nu este decât parțial cunoscută, informațiile statistice lipsind aproape cu desăvârșire”*. Totuși, cei care au luat parte la unele dintre evenimente *„și-au așternut pe hârtie și publicat propria experiență, fie sub forma însemnărilor memorialistice, fie sub forma corespondenței, documente pe baza cărora, astăzi, poate fi reconstituită percepția acestora asupra Marelui Război”*.

În această succintă semnalare a cărții, nu putem omite cea de-a doua calitate remarcabilă a volumului, anume prezentarea grafică de excepție, care are darul de a evidenția un text științific riguros realizat. Astfel, cartea, apărută la Editura Argonaut din Cluj-Napoca, este impecabil documentată și admirabil scrisă. Acest volum-document se constituie într-o veritabilă sursă de informație, un punct de referință în studierea istoriei Sebeșului și care totodată, îmbogățește zestrea culturală a urbei noastre. Cu toții suntem datori să înțelegem trecutul în beneficiul prezentului și viitorului. Felicitări tinerilor autori pentru apariția acestui proiect editorial de suflet.

**JURNALUL UNUI POET RECENT CĂSĂTORIT,
DE JUAN RAMÓN JIMENÉZ
(TRADUCERE DE GHEORGHE VINȚAN)**

Prof. dr. Zenovie CÂRLUGEA
Uniunea Scriitorilor din România

Juan Ramón Jimenéz (23 decembrie 1881-29 mai 1958) este scriitorul spaniol căruia, în anul 1956, i s-a decernat, de către Academia Suedeză, Premiul Nobel. Printre candidații din acel an, aflăm din romanul memorialistic *Luntrea lui Caron*, capitolul XI, s-ar fi aflat și poetul român Lucian Blaga propus, „din partea țărilor latine, a străinătății”, de profesorul sorbonard Basil Munteanu și de

italienista Rosa del Conte de la Roma, dar, din cauza dizgrației în care se afla scriitorul din partea regimului comunist, ar fi fost privat de această recunoaștere internațională (Dorli Blaga: „Statul român nu și-a dat însă asentimentul” - în *Corespondență de familie*, 2000, p. 32). „Lucian Blaga și Premiul Nobel” - cum de fapt intitulasem noi un studiu propriu într-o carte din 2006 - iată o temă de istorie literară nu prea îndepărtată, asupra căreia s-au pronunțat până acum cercetători credibili ai vieții și operei blagiene (Basil Gruia, Ion Opreșan, Ovidiu Drimba, Ion Bălu ș. a.).

Bunăoară, curios de a vedea documentele de la dosar, cercetătorul Ion Opreșan de la Institutul de Istorie

și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române s-a adresat cu o scrisoare oficială Academiei Suedeze, solicitând copii după „documentele aflate la dosarul Blaga pentru Premiul Nobel” și i s-a răspuns că „nu există niciun dosar Blaga în arhiva Premiilor Nobel” (*Lucian Blaga printre contemporani. Dialoguri adnotate*, ediție necenzurată, 1995, pp. 122, 158, 330-331).

Un mare iubitor al lui Lucian Blaga, participant fidel în ultimele decenii la edițiile Festivalului Internațional „Lucian Blaga” de la Sebeș-Alba, domnul Gheorghe Vințan, stabilit de multă vreme la Madrid (2000), unde a făcut studii de istorie antică la Facultatea de Filosofie și Litere de la Universidad de Alcalá de Henares, s-a apropiat, încă din 1968, cu mare atenție și cu un sentiment deosebit de viața și opera lui Juan Ramón Jiménez, pentru care, iată, mărturisește azi că „am făcut mai mult pentru geniul andaluz decât pentru geniul din Lancrem”. Domnia sa a tradus în românește și editat cărțile: *Primăvara Adentro-Înăuntrul primăverii*, *Antologie poetică* (2008) și *Platero și eu* (2014), toate apărute la Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca, dar și lucrarea *Spania, trei milenii de istorie*, de Antonio Dominguez Ortiz (2008).

Recenta ediție, *Jurnalul unui poet recent căsătorit* (Iași, Editura Ars Longa, 2017, 276 p.), apărută cu prilejul împlinirii unui secol de la apariție, este un omagiu de suflet adus poetului spaniol, care a fost sărbătorit cum se cuvine în toată lumea hispanică. Se cuvine amintit că, în cinstea apropierei celor două mari nume de poeți, Lucian Blaga și Juan Ramón Jiménez, domnul Gheorghe Vințan a înființat, la Madrid, Asociația Culturală „Juan Ramón Jiménez și Lucian Blaga” (2004), în cadrul căreia a inițiat și desfășurat, cu reale succese de colaborare româno-spaniolă, acțiuni din cele mai interesante, contribuind la promovarea reciprocă de valori atât în România, cât și în spațiul hispanic.

Utilizând o ediție din anul 1998, scoasă de Editura „Catedra” din Madrid (dar consultând și alte ediții mai

vechi sau mai noi), domnul Gheorghe Vințan a reușit, pe parcursul a doi ani, să traducă *Jurnalul* juanramonian, într-un gest de pionierat confratern. Stabilind legături „cu lumea criticii literare din Spania”, îndeosebi cu profesoara Rosa M. Arroyo Sancho, exegetă a poetului, dar și cu strănepoata lui Juan Ramón Jiménez, doamna Carmen Hernandez-Pinzon Jiménez, domnul Gheorghe Vințan a reușit să se apropie foarte mult de universul poetului andaluz și să traducă într-o manieră acceptabilă această carte, considerată cea mai importantă din bibliografia juanramoniană.

Ediția beneficiază de o introducere în poezia lui Ramón Jiménez aparținând profesorului Juan Francisco Peña Martín de la Universitatea din Alcalá de Henares (prezent la edițiile din 2014 și 2015 ale festivalului de la Sebeș-Lancrăm). Introducerea universitarului madrilean este urmată de eseul „Peisaj dintr-un voiaj lăuntric”, semnat de profesoara Rosa Maria Arroyo Sancho, un comentariu despre itinerariul geografic dar mai ales spiritual a unui mare poet „care a ținut și ne spună pentru ce, pentru cine și de ce scrie: «Eu scriu totdeauna pentru a mă regăsi pe mine însumi în mine însumi. Și cel ce călătorește, totdeauna când călătorește, este sufletu-mi, între suflete.». Și care a mărturisit o asumată profesiune de credință astfel: Pentru mine poezia a fost întotdeauna contopită intim cu întreaga mea existență”.

O călătorie transatlantică, curcubeu poetic peste secole, cu alte mize, desigur, amintind însă de cea a lui Cristofor Columb, pornit către Lumea Nouă peste ape, dintr-un loc nu prea îndepărtat de Moguer, satul natal andaluz al poetului Jiménez.

Jurnalul unui poet recent căsătorit face parte dintr-un proiect editorial OPERE I, pe care domnul Gheorghe Vințan l-a propus în Colecția „Hispanica”, inițiată sub egida Asociației Culturale „Juan Ramón Jiménez și Lucian Blaga” de la Madrid. În această colecție au mai

apărut și alte volume de poezie și proză ale marelui poet, în traducerea aceluiași Gheorghe Vințan.

Jurnalul este „cartea pe care Juan Ramón a iubit-o cel mai mult și care a schimbat, nu doar întreaga lui traiectorie poetică, ci și o mare parte a poeziei spaniole și europene”. Marcând, așadar, o dată importantă în poezia hispanică, jurnalul s-a născut dintr-o împrejurare biografică: plecarea din Cadiz spre Statele Unite ale Americii, la 29 ianuarie 1916 (unde poetul avea să se căsătorească, la 2 martie 1916, la New York, cu Zenobia Camprubi, profesoară la Universitatea Maryland și traducătoare în spaniolă a operei lui Rabrindranat Tagore, fiind chiar colaboratoare a poetului Juan Ramón).

Jurnalul vorbește, așadar, despre plecarea și călătoria pe mare în drum spre America, șederea acolo și întoarcerea în Spania. Poetul trăiește totul ca o experiență revelaționistă și ca un ritual de inițiere în descoperirea unor noi peisaje și lumi, a frumuseții și fericirii, a devoalării unor mistere privind iubirea, adevărul, realitatea. Avem, în general, cum s-a spus, a face cu „*un exercițiu de sinceritate și autenticitate*” (Sancez Barbado, 1998), dar fără ca autorul să rămână la suprafața ternă a cotidianului, unde multe aspecte îl intrigă sau îi produc indignare.

Jiménez reflectează undeva la propria-i evoluție poetică, de la etapa *inocentă* (una a descrierilor peisagistice, punând în vibrație sentimente personale, cu metafore simple și o evidentă direcție sufletească), la etapa *complicării expresive*, cu sporinde senzații senzuale și senzoriale ce dau sentimentelor valori simbolice personale (ca în *Singurătate scrisă*, 1908). Depășind această „complexitate modernistă”, poetul Juan Ramón a revenit la limbajul unei poezii a sufletului, cu raportări la lumea concretă care îi sporește popularitatea (*Platero y yo/Platero și eu, elegie andaluză*, 1914).

În această modalitate se va înscrie *Jurnalul unui poet recent căsătorit*, care topește la un loc, în creuzetul

poeziei juanramoniene, imanența, transcendența și oniricul, experiențele moderniste și metafizica reflecției poetului, tinzând la poemul total și la grația „poeziei pure”.

Cunoaștere și reflecție sunt coordonatele pe care se întemeiază lirismul acestei etape de maturitate, totul într-o formulă sintetizatoare de „filosofie a cunoașterii” cu aplecare spre hermetism, precum în cartea *Poezia* (1917-1923).

Poetul invocă un „program” în numele căruia să se desfășoare vocația sa poetică, printr-o profundă provocare a lucrurilor și asumare lucid-inteligentă a vieții și propriului eu sufletesc, într-un „multiperspectivism” poetic de suprafață: „*Inteligentă, dă-mi/numele exact al lucrurilor!... Iar cuvântul meu să fie/lucrul însuși [...]/Inteligentă, dă-mi/numele exact, al tău/al său, al meu și al lucrurilor*” (*Eternități*, 1918).

Jurnalul este alcătuit din șase părți, fiecare parte corespunzând unei etape din călătoria sa transatlantică: Spania, spre Statele Unite, pe mare, la New York și prin Statele Unite, din nou pe mare și revenirea în Spania. Începând cu Madridul (17 ianuarie 1916), continuând cu celelalte orașe până la Cadiz (*Spre mare*, 1), Jurnalul se continuă cu *Iubirea și marea* (30 ianuarie, 2), urmată de partea a treia, *America de Est* (12 februarie), apoi de a patra (*Marea la întoarcere*, cuprinzând intervalul 7-20 iunie). Partea a cincea, *Spania*, începe cu poemul 198, *Cadiz* („brațul alb” al Spaniei), datat „20 iunie dimineața”, iar a șasea, *Amintiri din America de Est* scrise în Spania, cuprinde poemele 218-243, care nu mai sunt datate întrucât toate sunt rodul unor „amintiri” transcrise în registrul reflecției și deferite meditației poetice, transcendenței gratuite, *in aeternitatem...* Iată emoția revenirii „acasă”, consemnată la „20 iunie, în zori”, „*sub un cer de nori coborâtori și roz,/separându-se, de cel mai înalt, verde și clar,/ușor de opal, cu o vagă bucată de curcubeu,/Cadiz-la fel ca un lung și ascuțit braț alb,/Spania, desfășurată în așteptarea noastră,/se va trezi, din vise, din somnul*

din zori,/o-ntreagă imagine peste marea vișinie-/și din care orașul apare, majestuos”. Tabloul va deveni nu numai pacificator, ci de-a dreptul mirabil, apoteotic chiar, față de o Spanie milenară, în baia de lumină a unui soare bine-cuvântând sosirea, întoarcerea, regăsirea de sine: „Azi sigur vei răsări! / Azi sigur că vei ieși / soare violet, vei ieși/cu spițe-n roți / din infinitele-ți lumini, / deasupra mării te oprești, o clipă, pentru Spania! // Azi sigur că sufletul te vede răsărind, soare/peste suflet!” (CXCVIII, Cádiz).

Juan Ramón Jiménez redescoperă lucrurile și lumea din perspectiva itinerantă a meditației inițiatice, simțind cum totul este animat de transcendență, de spiritualitate, de ritmurile cosmicității. De aici, o anume voluptate de a trăi sub specie poetică viața, iubirea, realitatea ce-l înconjoară. Iată, bunăoară, iubirea, „trandafir înflăcărat, pur celest”, „față în față/cu soarele”. Sau acest distih, CLXIV, consemnat la 11 iunie, sugerând sublimarea imamentului în transcendent: „Oh, mare, văzduh rebel/căzut în ceruri!” (CLXIV).

Într-o astfel de viziune a lumii și existenței, percepția timpului este abolită, teroarea sentimentului thanatic înlăturată, iar convingerea că aparținem eternității reconfortantă. Un elogiu adus certitudinii, adevărului și, desigur, credinței că fuzionăm cu cosmicul într-o consubstanțialitate maternă: „Înfipt într-o eternitate pentru totdeauna/cu aceleași stele,/cât de liniștiți simțim, sub pavăza lui,/inima, precum în trăirea/unei nopți, care fiind singura noastră mamă,/poate să fi fost lumea!/Ce refugiați ne simțim/sub trecătoarea ei imensitate definitivă!” (CLXXII. Nocturnă, 14 iunie).

Poezia vine să rețină esențialul, să capteze spiritul divin și etern din reificările curente, să pacifice, să ilumineze, să elibereze și să înalțe într-o ipostază apogeică starea de înțelegere „inteligentă” a lumii, să strecoare în sufletele încercate stropul de transcendență, de plenitudine, de amuțire a contrariilor dintre teluric și celest. Pă-

mânt, soare, mare, cer, nouri, stele, noapte, singurătate, monotonie, maluri, valuri, străzi, cluburi, cimitire, primăvara, nostalgie, întoarcere, elegie, liturgică, amintire, orașe (New York, Washington, Philadelphia, Boston, Birkenhead, Long Island etc.), Spania (Insulele Azore, Cadiz, Moguer, Madrid, Sevilla, Niebla ș. a.), personalități (Edgar Allan Poe, Walt Whitman, Thompson, Ratan Devi, Franklin, dar și mulți autori hispani ș. a.) - sunt lexeme ce poartă o mare încărcătură, atât în sintagme metaforice, cât mai ales în tablouri de sine stătătoare, lumea *Jurnalului* reluându-le în laitmotive și teme referențiale ale unui itinerariu deopotrivă poetic și metafizic.

O năzuință spre zăriștile eternului, prin exersarea neîncetată a reflecției întru căutarea esențialității din lucruri și întâmplările vieții (ca în *Sonetele spirituale/Sonetos Espirituales* din 1914-1916). Poezia, născută din cuvântul meditat în singurătate, capătă astfel virtuți salvatoare, terapeutice, instituind sinergic un nou univers imaginar, sustras lumii contingente și terorii timpului din humusul căroră își ridică floarea „înlăcărâtă”.

Căci dincolo de „exemplele rele” și „bune”, de aspectele, mai puțin conforme cu sufletul poetului, întâlnite prin orașele americane (New York, Washington, Baltimore etc.), în care nu vrea să rămână, deși realitățile respective le poate spune, nu și cânta (LXVI), poetul se întoarce în Spania natală, acasă, adică în securitatea propriului sine sufletesc, în urma acestui itinerariu circular, deschis și inițiativ. Este vorba de o regăsire de sine atât față de spațiul geografic, cât și de timpul istoric, care își zornăia în Europa armele dintr-o primă conflagrație mondială (la izbucnirea războiului civil din Spania, Juan Ramón Jiménez, atins de depresie, emigrează în Puerto Rico, predând apoi la universitățile din Miami, Florida, Maryland, Havana ș. a.).

Trudind asupra poeziei juanramoniene și încântat de universul poetic descoperit, domnul Gheorghe Vințan este, desigur, subiectul unui efort de empatizare, opera lui

de transpunere în limba lui Lucian Blaga cuvine-se salutată, cu toată valoarea ei de pionierat în cultura română, după traduceri fragmentare de A. E. Baconsky, Ion Frunzetti, Darie Novăceanu, Ileana Vulpescu, Petru Dimofte, Anca Tănase, Dan Costinaș ș. a. (observații aplicate la traducerile domnului Gheorghe Viñtan, și nu numai, a făcut Ofelia Mariana Uță Burcea de la Universitatea Complutense din Madrid, în studiul „Fenomenul **rumañol** în texte publicate de românii din Spania. Aspecte interpretative ale limbajului. Lectură și analiză de text”).

Deschiderea seriei de *OPERE 1* ale lui Juan Ramón Jimenéz, preconizată a fi desfășurată pe un timp mai îndelungat, cu *Jurnalul unui poet recent căsătorit*, este încă o dovadă de prietenie și loialitate, aflată sub egida Asociației Culturale „Juan Ramón Jimenéz și Lucian Blaga”, prin care schimbul comun de valori dintre România și Spania este, astfel, realizat. Domnul Gheorghe Viñtan se adaugă hispaniștilor români, năzuind a aduce în cultura română opera unui important poet spaniol, nobelard bine-cunoscut în cultura și spiritualitatea Lumii Hispanice.

LUCIAN BLAGA LA BISTRIȚA (1938-1940)

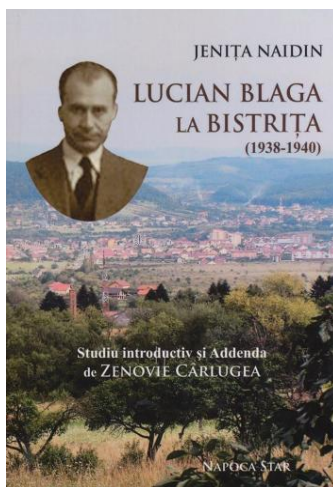
Melania CUC

Uniunea Scriitorilor din România

Cred în întâlnirile astrale dintre oameni, locuri și ideile ce urmează să se întrupeze în monumente de mai mare sau mai modestă anvergură, dar care toate sunt menite să scoată la lumină coordonatele pe care se plasează o operă, una cu valențe cosmice, magice.

Puțini dintre noi știm că lucrarea filosofică „Diferențialele divine”, din cadrul *Trilogiei Cosmologice*, a fost scrisă de Lucian Blaga în splendoarea colinelor bistrițene, într-o casă țărănească, pe care o cumpărase laolaltă cu moșia de câteva jugăre din jur, pometuri roditoare, lanuri de cereale, fânețuri cu izvoare.

Rareori realizăm că spațiul în care trăim este de-a dreptul fascinant, că deține comori culturale care ar merita să fie puse în ecuația potrivită, și când acest miracol chiar se întâmplă prin strădania unuia dintre prietenii noștri, suntem uimiți mai întâi, apoi ne bucurăm, ne mân-drim ca și cum am fi fost părtași la acest eveniment, am avea și noi un merit. Asta simt eu, acum, când citesc cartea scrisă de Jenița Naidin, și descopăr o lume care era chiar lângă mine și eu nu o vedeam. Sunt fragmentele unui segment de destin, un fel de artefacte, pe care autoa-

rea le-a adunat cu atenție, le-a prelucrat și le-a așezat în pagini de carte.

Cartea *Lucian Blaga, la Bistrița (1938-1940)* a apărut la Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2018, în condiții grafice de calitate, iar personalitatea care o girează este prof. Zenovie Cârlușea, erudit și binecunoscut cercetător al vieții și operei lui Lucian Blaga. Tot domnia sa întregeste volumul Jeniței Naidin, cu *Addenda*.

Jenița Naidin, ea însăși un personaj cu nimb literar, autoarea cărții *Lucian Blaga, la Bistrița*, este jurist de profesie, dar este și împătimită de mișcarea spirituală specifică omului modern, asta în condițiile în care omul de azi se respectă și trăiește prin reverberația religiei strămoșești. Jenița Naidin are privilegiul să beneficieze de acea combustie interioară pe care o numim: curaj, hărnicie, tenacitate, bunătate, inteligență, cultură... Este alcătuită mai mult din sentimente și idei constructive decât materie, așa se face că își dedică viața celor văzute, dar mai ales, celor nevăzute.

Printre altele, a fost fascinată de opera și viața poetului și filosofului Lucian Blaga încă din adolescență. A studiat ani în șir, a lucrat pe cont propriu, adunând date și documente din arhive, dar și de pe teren. S-a implicat în acest proiect de cercetare cu devotament și seriozitate.

Odată ce și-a mutat domiciliul, de la București, la Bistrița, nimic nu a mai împiedicat-o pentru ca în aproape patru ani, să definitiveze o lucrare monografică complexă, fascinantă, care scoate din colbul uitării nu doar un imobil, odăile în care a visat, a scris, poetul Lucian Blaga. Jenița a urcat Dealul Dumitrei în aproape toate anotimpurile din perioada în care s-a documentat, a privit peisajul prin „ochii” poetului care a locuit vremelnice aici, apoi, ca un detectiv de profesie, dar cu metode personale, a scotocit și prin amintirile actualilor proprietari ai imobilului cu pricina. A pus cap la cap datele extrase din jurnale, însemnări, din studii biografice deja publicate în cărțile de specialitate. Jenița Naidin a inserat în cartea sa și o seamă de materiale jurnalistice semnate de autori bistrițeni. Nu i-a scăpat nimic din vedere pentru a reconstitui o lume așa cum va fi fost ea în perioada în care fa-

milia Blaga se bucura de viața (aparent) simplă, dar atât de complexă, la Bistrița.

Textele sunt bine conturate și structurate în capitole distincte, aici, Jenița Naidin nu lasă loc pentru confuzii, pentru a da culoare specială cărții, „Poveștii de Iubire” în sine, autoarea vine cu o serie de fotografii interesante nu doar pentru biografia unui mare scriitor și filosof (Lucian Blaga), ci și pentru istoria locului.

Jenița Naidin a reușit să ne demonstreze că atunci când iubești ceea ce faci, nici un efort nu este zadarnic, iar ceea ce rezultă în urma travaliului scriitoricesc, este o carte ce poate sta cu demnitate pe același raft de bibliotecă din lume, cu cele ale altor autori consacrați, cu opere celebre în sfera istoriei literare.

Meritul cel mai mare al Jeniței Naidin în tot acest demers editorial, este că aproape s-a abandonat pe sine în schimbul reușitei unui proiect pe care puțini dintre noi l-am fi început, și dus cu brio până la capăt. Deschizând cartea, îmi ziceam că... nu voi da peste nimic inedit, ceva care să mă emoționeze, care să mă determine să-mi mai pun întrebări. Credeam că Jenița Naidin mergea deja pe o cale bătătorită de specialiștii în materie, că despre Lucian Blaga a fost totul spus. Și iată, acum, că am citit și am închis copertile cărții *Lucian Blaga la Bistrița*, îmi pot imagina, pot reconstrui secvențe ca de film documentar bine făcut.

Îmi pot imagina o lume care a trecut, lăsându-ne nouă amintirea unui exercițiu de creație extraordinar, mi-l pot imagina pe Lucian Blaga, privind cerul înstelat de deasupra colinelor bistrițene, și conectându-se la energiile creatoare universale, pentru a da lumii literare și filosofice lucrări unice.

Jenița Naidin a venit cu detaliile care lipseau în întregul biografiei poetului.

Pe lângă paginile scrise, autoarea a adăugat, așa cum menționam mai sus, și fotografii cu ceea ce mai rămăsese din casa lui Blaga, un fel de șandrama, pereți dărâpânați și giurgiuvelele ferestrelor roase de nepăsarea oamenilor. Jenița Naidin a prins în fotografii, clipa când, precum un om care a fost cândva falnic și care a ajuns la

capătul puterilor. A fotografiat momentul în care imobilul de pe Dealul Dumitrei s-a prăbușit, a fost tras sub lama buldozerului.

Jenița Naidin a urmărit destinul „casei lui Blaga” în perioada 2012-10 decembrie 2017, când a găsit un strat de zăpadă în locul zidurilor și a fotografiat locul ALB.

Mergând prin grădini cu descendenți din familia celui care a cumpărat casa Blaga, găsește bucăți din trunchiul arborelui gigant de *Sequoia*, un altfel de axis mundi, și despre care Lucian Blaga spunea că... îl putea vedea de departe, ori de câte ori ajungea cu trenul la Bistrița. Și aceste fragmente vegetale, mărturisitoare, prin tăcerea lor, a unei lumi prăbușite în sine, au fost fotografiate de Jenița Naidin, și fotografiile sunt parte din carte.

Datorită lecturii pe care mi-a prilejuit-o Jenița Naidin, prin cartea sa *Lucian Blaga la Bistrița (1938-1940)*, și printr-o detașare imaginară atemporală, aș putea susține că o părticică din uriașa inspirație și creație blagiană se datorează și sejurului poetului la Bistrița, că prezența geniului său încă aureolează dealurile din preajma Bistriței.

Dacă ar fi putut fi acolo un muzeu? Nu știu. Dar știu că nepăsare umană generală, lenea noastră intelectuală ne fac nu o dată să ignorăm puținele șanse pe care le avem în viață, de a alege între un simbol cultural peren și molozul, pulbere luată de vânt.

Autoarea volumului despre care vorbim, a avut viziunea, înțelepciunea și tenacitatea de-a prinde ultimele respirații ale unui fenomen spiritual clar. Un ostenitor (aproape) singuratic în demersul său, Jenița a cheltuit timp, energie, bani personali, și fără să facă valuri mediatice, a scos pe piața de carte un volum de excepție.

Astfel, suntem norocoși că efigia celebrității, Lucian Blaga, include de acum și un punct, cât să pui vârful peniței, acolo unde a avut o casă și câteva jugăre de pământ și inspirația să scrie o parte din opera unanim recunoscută în academiile și universitățile lumii.

TĂLMĂCIRI:

LUCIAN BLAGA: HORIZONTE Y ESTILO

„TRILOGÍA I.2 EL OTRO DOMINIO DE LA CULTURA”

Traducción al español: Prof. Gheorghe VINȚAN

Para la psicología corriente “el inconsciente” pasa en genere como una realidad de índole psíquico. No todos los psicólogos están sin embargo convencidos de la existencia de un psiquismo inconsciente. Se hace de hecho una distinción entre el inconsciente organico-fisiologico y el inconsciente psíquico, una distinción a cual adherimos sin otra discusión. Los más muchos procesos orgánicos son “inconscientes”, en el sentido que no están ni acompañados, ni dirigidos de la consciencia. El término tiene en este caso un significado estricto negativo. Aplicado sobre el orgánico, este término indica sólo que *no* puede ser. La oración: “el orgánico es inconsciente” tiene el sentido: “el orgánico no es consciente”, y nada más. Pero en el plano psicológico “el inconsciente” es concebido en el sentido positivo, que la sustancia o como una realidad sui-generis. La psicología actual, sobre todo el psicoanálisis y parapsicología, hablando sobre “el inconsciente” hace referencia categórica a factores, elementos, procesos y complejos a los que les atribuye con toda la seriedad una naturaleza *psíquica* en la misma medida como a la consciencia. De nuestra parte recurrimos a la hipótesis del psiquismo inconsciente como a un punto de salida en el intento que lo emprendemos. El inconsciente, como factor psíquico, nos parece una medida del dominio de las probabilidades; o más: una medida con la cual tantos y tantos actos de experiencia diaria nos invitan

que calculamos. A esta idea le reconocemos una justificación que no sea inferior que muchos de los términos fundamentales de las denominadas ciencias positivas. Por supuesto que el inconsciente es sólo un factor sospechado, pero teóricamente él es bastante igual de legitimado, como sería por ejemplo el factor “energía” en las ciencias de las físicas. La noción, de un perfil todavía nebuloso, del inconsciente, siendo apenas de unas décadas arraigado en las preocupaciones teóricas de los pensadores y de los psicólogos y perteneciendo por desgracia de un dominio que opone resistencias firmes a los métodos de medidas, no disfruta sin embargo, ni de lejos del prestigio teórico de unas nociones como sea por ejemplo la de “energía”. Es por el medio y una cuestión de costumbre. El más bueno colaborador de esta idea será el mismo tiempo. Por ahora los intentos críticos, muchas veces sin que le haga falta el vigor combativo, en contra de la teoría sobre el inconsciente, se mantendrán en cadena. Puede ser por el medio y el temor de una nueva teología. Estos ensayos recuerdan, en todo caso fuerte de cerca los esfuerzos inoportunos de aquellos pensadores que quieren eliminar de la ciencia nociones o construcciones como están las de “la energía” o de “la sustancia”, por el motivo que las respectivas nociones serían simples *ficciones*, sin ninguna adherencia a la realidad. Pasamos de vista todos estos ensayos de proscripción. Ellos se basan en genere por una concepción que quiere troncar “el conocimiento humano” más allá de las fronteras del permitido. Dicha concepción quiere reducir el conocimiento humano a sólo un núcleo de sensaciones convertirla en una aparición paradójica como una cometa sin rabo. Nos ocuparemos más abajo solamente de uno de los ataques críticos, de una fecha más reciente, en contra de la idea sobre inconsciente, mostrando en qué medida y, este ataque puede ser calculado como un efecto estéril de un excesivo empeño positivista, con todo que el golpe no viene del bando positivista.

El inconsciente, como aria psíquica, circunscribe un dominio en cual se está trabajando enormemente, y teniendo resultados, incluso prácticos, sin contestaciones en las últimas décadas. En la mayoría, estos trabajos se

han constituido sub seño de la tutela de psicoanálisis, por lo que la idea sobre el inconsciente cargada de grandes virtualidades se ha desfigurado unas veces hasta a la caricaturización. Muy difícil se va encontrando hoy un intelectual de las cuales orejas nunca haberle entrado todavía aquellos rumores sobre “impulsión”, sobre “el complejo de Edipo”, sobre sublimación y sobre otras cosas semejantes. La doctrina psicoanalítica, después de lograr a modular un universo entero conforme con su ley, comienza por fin a gozar de una popularidad sospechosa que da de pensar. ¿! No constituye, me pregunto, esta popularidad un señal que el aprendizaje psicoanalítico se acerca sin rodeos al umbral del juicio?! Esperamos que esta impresión no nos engañe. Puede que es sólo necesario de un esfuerzo de sobriedad, para que la psicología, doctrina basada por una posición expuesta al alcance de todos los vientos, sea llevada a una nueva fase con todo más favorable. De verdad, si la psicología quiere cosechar los frutos reales del psicoanálisis, debería entonces tirar sobre el borde un enorme balasto de manzanas podridas. Sin limpiar este terreno no hay posibilidades algunas para pasar en adelante. No vamos a hesitar a reconocer los méritos a psicoanálisis, incluso excepcionales, para aclarar unos ciertos mecanismos de la vida psíquica, consciente e inconsciente. Nos referimos, como simplemente por sí sólo se entiende, en particular al descubrimiento del mecanismo de “la impulsión”, o al descubrimiento del mecanismo del brote de nuevo en la consciencia de unos contenidos rechazados. Estos méritos no nos obligan por supuesto por nada a reconocimientos totales y sin que sea controlado. No tenemos la intención de entrar en una crítica detallada, hacemos sólo un lugar aquí para unas categóricas reservas, además para aquella tendencia del psicoanálisis, que ha degenerado un tiempo en obsesión y modales, de reducir la vida psíquica inconsciente en formas estereotipas. Satisfactorio es que la reacción frente con los excesos de simplificación obtusa ha comenzado exactamente en la fila de los psicoanalistas. Cuando fue emitida la idea sobre inconsciente, se abrió un problema para cual solución la psicoanálisis no ha facilitado las herramientas adecuadas. Una salida del

callejón sin salida creemos que no es posible sólo volviendo a los lazos con más tradición psicológica. Hay que recordar para los no iniciados que “el inconsciente”, como factor de carácter psíquico, no es un descubrimiento de los psicoanalistas. El descubrimiento se debe a la psicología más antigua, sacrificada de forma inmerecida y todavía ciegamente en el tiempo del experimentalismo. El descubrimiento del “inconsciente” constituye un título de gloria sobre todo para “la filosofía de la naturaleza”, a cual la propusieron con inigualable patos los diversos pensadores románticos, así como Schilling, Carus o poetas pensadores como Goethe, pero y otros de la misma época. El romanticismo, un movimiento de una fuerte elástica sensibilidad, se inclinó con inmenso interés y con abrumadora pasión sobre el claroscuro de la vida espiritual. Aquellos pensadores, poetas y médicos, todos de buena fe, aunque unas veces de mala fama, han atacado el problema del inconsciente de con todo otra parte de cómo se ha hecho más tarde. Nadie no había que denegar que ellos sabían sin embargo cosas a veces mucho más interesante sobre la vida psíquica inconsciente. Diciendo esto no queremos sólo a restituir al romanticismo un mérito sobre cual tiene un derecho incontestable.

El hecho que este mérito ha sido dado por olvido es en cierto modo explicable. Los románticos y los psicoanalistas atacan expresamente el problema del inconsciente de unos puntos tan diferentes, que mucho tiempo se ha creído que no puede ser la palabra de una comunidad de objeto. Para llegar al punto del más escondido, del más profundo en el consciente, los románticos irrumpieron por la puerta metafísica. Por este camino no se podía llegar sino sólo a una visión global. Pero bacía o fuerte rareada, sobre el inconsciente. El concepto era más o menos de índole fiduciario. Los psicoanalistas empiezan del otro lado, es decir, más desde la superficie, de donde poco a poco se puede constituir una idea o una visión más llena sobre la estructura y el contenido del inconsciente. Mostrando un injustificable desprecio frente con cualquier perspectiva metafísica, los psicoanalistas se conquistaron la posición definitiva. De esta posición no tenía alguna posibilidad, en un momento dado, ni un

avance de conocimiento. En permanencia, la posición devenía intomable. Los psicoanalistas se creen en la posesión del inconsciente total, cuanto tiempo ellos no pusieron el pie sólo en zonas de márgenes. La idea del inconsciente es amenazada a devenir la manivela de un organillo con canciones estereotipos. A la psicología y al pensamiento filosófico se le impone actualmente con la entera seriedad el problema de a llenar la visión romántico sobre el inconsciente con estructuras y contenidos positivos. La simple forma, vasta, pero hueca, a la cual se ha parado la visión romántica sobre el inconsciente necesita grueso y robusto forrada por adaptación de todo que es plenamente asegurado detrás de las esfuerzos de la psicoanálisis y parapsicología, pero y tras los esfuerzos de otras doctrinas. A la visión romántica le faltaba la substancia articulada; al psicoanálisis le falta la perspectiva amplia en profundidad. Las dos enseñanzas están troncaditas, parciales; una es muy anémica y la otra sofocante. Los problemáticas y los procedimientos están más susceptibles de unirse. Es necesario a reanudar la antigua tradición romántica cual dibuja los cuadros de una visión; a agregarse el crecimiento de sustancia obtenido por otros métodos y después atacando el masivo central del problema. Nos inscribimos, con otras palabras entre los adeptos de una concepción *anchurosa y articulada*, y en el mismo tiempo, sobre inconsciente. El inconsciente no es sólo un foco metafísico invisible, que presida las formaciones orgánicas, o cuyo le reviene a conducir la vida fisiológica y consciente, como en gran parte es entendido de los románticos, comenzando con Schilling y terminando con Carus o con Harrmann. Pero el inconsciente no tiene ni solamente el simple carácter receptacular, atribuido de los psicoanalistas; el inconsciente no es eso un simple subsuelo de la consciencia, un subsuelo en el cual caerá sin parar, como efecto de una severa selección, elementos perteneciente a la consciencia. El inconsciente lo imaginamos como una realidad psíquica amplia, con estructuras, de una dinámica y con iniciativas propias; el inconsciente lo imaginamos dotado con un núcleo sustancial organizado según leyes inmanentes. El inconsciente no es un simple “caos” de yacimientos, de una proveni-

encia “consciente”. Se debe hacer la comprobación insistente para imaginar el inconsciente que una orden psíquica de gran complejidad, con funciones soberanas, y de un equilibrio interior, gracias a los cuales él deviene un factor en la más grande medida a sí mismo suficiente que es “la conciencia”. Puede ser exagerado a decir que el inconsciente es un cosmos; él es algo, sin embargo, que parece ser cosmos. Si se nos permite a constituir del sustantivo “cosmos” un adjetivo, al mismo como del sustantivo “chaos” se ha formado el adjetivo “caótico” podemos acordar al inconsciente un epíteto en consecuencia. El inconsciente tiene carácter de “cosmos interior” no “caótico”. “El cosmos interior” es cualquier realidad de una pronunciada complicación interior., de una gran diversidad de elementos y estructuras, organizada adecuado a una orden immanente, redondeada en sus sentidos, con el centro del equilibrio en su mismo, es decir relativo a su mismo suficiente. Adecuado al sentido que lo atribuimos a este término, nos arriesgaríamos la afirmación que el inconsciente, como realidad psíquica, posea un carácter más de “cosmos interior”, que la conciencia. Pronunciamos con esta proposición un tipo de hipótesis de trabajo, de la cual creemos que es oportuno a tener cuenta en cualquiera de las investigaciones del dominio del inconsciente. Es casi de nada a precisar que la perspectiva que abrimos posea los quilates de una simple anticipación, que sigue para ser enfrentada con los hechos psicológicos. Puede que no es lejos el momento cuando va salir la luz que la psicoanálisis, con sus resultados, se encuentra al principio de la periferia “del otro dominio”, como podemos denominar el inconsciente, aprovechando de una metáfora que surge de sí misma. En todo caso, no nos será de mal provecho es decir, que en la psicología abisal nos fijamos, bajo el beneficio de la comprobación, sobre la perspectiva del cosmos interior. Todavía los psicólogos abisales, entre otros unos de notoriedad mundial, se parece que vean el inconsciente en una perspectiva muy estrecha. Ellos ladean a llenar los cuadros del inconsciente más fuerte con contenidos de proveniencias del consciente. Se sabe que de mucho tiempo la escuela de Freud se encuentra bajo la obsesión y en el estrecho

de este procedimiento. El canalón ha sido después ampliado por parte del suizo Jung. El psicoanalista disidente ha enriquecido en un modo remarcable la doctrina sobre inconsciente. Especialmente tres ideas en las obras de Jung en diferentes variantes; creemos a no engañarnos descubrirlos así:

1. Jung tiene la opinión que en el cuadro del inconsciente se forman, polar, frente con las imaginaciones y los contenidos de la consciencia, un modo de imaginaciones y contenidos de compensación.
2. Jung pretende que el inconsciente, en sus zonas más profundas y de una extensión en cierto modo colectiva, es lleno de los yacimientos de las experiencias ancestrales.
3. Jung cree más que el inconsciente adelanta ciertas posturas de la personalidad consciente.

He aquí en consecuencia el área del inconsciente bien enriquecido, por lo primero con improvisaciones psíquicas compensatorias frente con la consciencia, en el segundo lugar con contenidos de proveniencia ancestral, y en tercer lugar con adelantos de la consciencia. Examinando esta aportación para la psicología abisal, observamos en final que y Jung imagina los contenidos del inconsciente en modo como funciona la consciencia; pero esto en un modo más matizado y más imperceptible como lo hacen los psicoanalistas de la antigua escuela. Incluso y las más avanzados juicios sobre inconsciente nos parece así impregnadas de tal prejuicios y de un cierto sentimentalismo que nos mantiene atados de la luminosidad de la consciencia. La psicología del inconsciente se encuentra de hecho en una fase que corresponde en algún modo de la aquella psicología de hace ya unos siglos, cuando sobre “conocimiento” se afirmaba con énfasis: “Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu.” Los psicólogos actuales podrían cambiar, si están capaces de auto ironía, este axioma, como una etiqueta para la psicología del inconsciente. “Nada no es en el inconsciente, que no ha sido antes en consciencia.” O, a este prejuicio le rechazamos cualquier tributo. No entendemos porque nos haber prohibido el ejercicio de la imaginación

exactamente en este punto. ¿Que nos puede parar, es decir, para acordar al inconsciente una ampliación más de cosmos interior, que para la consciencia y una soberanía autónoma frente de la cual la de la consciencia no es sólo un pálido reflejo? La idea sobre inconsciente hay que especularla en la perspectiva que su dominio correspondiente es en más grande medida a su mismo suficiente como puede pasar a ser con el dominio de la consciencia. No veamos porque hemos pasado los límites de lo permitido, dándole al inconsciente elementos y complicaciones interiores, una propia dinámica, estructuras, regalos y cualidades que, hasta a un punto por lo menos, lo dispensaría de usar de consciencia como fuente de alimentación. Nos imaginamos el inconsciente, incluso y entonces cuando sus elementos tengan sus orígenes en consciencia, equipado en su función cognitiva – con categorías y formas propias – el inconsciente nos imaginamos sobre todo sometido a una finalidad immanente, en toda su constitución. En el mismo modo como la axioma de los sensualistas: "Nihil est intellectu, quod non prius fuerit in sensu" ha sido cambiada en algun momento con otra proposición más fructífera "Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, nisi ipse intellectus", siguiendo a cambiar y la proposición que implica las psicologías del inconsciente. En el lugar del enunciado: "Nada no esté en el inconsciente, que no ha sido antes en consciencia, fuera del mismo inconsciente. "Pero esté "mismo inconsciente", significa un factor remarcable, de todos los puntos de vista. Por anticipación, conferimos al inconsciente estructuras y una dinámica propia, asimismo categorías y formas cognitivas propias, del mismo modo por anticipación conferimos más al inconsciente y modos de reacción propios, cuando hablamos de "a vivir, a sentir", y los propios fuentes de información, cuando hablamos del "conocimiento".

En "la perspectiva del "cosmos interior", toda la problemática del inconsciente gana una nueva dignidad y nuevos aspectos. Los problemas que se abren miran la substancia del inconsciente, su perfil y su configuración y por supuesto sus relaciones posibles con la consciencia.

Aquí vienen unos problemas posibles en relación con la substancia del inconsciente. Está, el inconsciente, una vez admitido que realidad psíquica, *consustancial* con la consciencia, es decir que, ¿puede él a ser considerado como consciencia del mismo modo que lo de todos los días, separado únicamente por los dispositivos de un aislante de que es de hecho la consciencia individual? ¿O, el inconsciente es una realidad psíquica a la cual se le ha destinado la suerte de participar de un modo u otro a las ventajas incalculables de una sobra consciencia? ¿O, el inconsciente es una realidad psíquica de todo modo de otra naturaleza que la consciencia?

Miramos por ejemplo unos problemas de posibles relaciones con la configuración y la constitución del inconsciente: ¿tiene el inconsciente el aspecto monódico de una personalidad o de una forma de orden más impersonal? ¿Cómo es su configuración por interior? ¿En esferas que se yuxtaponen, o en esferas que se incluyen de las más grandes a la más pequeño, o en esferas que se entrecorta? ¿De qué grado de relativa independencia gozan las diversas esferas? Enumeramos estas preguntas no para darle una respuesta, sino sólo para mostrar las facetas de la perspectiva.

Aquí vienen y unos problemas en relación con las referencias que puede existir entre “inconsciente” y “la consciencia individual”: ¿se organiza el inconsciente sólo en base de contenidos de proveniencia “consciente”, o y en base de otros contenidos? ¿Utiliza el inconsciente los contenidos de proveniencia consciente en el espíritu de una finalidad que es otra que de la consciencia? Puesto que los contenidos de la otra consciencia individual están más accesible a mi inconsciente que mi consciencia? Todas estas preguntas se merecen serias discusiones. Ellas se recomendarían, asimismo, en una gran perspectiva unitaria.

La problemática del inconsciente comporta incluso y una coronación en el espíritu unos deliberaciones de naturaleza en todo metafísica. ¿Cómo se hace que el psíquico es dividido en “inconsciente” y “consciente”? ¿Por unos motivos de equilibrio existencial? ¿O de otras misteriosas causas?

De tomar nota que por lo que hemos dicho no hemos formulado que una ínfima fracción de las preguntas que se pueden hacer en relación con el inconsciente como realidad psíquica y en “perspectiva de cosmos interior”. Pero como ahora mismo no pensamos a una incursión masiva en las profundidades del inconsciente, ponemos fin a las posibles interrogaciones. Para una incursión de gran envergadura, es necesario antes de todo un ejército entero, bien instruido, de investigadores. Aquí, encendiendo sólo unos fuegos en noche, queremos a fijar una perspectiva, de la que nos prometemos ciertas satisfacciones para otra vez. Ahora mismo nuestra contribución para el problema del inconsciente se dibuja en el sentido que fuera de las estructuras y los aspectos psíquicos (posturas afectivas, existencias, imágenes) que están atribuidos al inconsciente, nosotros admitimos y estructuras *espirituales* perteneciente del inconsciente (de ejemplo: funciones categoriales con todo específicas).

*

Existe una teoría psicoanalítica sobre “la creación espiritual”. Esta teoría es una parte esencial de la enseñanza psicoanalítica, porque por ella se completa y se redondea el esquema interior de la doctrina. La teoría busca a elucidar la cuestión como y porque el hombre deviene “creador de cultura”. Puesto que en nuestro estudio partimos al análisis y clarificación de la creación espiritual bajo el aspecto estilístico, creemos necesario a ocuparnos y de esta teoría, si no para otra cosa, poco más para limpiar anticipado el terreno, en el nombre de buen sentido. Los términos a las cuales recurre la psicoanálisis para discernir “el mecanismo” de la creación espiritual son el “del libido sexual” y el de “la sublimación”. En este terreno, que por su carácter reclama un comprendió matizado, los psicoanalistas se dedican, mucho más que en patología, a las muchísimas y lamentables simplificaciones. Es cierto, a probar de esclarecer la creación espiritual por la teoría de la sublimación de unos impulsos sexuales rechazados significa, conforme con nuestra fe, no tanto a dar una explicación para la creación espiri-

tual, como se complica el problema con hechos nuevos, que no le falta de todo el interés, pero las cuales a su vez necesitan una distinción en una perspectiva de otra ampliación. Los esfuerzos sostenidos, de más de medio siglo, del psicoanálisis no han tenido éxito hasta ahora para mostrar convincente la ecuación: creación espiritual=libido insatisfecho, desviado. Incluso si existe una relación real entre estos términos, ella comporta y otra interpretación que las ecuaciones. De facto, por los esfuerzos de la psicoanálisis, nos hemos iluminado sobre una sola cosa, susceptible de ser simplemente formulado así: el espíritu se recoge sus energías que las necesita de cualquier lugar donde se encuentran a su disposición. De aquí hasta la afirmación de la equivalencia entre creación y la libido desviada es un salto de todo ilegitimado. Vamos a ilustrar por el intermedio de una imagen la situación en que se encuentra el espíritu creador frente con las energías disponibles. En habitación es oscuro; presiono un botón eléctrico y la habitación se ilumina. Sabemos que el iluminado que se creo es un efecto condicionado de la existencia de una energía. Pero y de la existencia de un complicado sistema de transformación de esta energía. El sistema de los dispositivos transformadores representa en todo caso en la complejidad de producir el iluminado no poco importante que la existencia unos energías o el hecho en sí mismo que las energías son transformables. O, mirando las cosas más de cerca, no interesa que muy poco si este sistema es alimentado, en su dinámica productora de iluminado, de cloaca máxima de una metrópoli o de los relámpagos del cielo. Tanto tiempo que la cloaca no es captada para alimentar un sistema transformador, de grande y precisa finalidad interior, ella puede sólo exhalar miasmas, pero no produce iluminado. La presencia, aislada, de unas energías – no explica en este caso que muy poco –. El fenómeno visado no tiene lugar sin el sistema transformador. Sobre “la cloaca máxima” o sobre el río del dios Libido, “el todopoderoso”, se han puesto en marcha muchos cuentos de hadas, que entusiasma la vulgaridad pueril propia de una edad y cuales debería entendidas como tal. Pero por infelicidad, sobre el sistema oculto, con sus transformadoras,

gracia a los cuales se llegan efectivamente a una creación espiritual, el psicoanálisis no dejó hasta ahora nunca, algo visible, no ha traicionado nunca nada, Con una pasión asombrosa, y que nos hace pensar, ello nos habló todo el tiempo sólo sobre la cloaca máxima.

Detenemos nos, en esta orden de ideas, un momento sobre un punto bastante paradójico, casi unánime sostenido de la parte de los psicoanalistas. Con un empeño laudable, pero de otro modo digno de ser utilizado, los psicoanalistas se han esforzado, en eruditas exposiciones, para señalar cuanto de decisivas pueden ser para toda la vida del hombre las primeras experiencias y comportamientos sexuales del niño y del niño. La tesis no ha tenido una expresa formulación sino sólo para la exasperación del sentimentalismo burgués. Pero los psicoanalistas están de verdad de buena fe. En las monografías psicoanalíticas, de un aspecto que es satisfactorio en todas las exigencias de un cientificismo mal entendido, se dice sobre un cualquiera gran poeta que ha imaginado tal o cual celebra escena de drama sólo bajo la presión del complejo de Edipo, establecido en él en los primeros años de su niñez. O se afirma por ejemplo sobre cualquier gran pintor que ha devenido pintor sólo bajo la presión irresistible de un complejo anal infantil. No vamos a empujar la pudicicia hasta la negación de la sexualidad infantil, pero negamos con toda firmeza *el acento de fatalidad* que los psicoanalistas lo ponen sobre esta sexualidad. Los psicoanalistas convierten *la primera manifestación* de un individuo que pertenece a un cierto *tipo* “vital-espiritual”, en “motor” permanente de la vida espiritual de este individuo. Se nos permitiría replicar porque en esta interpretación se ha intercalado una increíble confusión entre “accidente” y “substancia”. Éste ingenua mixtura de planes necesita una cierta aclaración. Conforme con nuestro razón los primeros comportamientos sexuales de un hombre, nos referimos a los infantiles, tienen por su modo, en genere de un cierto “tipo” y de una cierta “configuración bio-psicológica” por lo menos en todo caso más que, y todo el resto inagotable de las acciones y reacciones de este individuo. A los primeros comportamientos infantiles en una cierta zona, no se le

puede atribuir el rol de “motor”, o de “causa” más profunda, de los comportamientos en todos los dominios del hombre maduro. Este engordamiento de acento es posible sólo por una falta de pensamiento. Los primeros comportamientos infantiles tienen como mucho la significación de unas primeras manifestaciones o perfiles de un tipo bio-psicológica. No conocemos que milagrosa circunstancia podría conferirles el poder, prestigio y eficiencia de unos “*decisivas determinantes*”, de que puede depender incluso “el tipo”, así como lo cree los psicoanalistas. Los primeros comportamientos que tienen del dominio libido pueden haber como mucho la facultad de “avisar” un cierto “tipo”; así que ellos no se pueden ver como justas causas generadoras del “tipo”. Los primeros comportamientos infantiles son de esta manera, reconocemos, susceptibles de ser considerados, como y otros comportamientos asimismo, justo “símbolos” o “caricaturas metafóricas” de una individualidad. Los psicoanalistas no entienden incluso los comportamientos infantiles en esta cuestión como simple manifestaciones de un tipo bio-psicológica que esta por devenir, y por supuesto que “símbolos” posibles que pertenecen de este tipo, sino que *decisivos momentos*, que van a modelar por entero incluso el tipo al que le va pertenecer un cualquier individuo.

Este es el acento de fatalidad con que los psicoanalistas pesan sobre “la infancia”. Los diversos complejos, el materno, el paterno, el anal etc., son mirados por los psicoanalistas como causas determinantes de unas estructuras tipológicas. Esto no es posible sólo por un giro de fuerza u por un abuso de pensamiento casualista. Los atrevimientos del psicoanálisis no se fundan sobre las virtudes de los investigadores del dominio del psicoanálisis, sino muchas veces por unas graves confusiones iniciales. Los primeros comportamientos infantiles no son *causas* de un tipo psíquico, lo que muestran de todo modo otra cosa. La deformación psicoanalítica no ha sido posible sólo que resultado del pensamiento de facto fuerte material de los médicos, de entre cuales se han reclutado los primeros psicoanalistas. No sabemos si esta interpretación, oblicua, que implica un error de método y a la cual los psicoanalistas le han caído víctimas en masa,

ha sido puesta en evidencia de la misma manera de parte de alguien. El hecho que tal desfiguración ha sido posible no testigua incluso que otra vez la punible deficiencia de los psicoanalistas.

Esas reservas, una vez formuladas, por más que serias, no nos impide reconocer a psicoanálisis el mérito de poner en claro el mecanismo del rechazo. El proceso psíquico del rechazo existe; y es uno del más permanente de la vida espiritual. Pero y en lo que se refiere este punto nos hallamos sobre otra posición exegética que la psicoanálisis. La modalidad de cómo rechaza y lo que es dispuesto o tiene poder de rechazar el individuo están en función, al fin de todo, del tipo integral, de un sistema de disposiciones, al cual el individuo pertenece. Los psicoanalistas se acercaron de este problema por los talones, poco deformados. Adeptos de un pensamiento en cierto modo ritual fijada, ellos pone un acento exagerado sobre el casualismo mecánico de los contenidos rechazados y están muy poco preocupados de la morfología en que se integra el proceso. He dicho: el rechazo existe. Y añadimos: los contenidos psíquicos, una vez rechazados, es seguro que no finalizan con esto a ser elementos activos en nuestra vida psíquica. De aquí hasta afirmar que ellos *determinan*, como un dios ex máquina, la forma y la estructura de la personalidad es por lo tanto un salto al que los psicoanalistas deciden sin un real soporte. El salto es hilarante, porque el reporte de entre hechos es más que inverso: la forma y la estructura de la personalidad psíquica determina el modo y la naturaleza del rechazo, o el rastro como un individuo se va solucionar de un caso a otro el problema de los rechazos impuestos de las circunstancias.

El modo de pensar, en genere mucho más material y mecanicista, los empujo a los psicoanalistas hacia la concepción sobre el inconsciente que un depósito de contenidos rechazados. Un olor de baldíos te sigue incluso mucho tiempo después de frecuentar el psicoanálisis. En la concepción del psicoanálisis, el inconsciente toma el aspecto de dignidad disminuida de un almacén de antigüedades, donde se tira todo que no resiste en la orden de la consciencia. O mirando las cosas por una lupa, el re-

porte de entre consciencia e inconsciente tiene en la concepción psicoanalítica similitudes con aquel mitológico de entre “cosmos” y “chaos”. Para mantenerse en equilibrio como un cosmos, la consciencia necesita tener un subsuelo destinado a la degradación de olores contenidos; la consciencia necesitaría es decir de un espacio inferior, en el cual puede que ser echado fuera cualquier elemento capaz de producir chaos. De este modo el inconsciente es casi condenado. Para el espíritu teórico él deviene de un modo la sede del chaos psíquico. Haciendo el camino a revés, del inconsciente al consciente, los psicoanalistas han sentido la necesidad de imaginar un proceso por lo cual los contenidos rechazados se purifican para poder integrarse en la consciencia; este proceso ha sido denominado “sublimación”. El concepto sobre “sublimación” es por lo último condicionado de la especial imagen que se lo hace los psicoanalistas sobre inconsciente, qué, anárquico e inmoral por la naturaleza de los contenidos, desencadenándose como tal, puede manifestarse como un agente productor de chaos. De nuestra parte oponemos al concepto sobre inconsciente como depósito de podridas y caóticas fosforescentes, una concepción que confiera al inconsciente aspectos más domésticos, y en todo caso una ampliación de cosmos interior. En un sentido reanudamos así – decimos sin timidez – la tradición romántica. La visión romántica era mas sumar y bacía, una promisión, un cuadro desierto, quedado sin que sea especulado. Sigue ahora que este cuadro lo llenamos con substancia, con formas y con estructuras cremosas, diverso articuladas.

*

Como hemos atraído la atención, el concepto sobre “el inconsciente psíquico” no se gana la alegría de todos los psicólogos y filósofos. El concepto encuentra todavía resistencias, sobre que, por más que de inútiles le vamos a contar, debería tomar nota, unos viniendo, sobre todo, de la parte de unos pensadores de incontestable prestigio. Por lo general los investigadores de escuela más antigua están dispuestos aceptar el inconsciente sólo que un árbi-

tro negativo, que “falta de consciencia”. En este sentido negativo, el atributo delimita por ejemplo los fenómenos puros físicos o puros fisiológicos. Cuando las resistencias en contra del inconsciente psíquico vienen de la parte de los viejos psicólogos haber de salir de los laboratorios del experimentalismo – ellas tienen las excusas por los límites de edad. Más poco tienen excusas las oposiciones de nuestros contemporáneos. No podemos decidir a hacer aquí el inventario de todas las opiniones en contra de la idea sobre el inconsciente de naturaleza psíquica. Nos sentamos por lo tanto un poco sobre las críticas de cuales el pensador Ludwig Klages da poder a la teoría sobre inconsciente. En su famosa obra con el título, *Der Geist als Widersacher der Seele* (vol. I, pag. 218 etc.), Klages levanta, en contra de la idea que nos interesa, argumentos de esta naturaleza: “El inconsciente, el concepto sólo gradual o, bien dicho, sólo por su lugar distinto en consciencia, pero de naturaleza todavía de consciencia, se relaciona con la consciencia del mismo modo que la oscuridad a la luminosidad, como estar parado el movimiento, que el silencio al sonido, o como el abajo con el arriba. Exactamente con este aspecto aparece esa idea absurda primero en el sistema de Leibniz, de los cuales “representaciones inconscientes“ son como se subrayaría, representaciones “infinitamente pequeñas”, “oscuras” o diferenciales de consciencia, y del que “inconsciente” se presenta en genere incluso alegrador de desenvuelto justo a consciencia inconsciente. Si un físico profesaría la teoría que la luz visible se produce de la luz invisible o de la oscuridad, y el sonido que oímos del sonido que no oímos o del silencio... una semejante teoría la encontramos por supuesto absurda”. La cita descubre suficientemente claro el sentido de la crítica con que Klages honra la idea sobre inconsciente. Por entre un extraño desacuerdo con sí mismo, Klages, el pensador que no le faltaba la imaginación, ironiza por ejemplo y “la yuxtaposición espacial” del inconsciente y el consciente, pero el mismo se da cuenta perfectamente por supuesto que semejantes yuxtaposiciones no tienen en los sistemas psicológicos sobre todo una significación metafórica. La crítica de Klages, grave en sus términos, frágil en fondo,

no podemos decir que podría convencernos. Unas veces las lanzas y el ánimo de Klages se proyectan en este paisaje filosófico recordando una triste figura. De verdad, la objeción de Klages que “el inconsciente psíquico” no explica la consciencia, porque el inconsciente psíquico no es sólo “una vez más consciencia” – la teoría dejando así sin solucionar el problema de la consciencia –, la objeción de Klages, decimos, lucha con sublime seriedad con “los molinos de viento”. Las consideraciones críticas de Klages, repiqueteadas con el hueso del dedo, traicionan sonoridades de duelas bacías. Por la emisión de la hipotética idea sobre “el inconsciente psíquico” creemos que ningún psicológico no ha sostenido una vez más la pretensión de “explicar” *consciencia* como tal, o sea *la consciencia* como que es “consciencia”. Vamos a conceder, por un momento y en la ventaja de la discusión, que los psicólogos abisales no parvedieron a concebir el inconsciente psíquico incluso como una realidad que no es sólo “otra vez más consciencia”. Por “otra vez más consciencia”, la psicología abisal no quiere de hecho explicar *la consciencia* como esencia metafísica; la psicología abisal, que cualquier ciencia más especial, se retendrá de las semejantes explicaciones globales; ella quiere muy claro explicar sólo unos fenómenos de la consciencia – “caso” –. Aquí somos en consecuencia lejos de cualquier metafísica. Sentando las cosas así, confesamos que no del todo entendemos de porque unos fenómenos de consciencia no se pueden efectivamente explicar recurriendo a un duplicado o incluso a un múltiplo de la consciencia. No hablamos que los fenómenos de consciencia sean explicados en sus cualidades “consciente”, como en estructura y en su modalidad de aparecer en el engranaje de la consciencia. El procedimiento puede ser inadmisibile sólo que aspiramos en cierto modo a una explicación *metafísica* de la consciencia como tal. Pero, como se nos muestra, no este podría ser la meta de los psicólogos en el momento cuando se ha edificado la teoría sobre el inconsciente psíquico. La psicología abisal sostiene sólo que unos fenómenos de la consciencia (por ejemplo: el sueño) se explicaría más fácil cuando admitimos la existencia junto con la consciencia a una forma

más de consciencia. En la física se trabaja por ejemplo, no mucho más diferente, cuando, para la explicación de unos fenómenos de la materia, se recurriría a la hipótesis de los átomos. Klages podría aquí, como y en el terreno psicológico, hacer objeción: a los átomos se le atribuye “apropiaciones materiales”, como que solidez, impenetrabilidad, extensión; por lo tanto la hipótesis es de sobra. Desde luego que semejante crítica destinada a la física no estaría tan alarmante para los físicos. La objeción traicionaría sólo la incapacidad del filósofo de entender la metodología científica. Por la hipótesis de los átomos, los físicos no han levantado ninguna vez la pretensión de explicar “la materialidad” como tal, o la esencia metafísica de la materia. Por la hipótesis de los átomos se pone a prueba sólo aclarar unos *fenómenos* materiales, químicos y físicos, como existen tantos y tantos, aislados o típicos. Por consiguiente la hipótesis de los átomos es muy utilizable, y los físicos, que usan de ella, no pueden ser por nada acusados de estupidez. O, en la psicología abisal tenemos una situación similar cuando se hace uso de la hipótesis del inconsciente. Se nos parece bastante de claro que Klages hace, por sus objeciones levantadas contra de la hipótesis sobre el inconsciente psíquico, una confusión entre el plano metafísico y el psicológico. La doctrina sobre el inconsciente psíquico no sale más poco estremecida o disminuida en su prestigio por el seguimiento acogido de Klages.

La idea sobre el inconsciente psíquico la contamos que un punto ganado, por lo menos en el sentido de un postulado teórico. Sigue natural a ser elucidado de ahora por adelante, por avances precautorios, de etapa en etapa, la estructura del inconsciente. Atribuyéndole al inconsciente psíquico, contenidos del mismo tipo que la de la consciencia, probablemente se hace un desacierto, a la cual no somos dispuestos colaborar, un desacierto análogo al antropomorfismo en las religiones. En este problema de las reestructuraciones del inconsciente, se ha hecho seguramente, hasta ahora mucho más por la analogía con la consciencia. Pues, admitimos por ejemplo que el inconsciente *piensa*. En seguida reviene la pregunta si el inconsciente piensa en el mismo modo como

el sujeto consciente, o de con todo otras normas. Al principio inclinamos hacia la opinión que el inconsciente, si piensa, piensa *de otra manera que* según las reglas de pensar de la consciencia. El problema puesta de este modo incita mucho más la curiosidad. Investigándose, adecuado a este principio, las estructuras especiales del inconsciente, estamos de facto muy cerca de a juzgar el inconsciente, psíquico puro y simple justo, “una vez más consciencia”. Cuando se habla del elucidar de las estructuras del inconsciente debemos movilizar la imaginación teórica, mucho más que se ha hecho hasta ahora. El psíquico y el espíritu son – que horizontes, que actitudes, que iniciativas, puede incluso que pensamiento, que memoria, que imaginación – de todo diferente estructurados en la región del inconsciente que en la región del consciente. A la investigación se impone en este momento un principio en forma de una gran anticipación teórica: *el inconsciente y la consciencia son a considerarlas analógicamente en su substancia psíquico-espiritual, pero des analógico en sus estructuras y contenidos como tal*. Sólo así “el inconsciente “consigue una efectiva potencia explicativa en la relación con los fenómenos de consciencia.

*

Nuestra meta, enunciada en el capítulo introductor, es a darle luz a los factores inconscientes que están a la base del fenómeno “estilo”. Las exposiciones de antes sobre inconsciente, presentados por lo posible en términos generales, no han tenido otra intención que para preparar el lugar del problema en su cuadro de un modo más natural, y más explícito en el mismo tiempo. Este cuadro nos va interesar sin embargo, sólo parcialmente. Nuestra incursión en inconsciente va tratar de sacar a la luz sólo los sustratos a las cuales se le debe la consciencia “estilística” de la creación espiritual.

POESIS

Poeme de *Ion KAMLA*

Pașii Profetului lui Lucian Blaga

Îl vedeam ieșind din iarna subterană, din misterii
unde cerceta abisul sufletului omenesc
și cu voluptatea vieții voia totul înc-o dată
și privea uimit copacii care se dezofilesc.

Dionisiac respiră la ivirea-n primăvară,
pașii de profet în șoaptă trec în taină peste plai,
mieii-bulgări zburdă-n pajiștile vremii,
el, cu gându-n transhumanță se apropie de rai.

Trec altarele-n verdeață cu pierdute incantații,
prin păduri pierde cărarea unui oarecare zeu
și cu nesfârșite doruri, vede mugurii din ramuri,
pe cornițele din lână-L pipăie pe Dumnezeu.

Căutându-l pe Blaga

Sub o poartă prinsă-n ziduri
între noapte și lumină,
străjuind eternitatea
de la naștere-n ruină.

mă deschid în două sensuri,
când în zările solare,
când în partea dimpotrivă-a
noptii fără lumânare,

fără maluri, fără valuri
când egal, când inegal,
Te tot caut prin cuvinte
din amonte în aval;

Vai, Te-am căutat pe ape,
pe pământ, în iad și-n cer
să m-atingă cu aripa
duhul Marelui Mister

care-Ți poartă-n deal și vale,
pendulând fără opreală,
din abis pe culmi înalte
transhumanța verticală.

Resemnat, aleg lumina,
Poarta noptii o închid.
Dincolo, sub raza lunii
umbra Ta-mi cade pe zid.

Exod

Apoi, la vremea scrisă mi-au dispărut părinții
și prietenii în moarte plecară rând pe rând,
vai, numărul lor mare azi nici nu se mai știe
doar amintirea-i caută slăbind, din când în când.

Ce se-ntâmplă cu dânșii nu li s-a dat să știe
căci înapoi din moarte niciunul nu venise,
trec strămutați în lume de dincoace de viață,
eu stau și îi întâmpin cu brațele deschise.

Picătura

O picătură de sânge căzu de pe Cer,
vălurile cercuri concentrice-n timp
în plinul pocalului porniră să fiarbă
iar zeii topiți se scurgeau din Olimp.

Cu genele-nchise de-atâtea demurturi
își mai amintește de cerul albastru,
de frângerea pâinii, de vinul din cupă,
de mirul de nard dintr-un vas de-albastru.

Pe urmele stinse-ale Sfântului Graal
străbat cavalerii cu spada și calul,
El șade în cercuri cu cupa în mâini
privind rătăciții cum caută pocalul.

**PREMIILE FESTIVALULUI
INTERNAȚIONAL „LUCIAN BLAGA”,
EDIȚIA A XXXVIII-A,
LA CONCURSUL DE CREAȚIE LITERARĂ**

Juriul celei de-a XXXVIII-a ediții a festivalului-concurs a avut următoarea componență: prof. univ. dr. EUGENIU NISTOR, *scriitor, Târgu-Mureș – președintele juriului*; ION MĂRGINEANU, *scriitor, Alba Iulia*, prof. univ. dr. MIRCEA POPA, *scriitor, Cluj Napoca*, conf. univ. dr. Gabriela RUSU-PĂȘĂRIN, Craiova – *membri*; RODICA HĂPREAN – *secretarul juriului*.

SECȚIUNEA POEZIE:

**MARELE PREMIU
AL FESTIVALULUI INTERNAȚIONAL
„LUCIAN BLAGA” SEBEȘ,
acordat de PRIMĂRIA MUNICIPIULUI SEBEȘ**

**HORIA DANȚU – pseudonim
DAN HORAȚIU POPESCU – ORADEA, Jud. BIHOR**

Motto: ATTIC

AUTOPORTRET CU MASCĂ ÎN FLĂCĂRI

Privirea moale, umedă,
catifelată precum blana
unui șobolan de râu...
În mine am văzut diamante râzând
și ziduri care cad în picioare.

TRIPTIC

Flori de cicoare în câmp,
dans de schelete albastre...

Foșnetul mării.

***

În trenul gândirii secrete,
în cușetele arse,

clinchetul clipei.

***

Pictam
Aeroplanе izbindu-se de un perete de lavă,
îngeri de lavă, cupole de lavă...

Ca un șoim în amurg,
fericit și

necruțător.

QUIZ

Doamne,-mi ziceam
în timp ce, zburând,
înregistram pe peliculă
carii împiedicați și clăile de fân
petecele de zăpadă
de la rădăcinile alunilor
și fâșiile de iarbă arsă (ale memoriei?),

nu cumva
urc muntele
pe dinăuntru?

NINSOARE DE TRANZIT

Alunecă lebede arse
Pe sub streășina cu vipere
a lumii.

Acolo e și poporul umilit,
Pe acoperiș. Hrănind porumbeii
și cântând cu dulceață despre victorie.

DESTIN

vinificat arbitrar
tolerat provizoriu
neputința iubirii aproapelui

generozitatea mimată etern fugitiv

Încotro aleargă singurătatea?

Ce anume se sparge și se simte zburând,

adormind,

scufundându-se în
pașii de toamnă ai cărții de moarte

și lezare, aprindere,

combustie
convulsie în patruzeci și patru de timpi?

Înainte
erau legiuni, cafenele și mori,
arme, localuri de dans

Dimineața
am încercat să prind în jurul patului
mici animale mișcătoare.

Mi-au șoptit:
- Strivește și taci.

JURNALUL CĂPITANULUI

Când am semnat, nu știam
că vor veni după mine
vor tâșni din crevase
ca o armată de îngeri ai apocalipsului,
vor spulbera zăpezi
în dimineți cu lujeri portocalii...
(sau fi-vor poate zorile
de după noaptea poeziei de dragoste)

Mai trebuie să împachetez
trandafirii, vesta de satin alb
și să ard ce nu pot să privesc

Vor veni după mine
după capul meu
cu guler dantelat de zăpadă,
aici,
pe platoul cu iarbă neagră, sticloasă

LA IEȘIREA DIN MUNTELE MĂSLINILOR

Ploaia de la capătul tunelului
nu mai cade printre ierburi și păsări,

coloana efervescentă a fulgerului
sigilează întunericul,
fierbinte
ca botul unui câine,
adormit
peste mâna care va scrie

aceste rânduri,

flash-back-uri decapotabile
parcate, bară la bară, în cotloanele întunecate
ale memoriei

PREMIUL I

acordat de CONSILIUL LOCAL SEBEȘ,

**ARMINA FLAVIA ADAM – Sat NAZNA,
Com. SÎNCRAIU DE MUREȘ
Jud. MUREȘ**

Motto: „*Liniștea-/ secunda în care o femeie îți trece prin
față/ și foșnetul inimii ei e/ aproape imperceptibil.*”

Zimți

Ca iarba cea neagră crește
inima mea,
ca plânsetul unui miel ce nu știe

că-n zori va pieri.
În fiecare zi, cineva mă ucide.
În fiecare zi, pupilele mele măsoară
masa de frică,
doar sângele, sângele meu obosit,
sângele meu ca o pășune uscată
se întinde la soare.

Ca iarba cea roșie crește
inima mea,
ca lacrima lumânării în dreptul
icoanei.

Vă zic: de m-ați privi cum
priviți măruntaiele calde,
vi s-ar face rușine.
De m-ați iubi cum iubiți
cerul mat, rubiniu,
gurile vi s-ar strepezi
și nimeni
n-ar mai scoate o vorbă
în preajma acestui poem
căruia nici măcar o rază zimțată
nu-i poate răni gâtul.

Straturi

Mi-e teamă de puținul ce sunt,
de preaplinul ce m-ar putea locui:
o mână roșie sub o mână albastră,
un dumnezeu învelit în alt dumnezeu.
Lumea ca o matrioșcă de sticlă,
corpul ei înghițind alte corpuri.
Și eu, undeva în adânc,
fără inimă,

fără zel,
fără aer,
fără să pot absorbi
lumina aceea lichidă
din diminețile de vară în care
în jurul nostru cresc grămăjoare de lut,
atât de multe grămăjoare încât
ne astupă amândurora
gurile.

Acustic

Pentru cei plecați dintre noi,
pentru cei care nu-și amintesc:
paharul pe jumătate cu vodcă,
pe jumătate cu aer,
trei sunete a câte treizeci și două
de clipe.

Pauzele de cincisprezece,
în care-ți permiți un cumul de flash-uri:
tendința de juxtapunere, recipientele cu
formol, exfolierea cu mijloace non-invazive.
Căldura din timpul unui atac de panică nou,
când stai la cheremul propriei spaima
și strângi între dinți oxigenul străin:
să te despovărezi de cei de dinaintea ta,
de cei care vin după tine,
să pretinzi
că frica e doar un leș uriaș,
pe care soarele-l survolează atent,
cu ritmicitate.

Poem de seară

Singurătatea e întunericul ce mă umple

de fiecare dată când pleci
și corpul meu obosește să fie perfect.
Numai tu poți convinge
o pasăre de hârtie să zboare.
Numai tu poți cruța
un fluture de la moarte.
Numai tu levitezi deasupra orașului,
deasupra tuturor mărilor –
o lumină rarefiată, tardivă,
dincolo de care văd luna căzând
printr-un horn de argint.
Ce vrei de la mine, dragostea mea?
De dorul cui tot înalți
dumnezei de zăpadă?
Nu e nimeni aici să numească
râul acesta ce crește
între cerul tău și al meu,
nimeni să creadă-n povești,
în obrajii noștri lipiți,
în albiile invadate de brusturi,
în malul ce-ascultă mirat
cum eu îți bat ca un clopot în piept.

Noapte cu nisip alb și apă turcoaz

Fragment altfel: de pildă,
pe-o plajă-n Sardinia,
cu părul ieșind de sub pălăria de paie.
Să simt Mediterana-mprejur
cum crește la fiecare secundă,
cum se aruncă în pântecul galben al nopții.
Regele și regina, caii, nebunii,
cum urcă la cer pâlcuri, pâlcuri,
pe iarba de aur a lunii.

Cineva sau ceva,
crestând liniștea cu răbdare.
Zgomotul mării, al beznei,
eu, cu mâinile ca niște clești de inox,
mângâind aerul cu tandrețe,
cu dragostea unei mame ce știe că
în curând
copiii ei vor rămâne singuri
pe lume.

PREMIUL II
acordat de CENTRUL CULTURAL
„LUCIAN BLAGA” SEBEȘ

OANA MIHAELA POP (HOSTIUC) –
CLUJ NAPOCA

Motto:

„Un gând frumos poate fi ca o biserică în care omul își odihnește sufletul.” —

Regina Maria a României

derivă

noaptea și noi.

eu,
confuză,
trezită din spasmele
unui timp răpus
de balansul unui marfar deraiat,
tu,
furtuna ce-mi răscolește

pieptul în căutarea unei inimi
ce se confundă tot mai des
cu nelumina.

letter for you

my dear,
de un timp încerc să învăț limbajul păpușilor de paie
vorbind cu fiecare fir ce se încapățânează să privească
peste umărul nopților
amețite de absinth.
știi. pare bizar dacă nu chiar nebunesc
să stai la pânda accentelor surde
cu gulerul tras peste ochii minții...

sunt tot mai tristă my dear.
e atât de greu să memorezi un dicționar cu foi veline
să cauți în abecedarul memoriei voci,
accente șerpuitoare care să-ți indice direcția de mers
cătredre inima singurei păpuși dispuse să își dezvăluie
identitatea
și o parte cât de infimă a vocabularului ei de iarbă uscată.

închei această scrisoare, my dear.
se face ziuă, iar eu încă nu mi-am îmbrăcat cămașa în
carouri
și pantalonii decolorați de soare, ploi și vânt,
pentru a sta de pază în lanul colindat de păsările
întunericului.

with love,
you're delusional scarecrow.

@round me

cândva,

cineva,
mi-a spus că sunt nebună
și m-am iubit mai mult decât am crezut
că aș putea vreodată să mă iubesc
eu pe mine.
eram cu adevărat nebună...
doar pentru că uitasem să ascult vocea
care repeta obsesiv
că trenul personal numărul 801
pleacă întotdeauna de la linia 3
în direcția bună.

sevraj

orașul devine inuman.
tot mai des își ascute unghiile
pentru a ne curăța de pielea
rămasă încă vie.

de un timp am încetat să ne mai zbatem.
nu suntem destul de puternici,
nu putem lipi nimic înapoi de noi.

se rabdă,
se tace
și se eviscerează suflete pe viu.

se reînvață trăirea
în întuneric, în frig,
în tunelurile hârciogilor
îmbrăcați în crusta
însângerată
a pământului.

apus

cu ranița în spate,
bocancii mult prea grei în picioare,
obosit,
Dumnezeu, se pregătește de plecare
fără să privească în urmă...

afară,
toamna stinge lumina.

se moare.

PREMIUL III

**acordat de FUNDAȚIA CULTURALĂ
„LUCIAN BLAGA” SEBEȘ
și PREMIUL revistei „ASTRA BLĂJEANĂ”**

FELICIA COLDA – VINȚU DE JOS, Jud. ALBA

Motto: *„Dragostea mi s-a înfățișat ca o regină venind
din cer și zicându-mi: Până ce nu te vei dezlipi de cele
trecătoare, nu vei putea să mă vezi în toată deplinătatea
mea.” Sfântul Ioan al Sinaiului*

Străina

Străina
s-a cuibărit între noi,
ca o vietate hăituită.
Are ochi mari și umezi,
de căprioară.
Ea doarme în patul nostru,
mănâncă la masa noastră,

ne urmează pretutindeni,
ca o umbră lipită de trup.
Cu mâini harnice
ea ridică
tot mai înalt
zidul
pe care eu mă trudesc
să-l dărâm.

Acum am rămas doar
eu și tu
la masa tăcerii:
două aripi rătăcite-n văzduh
trăind solitar
amintirea aceluiași zbor.

Ca într-un ritual păgân,
în fiecare dimineață,
în singurătatea oglinzii,
învățăm să mimăm,
fără cusur,
Fericirea.

23 martie 2017

Frigul

Sunt unicul locuitor al Siberiei tale.
(Nimeni, niciodată nu ți-a fost atât de aproape, atât de
înlăuntru).

Frigul e singurul meu adăpost
și singura mea teamă.

El vine pe înserat,
îmi aține calea

ca un îndrăgostit.
Se strecoară în visul meu
în carnea mea...

Frigul e singurul meu adăpost
și singura mea teamă.

Nici ropotul năvalnic al sângelui,
Nici focul din inimă
Nu-l pot alunga.

23 martie 2017

Insomnii

În liniștea tremurătoare
a nopții
locul gol de alături
ca o litanie
nesfârșită
deasupra unui mormânt
gol.
Gândul măsoară cu nesomn
ochiul ferestrei
pe care
o mână nevăzută
scrie cu cerneală simpatică
numele Iubirii.

30 ianuarie 2018

Îndemn

Despărțirea aceea
numită sărut
îmi stăruie pe buze
ca o rană.

Nici rujul,
nici uitarea
nu-i pot șterge
gustul.
Nedumerită,
Iubirea îmi bate la geam:
„Nu-mi înrobi jocul,
Nu-mi stinge focul din vatră,
Fii tu scânteie, vrajă și scut!”

30 ianuarie 2018

Macii sălbatici

Visez că mă strecor pe furiș,
peste pervaz,
ca în copilărie,
să culeg macii sălbatici
din lanurile arse de dor
ale inimii tale.

23 martie 2017

Glasul mamei

Copil fiind
îmi doream nespus
să văd
marea cea mare.
Înduioșată,
Mama mi-a spus
Că aș putea asculta glasul mării
Punând la ureche scoica
Pe care și ea o primise în dar.

Iar povestea s-a adevărit.

Spuneți-mi, voi, prieteni,
Care știți atâtea povești,
Glasul mamei
Cum l-aș putea auzi?

19 aprilie 2017

Când ne vom revedea

Tată,
Când ne vom revedea
Nu vom mai fi lut,
Ci mirare.
Eu voi ști că ești tu
După cadența de coasă în iarbă
A pașilor tăi.
Tu vei ști că sunt eu
După aroma cafelei din zori
La care așa ușor te-ai dat.

Vom tăcea, ca de obicei,
Ne vom înțelege din priviri
Așa cum făceam mereu
Pe câmpul dimpreună trudit.

Pe înserat,
Vom călca apăsător spre Acasă,
Acolo unde,
Blând și iertător,
Aidoma mamei,
Ne așteaptă în prag
bunul Dumnezeu!

19 aprilie 2017

**PREMIUL SPECIAL,
acordat de EDITURA „ARDEALUL”
și FILIALA TÂRGU-MUREȘ A USR**

VASILE MOLDOVAN – TÂRGU-MUREȘ

Motto: „*Mirabila sămânță*”

Povară de gânduri

Ne naștem, trăim și murim
generații de oameni, pe rânduri
și ducem cât timp viețuim
cu noi o povară de gânduri.

În pântecul negrei țărâni
punem boabe, semințe și sâmburi,
dar izvor de n-avem în fântâni
e în noi o povară de gânduri.

De unde în lume venim?
Ne-ntrebăm și în cărți scriem rânduri,
iar atunci când răspuns nu găsim
adunăm o povară de gânduri.

După ani zbuciumați de trăiri
chipul nostru, brăzdat de riduri,
mărturia tăcutei grăiri
că am dus o povară de gânduri.

Dorințe

De sunt pe-un țarm, mă vreau pe celălalt
spre ea în zări, mă cheamă depărtarea,
adâncul ce-i în ape, în ceruri, e înalt

aplaudă la țărături cu valurile marea.

De sunt pe-o stea, mă vreau pe-o altă stea
m-atrage înspre el necunoscutul
aș vrea s-ajung pe unde gândul vrea
până ce moartea nu-mi va da sărutul.

Versul alb

Versul alb nu mă animă
și să-l folosesc nu știu
dar, le port respect și stimă
celor, ce cu tâlc îl scriu.

Nu e nimenea de vină
și nu sunt un tip boem
scriu, numai în vers cu rimă,
când îmi vine, un poem.

Și n-am jurat niciodată
c-o să stau închis în cerc
cine știe, poate-odată
găsesc nervul să-l încerc.

În loc de destin

Nu mă lăudați,
nu mă lăudați,
să nu trebuiască
să-mi ridicați statui,
mi-ajung aplauzele mării
și de-mi strigați numele
mi-ajunge ecoul,
cine știe, poate
îl vor auzi muzele

și-acolo-n Olimp
îi vor da unei străzi
numele meu.

Sămânță

Voi despica o piatră
ca pe-o nucă
și-o lacrimă plânsă de tine
o s-o semăn în ea
și o s-aștept apoi
să curgă un izvor
precum seninul ochilor tăi.

Cândva

Cândva și soarele a plâns
și lacrimile lui s-au făcut stele,
când le privesc pe cer, câte s-au strâns
eu cred c-a plâns, mai mult decât sunt ele.

Cândva și curcubeul o fi plâns
și fiecare picur avea altă culoare
stau mărturie florile de câmp,
când rochii de bal, îmbracă fiecare.

Acum e altul

De-aș face tot ce gândurile-mi spun
aș fi alt om și-aș fi o altă față,
dar altor gânduri însumi mă supun
și altor clipe le dau drept la viață.

Gândim mai mult decât putem trăi
și nu trăim, multe dorite clipe
de cum încep în minte a-ncolți

nu le lăsăm, din noi să se-nfiripe.

Am vrut atunci, când minte nu aveam
să te sărut pe buze și pe față,
dar n-am făcut așa precum gândeam
și-acum e altul ce te ține-n brață.

PREMIUL
acordat de CLUBUL ROTARY SEBEȘ
și PREMIUL revistei „DACOROMANIA”

RODICA ELEONORA PLOP – SEBEȘ, Jud. ALBA

Motto:

„Mi s-au spart timpanele timpului, am rămas surdă la trecerea lui”.

ÎNTRE DOUĂ CONTINENTE

(emigrantă prin iubire)

Sunt punte între două continente,
două lumi pestrițe
stau la capetele lor vămuite vise,
nu știu pe care să-l aleg,
străină sunt în amândouă:
desigur o să odihnesc
acolo unde iubirea
e scăldată în rouă...
scăldată în rouă.

CARE TAINĂ A ZĂMISLIT ÎNTREBAREA

Dezleagă-mi misterul

ce tainic ascunde
în meandrele unei creații fecunde,
pătrunde în adâncul înțelesului
neînțeles
află cum și din ce a purces
întregul univers.
Privește prin ochiul timpului
și-al depărtării,
poate zărești nemărginirea căutării?
sau te orbește clipa așteptării?
privește-te în ființa ta
care taină a zămislit întrebarea?

TEATRU DE STRADĂ

Gândirea haotică a zbaterii lumești
urmează doctrina unor versatile legi,
căutatul străbate pământul
răsuțește nordul, înnoadă sudul,
presară ispite iscând bâjbâială
celor lipsiți de orice rânduială
într-un colț sumbru și îngrădit
-decupat parcă dintr-un mit-
stă regizorul gândit
ce să mai pună în scenă
pentru mulțimea obscenă...
ce-ar fi niște zguduirii de pământ
sau revărsări de ape?
o apocalipsă e foarte aproape...
dar **ȘI EL SE TEME DE MOARTE.**
Sunt spectator la această tragi-comedie
Alături de alți nebuni asemenea mie.

MENESTRELUL

Mă pierd în spațiul infinit
al trăirilor albastre
te simt plutind nestingherit
căutând pe strunele măiastre
mă prind de firul ce țese cântatul
dansând să alung chemarea,
la locul tainic unde s-a ascuns uitarea,
îngropat sub lespede a iubirii mele
rătăcești prin vise, rătăcești prin stele
când te strig, cu dor de mine
te văd pășind printre morminte
veghez lângă o lumânare
și te aștept
te aștept, iubite!

ALFA ȘI OMEGA

Eu stau pe-un deal,
tu pe altul,
o mare de cuvinte ne desparte,
necunoscutul ne poartă idealul,
în străfunduri așteaptă neașteptatul.
O să ne privim o vreme:
cuvintele se vor preface-n pietre,
noi vom zăbovi printre silabele
ce au rămas fără pereche.
Singuratici și străini,
rupți de-a luminii putere
noaptea ne va învălui
în mantii de himere.
Tu vei rămâne într-o stea,

Eu voi aștepta zenitul,
Cine a voit să fie așa,
Făcut-a începutul și sfârșitul!

PREMIUL revistei „DISCOBOLUL”

**COLOJA TEODORA COSMINA – Sat BUTENI,
Com. BUTENI, Jud. ARAD**

Motto: *„Dacă femeile ar fi ajuns în cer s-ar fi transformat în nimfe, pentru a nu micșora măreția creației, nu s-ar transforma nici în Rai, pentru a nu întâmpina numele. Măreția lui e mult prea mare pentru neînsemnata fire umană”.*

Te-am regăsit — Sunt privirea ta înnoptată

Te-am regăsit în ungherul inimii,
Clipă adormită pe marginea fântânii;
Zâmbitoare mă privești
Ai vrea să mă întrebi ceva,
Dar sfioasă te oglindești
În filele cărții cu povești
— Oare mă iubești?
Întreabă glasul stingher,
Venit de departe,
Din al inimii tainic ungher.
Înfrigurată sunt de ger
Și parcă nu mai am puterea să te chem.

Strig cu strigarea,
Dar de undeva uitarea

Încremenește tăcerea
Pe frunza molatică și verde
Din timpul ce-n palmă ți se pierde.

Strig și te chem,
Suflet, să te adun în ghem
Și apoi cu inima să te cuprind
În mâna ce tocmai o întind.
Vreau să te ating
Cu atingerea iubirii în șoaptă;
Sunt privirea ta înnoptată,
Floarea grădinii gătată,
Pentru Domnul încununată
MIREASĂ,
Biserica raiului aleasă.

Te-am regăsit în nemuriri de timp

Te-am regăsit în neamuri de timp
Sculptând ruga-n tainic chip;
Te-am regăsit adulmecând timpul
Și-apoi doinind în doină cântul;
Lira-n inimă cântă nisipul
Scurs clipă din clipă
În palma rugătoare a sfântului.

Te atinge privirea,
Iar în tine tresare adormirea:
Ai ațipit pe fila de gând
Amintirea anilor din cânt;
Gura dulce-ți rostește CUVÂNT —
E ceva ce seamănă cu ruga;
DA, OMUL și sluga

Se roagă-n taină
Rugăciunea unui sfânt
Cu sărutarea dulce . . .
Din lacrimă de Mamă.

Te-am regăsit în nemuriri de timp:
Ești același suflet plătând
    Zâmbind,
    Plângând,
    Oftând,
Copilul tremurând
La atingerea fiecărui gând,
Vibrând în acorduri de cânt
Lumina ce-ți sfințește chip
În raze de soare și anotimp.

Te-am regăsit în nemuriri de timp,
Acum sunt foarte mulțumit.
Doamne, OMUL cât a mai iubit,
În palma ta fi-va el mântuit.
Inimă-n Iubire sfințită,
Te-am regăsit!
Da, te-am regăsit,
Clipă-n taină adormită,
În aripi de înger mărită!

Ploi de vise în ungherul nopții

Ploi se vise se răsfrâng în părul tău,
Degetele-mi sunt picături de ploaie
Mângâindu-ți amintirea-n soare,
Clopotul bate tainic ruga sufletului meu

Ochii parcă adulmecă depărtarea
Cufundați în priviri șterse,
Rugând nopți de veghe;
OMUL adoarme în timp uitarea.

Inima tresaltă de la zumzetul tău,
Glasul mângâie acorduri de mare
Bucurându-se de a ta chemare;
Ruga e imnul de iertare
Ce strigă-n depărtare:
Fărâma de cer sunt eu,
Caută-mă, Doamne, în gând mereu.

Primăvărată răsari cu firul de iarbă,
Renaște-n puful pădărilor visarea,
Armonia cântecului îți dă candoarea,
Liturgia-n cer o spune preotul cu barbă.

Clepsidra își scurge nisipul molatec;
Timpul trece parcă nestingherit;
Clipa vieții în drum spre infinit
Caută iubirea la nesfârșit.
Astăzi te privesc doar așa, în treacăt.

Cuvintele ar vrea să cânte-n slove,
Tu admiri cum bat clopote
Ritmul fanfarei cu tobe.
În veacuri de mult apuse,
Ți s-au cântat și ție ode,
Dar acum s-au șters,
De mult sunt duse,
În nopți de veghe ascunse.

În ungherul nopții stinse
Stau inimi ce se doresc aprinse;
În cer cu rugăciuni sfinte,
Părul tău, cu flori ninse,
E mângâiat în palme,
Atingând tainic abise
Și pe tine, lacrimă . . .
Pururea din sfântă Mamă.

Lacrimile lumânărilor

Înnegrite de timp stau amintirile,
Ascuns mi-e gândul în călimară
După ce sufletul bău apă amară,
Iar tocul peniței stă, căci afară
Plouă parcă cu cerneală;
În lacrimi de ploi ciripesc plânsete,
Durerile OMULUI sunt acum râsete.

Înnegrite de fumul lumânărilor
Sunt și astăzi lacrimile iertărilor,
Ungherul în care stau pitită
Mă acoperă făcându-mă mică,
Căci plânsul e dat uitărilor
În clipa grea a tăcerilor.

Lumina ta începe să pătrundă
Precum valul de mare-n undă,
Mă trezește din a mea umbră
Clopotul bătând stingher;
Inima plăpândă, înfrigurată
De timpul înecat cu ger,
Rugăciunea mângâie azi Fată.

De undeva din neant

Mă atinge timpul mat
Și oglinda geamului opac.
Dar căldura inimii
Se contopește în mine
Alungând umbra dezamăgirii,
Căci OMUL clipelor divine
Așază treptat raiul Iubirii
Și viața-n veci, mântuirii.

Amintirea

Amintirea-n ochi cuminte
Strălucește în văpăi,
Rugăciunea-n cele sfinte,
Tâmpile ninse aud zurgălăi.

Ea cutreieră stingheră
Fără să atingă clipă,
Blândă e ființa efemeră,
Sfioasă stând icoană pe etajeră,
Zbor pe cer pe a ta aripă.

Când suavă ți se-așterne
În al inimii ungher,
Tu ești pruncul dintre perne,
Eu, umbra înfrigurată,
Inimă cuprinsă-n ger;
Suflet blând și fată,
Rugă sfântă-n părul tău,
Spusă-n lacrimă de fată.
Amintirea ți se țese
Precum pânza la cusut;
Blândă, suavă și rece
E clipa ce tocmai a trecut.

Câte gânduri ea cuprinde
Când te contopește-n tihnă?
Amintirea te lovește,
Deschizând ușa la tindă
OMULUI ce astăzi vine
Aducând pe braț iubire,
Gânduri, vise-n amintire.
Suflete ce stau meschine,
Rugând tainic cele sfinte
OM plâpând ce, cu rușine,
Lacrimă cioplește în Iubire
Cerului cu sfântă mântuire.

PREMIUL revistei „FAMILIA”

DIANA LUMINIȚA PAȘCA – ALBA IULIA

Moto:

„Dragostea nu trebuie să fie perfectă, ea trebuie să atingă.”

ILUZII ALBASTRE

ZBOR

Pe cerul ochilor tăi
zbor printre norii-mpovărați
de sete nestinsă
spre răsăritul din sufletul tău.
Căldură arzândă,
dragoste-aprinsă,
viață mocnindă.
Pe cerul ochilor tăi

plutesc pe mângâierea albastră,
visez o dragoste-albastră,
trăită-ntr-o viață pururi albastră.

HRĂNIRE

Din pulpa anilor tăi
mușc suflet hrănit
din iubire,
adulmec atingeri fierbinți,
săgeți spre nemurire,
și gust flămând săruturi
de dulci, eterne pierderi
spre magică pătimire.
Halucinantă dăruire.

CONTOPIRE

Pe cerul ochilor tăi
răsar explodându-mi simțirea,
bântui sufocându-mi trăirea,
și mor ucigându-mi rațiunea.
Pe cerul ochilor tăi
mă pierd luându-mi adio,
boboci de stele plămădesc
sclipind a bucurie
cu raze de soare o mie,
    nimic să nu mai fie,
    doar o zi-ntreagă cu tine.
De ce totul dacă nu e cu tine?
Pe cerul ochilor tăi
nori negri-mi umbresc liniștirea
    strivindu-mi greu nemurirea.

PIEIRE

Pe cerul ochilor tăi,
în pacea ce-ți naște privirea,
mă zbat să-nec amăgirea,
implor învinuirea,
și-n chinuitu-mi nor
de dor să nu mor.
Pe cerul ochilor tăi,
în infinitul albastru,
atât de pur mă resorb
în astru albastru!

CINE?

Sunt o veșnică primăvară
răsărită-n
ogor-cenușă de lemn ars în
iarnă aspră petrecută
sub pledul cocon
al visării.
Foc pâlpâind,
boboc pe ram atârând contur de aripi
oftând.

ÎMPREUNĂ

Universul tău s-a cuprins cu al meu,
unul spre altul și unul într-altul plutind,
iremediabil atingând,
dizolvând, contopind.
Mă caut orbește, mă strig disperat,
În întunericul nostru te lovesc,
- știi că te doare, dar nu te las!

Mă agăț, nesigur suspendat,
de un nou răsărit,
mă pierd în fiecare cotlon de suflet nou,
prea chinuit.
Sunt tu, așa cum nu mi-am dorit,
Sunt eu, așa cum tu m-ai zămislit,
portret negăsit.

PREMIUL revistei „POESIS”

ILIE VIRGIL FLORIN – CRAIOVA, Județul DOLJ

Zece întâmplări ciudate și-o minune...

CHILIAN - * Zece *

TOAMNĂ

Toamna aceasta
a-nceput într-o joi !
(parcul pustiu se pierduse în noapte).
Sub aburii calzi
ai sălbatei ploi, doar tăcuții castani
se-ndoiau printre șoapte.

Trupul tău miroase curat,
limpezit de vântul
ce se zbate-ntre ramuri.
(ultima ta femeie, ultimul tău bărbat)
Doi străini ce privesc
prin străinele geamuri.

Împărțim pe alei, pașii noștri, la doi...
...toamna venise cu fulare de ploi.

NOCTURNĂ

Pe lobul stâng ți-am înfierat adânc
fierbinte buză, arșă de culoare;
Tandru ocean de sete își caută sălaș,
În liniștita-nopții boare,
Zburând în stol de păsări cântătoare...

Și gustul sării,
fraged s-a zidit pe gâtul fin –
un duh de catedrală.
În toamna din culoare te afund
și taina nopții
mi te scoate-afară.

Nuanțele de negru în zi
se risipesc,
Pridvorul vechi umplându-l iar de șoapte...
Când eu,
la pieptul tău mă-ncolăcesc
și te rescriu din fiecare noapte !

SILABE

Silabele stau între noi
aproape cuvinte,
Risipind salivă de mosc în cerul gurii.

Drumul pe care urcam amândoi
s-a pierdut,
în furtunile greu stăpânite-ale urii.

Printre ploii...
Să te caut ?
Peste ochiul furtunii,

cuibărită sub vânt,
mestecând în măsele o secundă de pace,
ultima silabă
rătăcită-n cuvânt,
între mine și tine, tace...
Se aude o gură de flaut...

ULTIMUL VALS

Un vals târziu,
peroanelor din gări, să dăruim,
lăsând pierdut în cușcă
hamalul gri (ce cocoțat pe scări,
din secundarul nemuririi mușcă).

Să nu simțim
cum ultimul tren pleacă,
cu pas ușor de antică felină;
ornicul vechi e singurul prieten
ce strigă-n noi
cu pete de lumină.

Pas lângă pas, în gara asta mică
sădind în ochi
un sâmbure de frică...

... când, în sfârșit, cortina se ridică.

FINAL

Aproape c-am ajuns:
Încă un salt !
Spre liniștea ce fi-v-apoi stăpână,
te simt ca-n anotimpul celălalt:
mână în mână.

Se scutură amurgul peste noi...
... dar suntem doi.
Ai o alună pusă chiar sub sfârc
și-un neg pribeag se zbate - nctet sub pântec,
când stau pierdut,
cu capu-n poala ta,
Pe buze simt aroma unui cântec...

Și-ți las trifoiul aninat de buză,
Adâncă rană
pribegită-n piele.
Călcată sub un zbor de buburuză
De-ntregul necuprins al vieții mele !

**PREMIUL revistei „SCRISUL ROMÂNESC”
Craiova**

**CAMELIA ARDELEAN –
DEVA, jud. HUNEDOARA**

Motto: „*Acti laboris comes laetitia.*”

„Eu nu strivesc corola...”
(poetului Lucian Blaga, in memoriam)

„Eu nu strivesc corola” ce-n inimi se arată
„Și nuucid” în nimeni un vârf de curcubeu;
Aleg să birui focul, ca blândul Prometeu,
Să rotunjesc Lumina în suflete-erată!

Ating cu mintea taine în piatră zăvorâte,
În care încolțit-a un bob de univers;
Când bezna se disipă în cugetul imers,
Înseninez fântâna de visuri mohorâte.

În timp ce crește iarba „pe buze ori morminte”,
Culeg din vraja lunii misterios nectar,
Sporesc cu ne-nțelesuri eterul selenar;
De luturi se agață tăcerea din cuvinte.

„Eu nu strivesc corola” pe fruntea unor clipe
„Și nuucid” izvorul de ploii ce ni s-a dat;
Răzleț prin necuprinsul de spaime spintecat,
Aștept, din îndoială, un zbor să se-nfiripe...

Păstrăm idei...

(dedicată tuturor poezilor)

Păstrăm idei în stive, sub teama de rebuturi,
Cutia craniană se scutură de praf,
Cu paloșe din slove, adesea fără scuturi,
Dăm timpului din urmă un mic autograf.

Simțirea ne zvâcnește, aleargă ca o ciută,
Un suflet apostatic se vinde uneori;
Vizând eternitatea, menirea revolută,
Planăm ades alături de vulturi sau de ciori.

Clădim din slăbiciune și lacrimi stăvilare,
În piepturi ni se zbate o inimă de rac,
La rendez-vous cu muza, per pedes ori călare,
Pornim, cuprinși de patimi, un nou contraatac.

În zbor cameleonice, cu cerul sub axilă,
Țâșnește poezia, dansând pe nori, nubilă...

Iubirea...

Iubirea-i o viță-de-vie –
Pe-araci se întinde spre tine,

E-o dulce sau grea colivie;
Te-afundă ades în rovine.

Iubirea e-un mugur de floare –
Ascunde o-ntreagă poveste,
Un verde ce țipă când moare;
Nectar și otravă îți este.

Iubirea-i o mare de fluturi
(Îți zboară în piept în spirală),
Edenul stocând începuturi,
În drumul spre clipa finală.

Iubirea e oaza-n simțire,
Cu-adânci rădăcini în vertebre;
Nu are de ce să te mire
Că soarele crește-n tenebre.

Iubirea e-o lebădă mută,
Plutește pe viul din sânge,
Un murmur suav de-alăută;
Nici timpul n-o poate înfrânge...

Izvorul de sub pleoape

Iubitule, mi-s ochii doi bulgări de cometă,
Părtașă la un Cosmos cu porțile de jad!
Privirea suspendată în vârf de baionetă
Mi-e strigătul de luptă, când nori din tine cad.

Iubitule, prin roua cosită de pe gene
Aș vrea câteodată să-mi împletești poteci!
În mine-aleargă ciute pe-un câmp de sânziene;
Prin golul din ferestre te pregătești să pleci.

Tacit îmi înflorește izvorul de sub pleoape

Și-mi murmură în iriși ecouri de caval;
Din lacrimi căprioare nu vor să se adape,
Iar setea li se stinge-n ținutul abisal.

Iubite, vreau o mare de fluturi pe retină,
În care primăvara de pleoape să se țină!

Pământul...

Pământul nostru
îmi pătrunde în oase,
ca o boală incurabilă:
țărână în țărână –
doi frați siamezi cu tricolorul în atomi.
Dunărea își deschide, din când în când,
porțile în pieptul meu,
inundându-mi poiana de narcise.
La hotar de suflet,
steiuri de Carpați
își înalță fruntea brăzdată de riduri.

Morții își leapădă crucea pe tărâmul celălalt,
acolo unde speranța are culoare verde
și cutreieră liberă pe câmpia veșniciei.
Zori trandafirii mă privesc în ochi
cu tandrețe de îndrăgostit;
doar vipera păcatului profanează
locul unde și mătrăguna e dulce...

SECȚIUNEA TRADUCERI

PREMIUL I

acordat de CONSILIUL LOCAL SEBEȘ

ROZALIA COTOI – TÂRGU-MUREȘ

Traduceri din ADY ENDRE

Motto: „*Interferența culturilor*”
Lucian Blaga

ADY ENDRE

1.
Sânge și aur

Pentru auzul meu totuna-i
De gem plăceri ori dorul plânge
Că-i aur sunător, nu sânge.

Eu știu că totul se va stinge
Zadarnic fiind orice tezaur:
Aur și sânge, sânge – aur.

Toate-or pieri în lumea asta,
Și cântec dar și rang se stinge –
Și duh aurifer în sânge,

Pier neamuri și renasc popoare,
Brav e poetul, demn de laur,
Căci viața-i sânge, dar și aur.

Vér és arany

Nekem egyforma, az én fülemnek,
Ha kéj liheg vagy kin hörög,
Vér csurran vagy arany csörög.

Én tudom, állom, hogy ez: a Minden
S hogy minden egyéb hasztalan:
Vér és arany, vér és arany.
Meghal minden és elmúlik minden,
A dics, a dal, a rang, a bér.
De él az arany és a vér.

Nemzetek halnak s újra kikelnek
S szent a bátor, ki, mint magam,
Vallja mindig: vér és arany.

2.

Cine-i mai generos?

Moartea mă-mbie cu mai multe daruri,
Recolta vieții-a fost așa săracă,
Că vreau să dărui tot, la târg cu Moartea,
Dar uite, uite, ea nu pleacă.

Înțelepciunea, dragostea târzie
Îmi cer acum un – convenit uium –
Dorita glorie aș da-o pe nimica
Oricărui ins romantic și nebun.

Mă tânguiesc, iar prețul e o cupă
Din magica licoare de plăcere –
Să mor apoi rânzând de fericire –
Desfrâu nerușinat cu o muiere...

Ki ad többet érte?

Sok szépet fog adni a Halál,
Az Élet kissé szűken mérte.
Eladom, amit a Halál ad,
Ki ad többet érte?

Késő értés, késő szeretet,
Egy szó, amit ki sohse mondtak,
S dicsőség. Végáron eladnám
Egy hiú bolondnak.

Olcsó vásár, a díj egy pohár
Titkos mámor-itallal telve.
Hogy haljak meg valami trágár
Nótát énekelve.

3.

Nu voi da înapoi

Eu voi da totul înapoi,
Dacă se poate da-napoi
Ori voi rămâne cu-ai tăi ochi
Cu amândoi.

Ei din mine s-or uita,
La tine, pe câmpuri, acasă,
La ceea ce-n lume privirii
I se mai lasă.

Eu voi da totul înapoi
Dacă se poate da-napoi,
Dar voi rămâne cu-ai tăi ochi,
Cu Amândoi.

Nem adom vissza

Visszaadok én mindent,
Ha visszaadni lehet.
De nem adom vissza
A szemed.

Belőlem fognak nézni
Téged és egy kék tavat
S mit e földön nézni
Még szabad.

Visszaadok én mindent,
Ha visszaadni lehet,
De nem adom vissza
A szemed.

4.

Vreau să mă vedeți cum sunt

Vreau să mă vedeți cu toții,
Nu știu – vrednic sunt, nevrednic (?)
Vreau să mă iubiți cu toții.

Azi sunt mai presus ca alții,
Mâine, poate, nu mai sunt.
Azi sunt mai presus de alții.

Poimâne se-nalță altul,
Azi sunt mai presus de alții,
Poimâne se-nalță altul.

Să aștept eu nu mai pot,
Nu mai pot, căci sunt grăbit,
Să aștept eu nu mai pot.

Vreau să mă iubiți cu toții,
Vreau să mă vedeți cum sunt,
Vreau să mă iubiți cu toții!

Akarom: tisztán lássatok

Akarom, hogy szeressetek.
Az érdemem talán kevés:
Akarom, hogy szeressetek.

Ma: bárkinél külömb vagyok,
Holnap: törpülhet érdemem,
Ma bárkinél külömb vagyok.

Holnapután: más jön talán,
Ma: én vagyok a legkülömb,
Holnapután: más jön talán.

Nem várhatok, nem várhatok,
Nem várhatok, mert sietek,
Nem várhatok, nem várhatok.

Akarom, hogy szeressetek,
Akarom, tisztán lássatok,
Akarom, hogy szeressetek.

5.

Vom trăi până trăim

Da, vom trăi până trăim,
Aceasta-i legea care
Ne-ndeamnă să ne ducem viața
Chiar dacă doare.

Da, noi vrem ceva enorm,
Eterna zbuciumare,

Deși e-atât de mic nimicul
Ca și Marele-Mare.

Da, răbdător tu să trăiești,
Să taci scriindu-ți cartea
Până-o veni mărețul Dascăl:
Moartea.

Da, vom trăi până trăim
Aceasta-i legea care
Ne-ndeamnă să ne ducem viața
Chiar dacă doare.

Élni, míg élünk

Igen: élni, míg élünk,
Igen: ez a szabály.
De mit csináljunk az életünkkel,
Ha fáj?

Igen: nagyot akarjunk,
Igen: forrjon agyad,
Holott tudjuk, hogy milyen kicsinység
A Nagy.

Igen: élj türelemmel,
Igen: hallgass, ha fáj,
Várd meg, hogy jőjjön a nagy professzor:
Halál.

Igen: élni, míg élünk,
Igen: ez a szabály,
De mit csináljunk az életünkkel,
Ha fáj?

6.

Cei pe care îi sărut

Cei pe care îi sărut îngălbenesc.
Nu îmi sărut mama.
Mă sfiesc.

Dar nici celor ce visează cu mine,
Prietenii dragi și iubiți
Nu le e bine.

Îi compătimeșc însă pe cei ce dragoste-mi poartă,
Căci eu nu mai cred în inima mea
Moartă.

Cei pe care îi sărut îngălbenesc.
Nu îmi sărut mama.
Mă sfiesc.

Akit én csokolok

Akit én csokolok, elsáppad,
Nem merem megcsokolni
Az anyámat.

Jaj azoknak, kik álmod szőnek
Rólam, hívő barátoknak
S szeretőnek.

Jaj azoknak, akik szeretnek,
Mert nem hiszek már régen
A szívemnek.

Akit én csokolok, elsáppad,
Nem merem megcsokolni
Az anyámat.

7.

Întârziem mereu

Mereu întârziem, mereu,
Căci drumul vine de departe
Și pașii ne sunt prea timizi,
Mereu întârziem, mereu.

N-avem nici de odihnă parte
Când, triști, ne scufundăm în moarte
Și trup de suflet se desparte
N-avem nici de odihnă parte.

Mereu întârziem, mereu,
Ni-s visurile spulberate –
Iubiri și zăriști luminate,
Mereu întârziem, mereu.

Akik mindig elkésnek

Mi mindig mindenről elkésünk,
Mi biztosan messziről jövünk,
Fáradt, szomorú a lépésünk.
Mi mindig mindenről elkésünk.

Meghalni se tudunk nyugodtan.
Amikor már megjön a Halál,
Lelkünk vörösen lángra lobban.
Meghalni se tudunk nyugodtan.

Mi mindig mindenről elkésünk,
Késő az álmunk, a sikerünk,
Révünk, nyugalomunk, ölelésünk,
Mi mindig mindenről elkésünk.

CUPRINS

EFIGIE:

Nadia MITREA, directorul Centrului Cultural „L. Blaga”
La Lancrăm, primăvara, înfloresc veșnicii!.....4

ESEU:

Acad. Alexandru SURDU
Sistemul filosofic al Trilogiilor lui Lucian Blaga.....6

EXEGEZĂ BLAGA:

Eugeniu NISTOR
Lucian Blaga – obârșiile și „anii de ucenicie” 13

Gheorghe GRIGURCU
Un episod din viața lui Blaga.....38

Mircea POPA
Lucian Blaga – contestatar al politicilor extremiste.....41

George VULTURESCU
De la lumină la „minunile întunericului” 53

Ana SELEJAN
Lucian Blaga în zodia ne-așezării (I).....59

Nicolae MAREȘ
Lucian Blaga – traducător din lirica universală.....68

Zenovie CÂRLUGEA
*Sextil Pușcariu – promotor și susținător consecvent
al lui Lucian Blaga*.....76

Monica GROSU
Lucian Blaga – noi însemnări biografice și exegetice.. 91

Mihaela ALBU

Doi reprezentanți ai poeziei de la „Gândirea”:

Lucian Blaga și Vasile Voiculescu.....94

Zenovie CÂRLUGEA

Lucian Blaga și lumea Banatului.....105

Zoia Elena DEJU

Lucian Blaga – acum un veac, 1919.....115

RECENZII:

Rodica HĂPREAN

*„Sebeșul și Marea Unire: Memorii, acte, documente”,
un proiect editorial închinat Centenarului* 123

Zenovie CÂRLUGEA

*„Jurnalul unui poet recent căsătorit”, de Juan Ramon
Jiménez (traducere de Gheorghe Vințan)*.....126

Melania CUC

Lucian Blaga la Bistrița (1938-1940).....134

TĂLMĂCIRI:

Gheorghe VINȚAN

Traducere în limba spaniolă din vol. *Orizont și stil*,
de Lucian Blaga 138

POESIS:

Poeme de Ion KAMLA.....157

PREMIILE FESTIVALULUI INTERNAȚIONAL „LUCIAN BLAGA”, EDIȚIA A XXXVIII-A (2018), LA CONCURSUL DE CREAȚIE LITERARĂ

Secțiunea POEZIE 160

Secțiunea TRADUCERI.....198

Centrul Cultural „Lucian Blaga” Sebeș –
Casa „Lucian Blaga” din Lancrăm

ISSN 2360-3054; L ISSN 2360-3054